

Mamuşa

Evlad-ı fatihan diyarı

TOPLUM BİLİM KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

Yıl 2-Sayı 6 - KIŞ 2022- Mamuşa - Kosova

Cumhuriyet'in 99. Yıldönümü Coşkuyla kutlandı

Kosova'da Türkçe Eğitimin Sorunları Çalıştayı

Mamuşa "Emekçi Kadınlar Derneği" Kuruldu

Balkan Savaşlarının 110. Yıldönümü: Hatırlansın, Ama Tekrarlanmasın!

Zor Koşullarda Anadolu Yoluna Düşen Göçmenler

Savaşzedeler İstanbul sokaklarında

Editor`den Hatırlansın, ama tekrarlanmasın...

Sevgili okurlar, merhaba...

Gördüğünüz üzere, içinde bulunduğumuz yılın son, Kış ve aynı zamanda 6. sayısıyla yine birlikteyiz. Artık emekleme dönemini atlatıp yürümeye başlayan dergimiz üstlendiği soylu misyon çerçevesindeki hedefine doğru kararlı adımlarla ilerlemeye devam ediyor. Bu gerçeği aralarında kendi alanlarında ad yapmış ülke içi ve dışındaki okurlarımızın şimdiye kadar çıkardığımız sayılarda yayınlanmaları için dergimize gönderdikleri eserleriyle ortaya koydukları dayanışma ruhundan da görmek mümkün. Bunun, haliyle çalışmalarımızdaki azmi artırıp gücümüze güç kattığını, dolayısıyla bilginize sunulan veya elinizde bulunan bu en son sayımızı da işte bu kararlılık ve güç sayesinde hazırlamış olduğumuzu özellikle belirtmek isteriz.

Değerli okurlarımız, görüleceği gibi bu sayımızda da ulusal ve uluslararası arenada bizleri yakından ilgilendiren sosyal, ekonomik, kültürel olayları elimizden geldiğince kapsamaya çalıştık. Dolayısıyla diğer sayılarımızda olduğu gibi bu sayımızda da ülkemizdeki gelişmelerin yanı sıra dergimiz yazarlarının da katıldıkları Türkiye'deki kültürel, sanatsal, edebi olayları yansıtmaya özen gösterdik. Şair ve yazarlarımızı Kosova'daki Türkçe yayım-basın ve edebi faaliyetlerin yanı sıra çıkarılmakta olan Türkçe dergilerin de tanıtıldığı İzmir-Seferhisar'daki Uluslararası KIBATEK Yaz Edebiyat Buluşması ile Türkiye Yazarlar Birliği tarafından sırasıyla 15. kez düzenlenen Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni'ne katılıp ödüle layık bulunan şair ve yazarlarımızın bu şenliklerle ilgili izlenimlerine sayfalarımızda sıcaklığına yer vermeyi de ihmal etmedik.

Bu arada, bundan 110 yıl önce cereyan eden 1. Balkan Savaşı esnasında yaşanan felaketi de konu üzerinde kaleme alınmış eserler ışığında "Hatırlansın, ama bir daha asla yaşanmasın..." dilekleriyle sayfalarımıza taşımış bulunuyoruz. Türkler açısından hafızalardan silinmeyecek acılarla dolu bu felaket esnasında Avrupalı güçler tarafından desteklenen Ortodoks Balkan devletleri ordularının 7 Ekim 1912 tarihinde saldırılarıyla ateşlenip Bosna'dan İstanbul önlerine kadar uzanan geniş coğrafyada yaşanan kanlı savaşlar neticesinde yeryüzündeki cennet misali 600 yıllık Türk yurdu Rumeli o dönem asker- sivil yöneticilerin gaflet ve basiretsizlikleri yüzünden bir ay gibi kısa bir süre içerisinde kaybedilmişti. Acı bir felaketi oluşturan bu kanlı savaş ve yenilgi esnasında düşman işgaline uğrayan ata topraklarının asıl sahipleri Türklerin yanı sıra buralardaki soydaşlarımızla yüzyıllardan bu yana birlikte yaşayan Osmanlıya sadık Arnavut, Boşnak, Pomak gibi diğer ak-raba topluluklarından oluşan üç milyon civarındaki Müslüman halkın yaklaşık bir milyonu düşman tarafından hunharca katledilip bir milyonu çok zor koşullar altında Anadolu'ya göçe zorlanırken geriye kalan bir milyonu da esaret altında yaşamaya mahkum edilmişti.

Osmanlı yönetimindeki barış ve huzur döneminin sona ermesine neden olan Balkan savaşları ardından bu topraklardaki kanlı savaşların ardı arkası hiç kesilmedi. 1. ve 2. dünya savaşları ve bundan 30 yıl önce yaşanan Yugoslavya iç savaşının daha külleri soğumamışken "Tarih tekrardan ibarettir..." deyiminin doğruluğunu onaylarcasına Balkanlar dahil dünyanın orasında burasında yeniden savaş tamtamlarının çalındığına üzülmeye tanık oluyoruz. Ders çıkarılması adına felaketlerin hatırlanması, ama bir daha asla yaşanmaması temennileriyle Balkan Savaşı'nda hunharca katledilen soydaşlarımıza bir kez daha Allah'tan rahmet, siz değerli okurlarımıza da bir sonraki sayımızda buluşmak üzere esenlikler diliyoruz.

Reşit Hanadan

İÇİNDEKİLER:

*Cumhuriyet'in 99. Yıldönümü Coşkuyla Kutlandı
yazısı 4. sayfada

*Balkan Savaşı ve Türk Edebiyatı
yazısı 7. sayfada

**"Rumeli'den Çıktık Yola" Adlı Roman Hakkında Düşünceler
yazısı 10. sayfada

*İşkodra'nın Barbuluş Köyünden Çanakkale'ye: Gazi Hacı Sala
yazısı 16. sayfada

*Ana Vatan'a Neden Pasaportla Gidilir?
yazısı 18. sayfada

*Türk Dil Kurumu'nu Oyuna Getiren Bir Bayan Albanolog ve Onun Talihsiz Kitabı
yazısı 22. sayfada

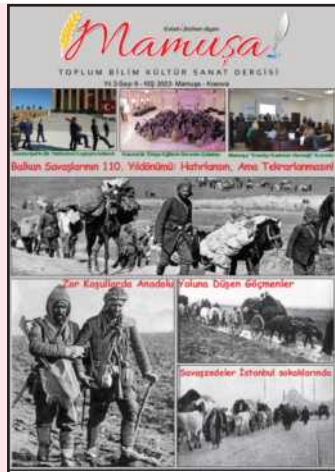
*Kosova'da Türkçe yayımlanmış Çocuk Kitapları
yazısı 29. sayfada

*Maddiyat Çıkarına Günah İşlemeyen Zihniyet
yazısı 32. sayfada

*Mamuşa'da Yayımlanan Dergilerde Edebiyat
yazısı 41. sayfada

*Türk Dünyası Şairleri Bursa İle Konya'da Buluştu
yazısı 40. sayfada

*Kosova'da Güçlü Bir Türk Edebiyatı Gelişiyor
yazısı 45. sayfada

Yayın Yönetmeni:
***Reşit Hanadan**

Yayın Danışmanı:
***Prof. Dr. İrfan Morina**

***Yazı Kurulu:**

*Prof. Dr. İrfan Morina

*Refki Taç

*Türker Mazrek

*Erol Morina

*Buyar Mazrek

*Reşit Hanadan

*Nazmi Morina

Logo Tasarım: Nuri Morina

Yazışma adresi: Mamuşa Dergisi
Mamuşa Belediyesi, 20540
Mamuşa-Kosova

E- mail adresi:
mamusadergisi@gmail.com

Gönderilen yazılar yayınlasın veya yayınlanmasın iade edilmez. Yazılarda sergilenen görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

Grafik Tasarım:
***ARF SH.P.K.**

Mamuşa Dergisi, Mamuşa Belediyesi Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından hazırlanıp yayınlanır.

Baskı: ARF SH.P.K FUSHË
KOSOVA - KOSOVA OVASI

Belediye Başkanı'ndan Kosova Tarım Bakanlığı'na ziyaret

Mamuşa Belediye başkanı Abdülhadi Krasniç ile Belediye Tarım Müdürü Rüjdi Mazrek Kosova Tarım, Orman ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı'nı ziyaretleri çerçevesinde Tarım Orman ve Kırsal Kalkınma Bakanı Faton Peci ile bir araya geldiler. Bakan Peci tarafından kabul edilen Mamuşa Belediyesi yetkilileri Tarım Bakanı ile verimli bir görüşme gerçekleştirdiler. Tarım Bakanı ile gerçekleştirilen samimi görüşme esnasında Bakana diğerleri arasında Mamuşa'nın Kosova için bir sebze-

meyve, tahıl ambarı olduğunu hatırlatan Mamuşalı yetkililer kendisinden Mamuşalı tarımcılara Bakanlık tarafından verilecek olası sübvansiyon ve desteklere tünel sera projesinin dahil edilmesi ve sulama sistemi çalışmalarının başlatılmasıyla ilgili taleplerini de ilettiler. Mamuşalı yetkililerin taleplerini dikkatle dinleyen Bakan Peci belediye ile gerçekleştirilecek ortak projeler çerçevesinde bu taleplerin hayata geçirilmesi için bakanlık olarak ellerinden gelen yardım ve desteği sunmaya hazır olduklarını belirtti.

Mamuşa Belediyesi- Human Care Kuruluşu işbirliği

Ekim ayının ortalarında Mamuşa Belediyesi'ne bir ziyaret gerçekleştiren Human Care Kosova Müdürü Agim Çehaya ile kendisini makamında kabul eden Mamuşa Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç arasında işbirliği anlaşması imzalandı. Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç ile Human Care Kosova Müdürü Agim Çehaya arasında imzalanılan sosyal, sağlık ve çevre temizliği konularıyla ilgili işbirliği anlaşması çerçevesinde Mamuşa halkına ilgili alanlarda önemli hizmetlerin sunulması bekleniyor. Proje kapsamında sağlık hizmetinde ve çevre korunması alanında ortak çalışmaların yapılması öngörülmüyor.

Mamuşa Belediyesi- Caritas Anlaşması

Geçenlerde Mamuşa'ya yaptığı ziyaret kapsamında Belediye Başkanı tarafından kabul edilen İsviçre merkezli Caritas Örgütü temsilcisi ile Belediye Başkanı arasında yapılan görüşmede belediye ile söz onusu sivil toplum örgütü arasındaki işbirliği konusu ele alındı. Samimi bir hava içerisinde gerçekleştirilen görüşme çerçevesinde Mamuşa Belediyesi ile Caritas İsviçre Sivil Toplum Örgütü arasında Mamuşalı öğrenci ve öğretmenlerin çevre orunması konusunda eğitilmelerinin öngörüldüğü bir işbirliği anlaşması imzalandı.

CUMHURİYET'İN 99. YILDÖNÜMÜ COŞKUyla KUTLANDI

Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 29 Ekim 1923 yılında kabul edilen Cumhuriyet'in 99. yıldönümü başta Türkiye olmak üzere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile dünyadaki Türk resmi temsilciliklerinde coşkuyla kutlandı.

Cumhuriyet'in 99. yıldönümü kutlamaları 29 Ekim Perşembe günü, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan başkanlığındaki Devlet Erkanı'nın Anıtkabir'i ziyaretıyla başladı. Anıtkabir, Devlet Erkanı'nın yanı sıra Ulu Önder Atatürk'e saygı ve sevgilerini sunmak amacıyla Türkiye'nin dört bir yanından ellerinde bayraklarla gelen küçük büyük, kadın erkek her yaş ve cinsten ziyaretçilerin akınına uğradı.

Cumhuriyet'in 99. yıldönümü onuruna Türkiye'nin il ve ilçelerinde gün boyu üzenlenen coşku dolu kutlama törenleri ile fener alayı yürüyüşlerine katılan vatandaşlar Ulu Önder Atatürk'e dydukları saygı ve sevgilerini dile getirirken bir kez daha sonsuza dek izinde yürüyüp Cumhuriyet'e sahip çıkacaklarını belirttiler.

Cumhuriyet'in 99. yıldönümü Kosova'da da çeşitli etkinlikler düzenlenerek coşkuyla kutlandı. Etkinlikler çerçevesinde Kosova Türk Temsil Heyet Başkanlığı örgütlemesiyle Milli Savunma Bakanlığı Türk Fiharmoni Yıldızları Orkestrası-TÜRKAY Türklerin yoğun olarak yaşadıkları Prizren Sezai Suroy Kapalı Spor Salonu'nda halkın yoğun ilgi gösterdiği bir konser düzenledi.

Atatürk Ölüm Yıldönümünde Anıldı

Büyük Atatürk'e

Binerken rıhtımdan Bandırma vapuruna,
Tek düşüncendi senin; "Vatan, Millet, Sakarya".

Çakmak çakmak gözlerin dalarken ufuklara,
İlaç olacaktın milletin kanayan yarasına.

Yarın çok geç olurdu, durma nedir bilmedin,
Erzurum'dan Sivas'a yıldırım gibi geçtin.

Bağımsızlık ateşini sen yaktın bu vatanda,
Kongrelerle başlayan Kurtuluş Savaşı'nda.

Bizler Cumhuriyet'ini taşıyacağız sonsuza,
Atam sen rahat uyu, aziz vatan toprağında.

Birkan Soylu

Atatürk Ölüm Yıldönümünde Mamuşa'da Anıldı

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk 84. ölüm yıldönümü nedeniyle Mamuşa'da da anıldı. Mamuşa "Anadolu" İlkokulu ile "Atatürk" Lisesi öğrencileri öğretmenleriyle birlikte hazırladıkları etkinliklerle bu büyük asker ve devlet adamını andılar. Anma etkinlikleri çerçevesinde Atatürk'ün kurtuluş Savaşı'nda gösterdiği kahramanlıklar ve Türk ulusunun gelişip yüceltilmesi yolunda yaptığı devrimlerle ilgili konuşmaların yanı sıra bu konulara adanmış şiirler okunurken, şarkı ve türküler de seslendirildi.

İlkoul'daki etkinlikten bir görüntü

Lise'de akıllı tahtalarda öğrencilere Atatürk'le ilgili bilgiler sunuldu

Mamuşa “Anadolu” İlkokulu Teknolojiye Ayak Uyduruyor

Kosova'daki diğer okullarda olduğu gibi Mamuşa “Anadolu İlkokulu”nda yeni, 2022/23 öğretim yılının başarılı bir şekilde başlatılması amacıyla gerekli tüm hazırlıkların zamanında yapılmış olmasına rağmen, öğretmenlerin greve gitmeleri yüzünden dersler maalesef bir ay gecikmeyle başlatılmıştı. Buna rağmen eğitim sürecinin plan programa göre gerçekleştirilmesi konusunda okul yönetimi ile öğretmenlerin birlikte gayret sarfettikleri sözü edilen ilkokulda öğrencilere başarılı eğitim yapılabilmesi amacıyla teknolojinin bahşettiği imkanlardan da yararlanılmaktadır.

1. sınıf öğrencilerine tablet ve kırtasiye dağıtıldı

Bu çerçevede ders yılının daha ilk günlerinde Mamuşa Anadolu İlkokulu Türkçe birinci sınıf öğrencilerine 53 adet tablet, çanta ve kırtasiye malzemeleri dağıtılmış bulunmaktadır. “Kosova’da Türkçe Eğitimde Teknolojik Atılım” projesi kapsamında, Kosova Demokratik Türk Partisi girişimi, Türkiye Cumhuriyeti desteği ve Kosova Türk Öğretmenler Derneği organizasyonu ile gerçekleştirilen tablet ve kırtasiye malzemeleri dağıtımı öğrencileri sevince boğdu.

Tabletlerin dağıtımı dolayısıyla düzenlenen programa katılan Mamuşa Belediye Başkanı Abdülhadi KRASNIÇ öğrencilere tabletlerini verirken yaptığı konuşmasında bu projenin gerçekleşmesinde katkısı geçenlere teşekkür etti.

EBA uyumlu eğitim semineri

Eğitimde teknolojiden yararlanma süreci çerçevesinde Türkçe öğrenim gören tüm öğrencilere EBA uyumlu eğitim verilecek. Bu doğrultuda daha geçen yıl tüm öğretmenlere tabletler dağıtılmıştı. Bu yıl ise “Anadolu” İlkokulu’nda çalışan Türk öğretmenlere Eğitim Bilişim Ağı –EBA- kullanımı ve burada yer alan kaynaklara erişim ile ilgili eğitim verildi.

T.C. Priştine Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği tarafından gerçekleştirilen eğitim süreci kapsamında okulumuzdaki akıllı tahtalar ve tabletler, kullanıcı adı ve şifreleri yardımıyla öğretmenlerin EBA’da bulunan yardımcı kaynaklara rahatlıkla ulaşabilmeleri sağlandı. Öğretmenlerin bu teknolojiyi kullanabilmelerine yönelik olarak hizmet içi eğitim verilmiş bulunuyor. Bu sayede öğretmenlerin öğrencileri teknoloji ile kolayca buluşturmaları sağlanacak.

Erol Morina

MAMUŞA “EMEKÇİ KADINLAR DERNEĞİ “ KURULDU

Değerli okurlarımız Mamuşa’da yıllardır etkinlik gösteren derneklere geçenlerde bir yenisi daha eklendi. En yeni dernek Mamuşalı emekçi kadınların girişimiyle kuruldu. Kadınların boş vakitlerinde aile bütçelerine katkı amacıyla bir şeyler üretilip satmaları amacıyla kurulan bu derneğin başkanı görevine seçilen Ramiye Şala derneğin kuruluş amaçlarını anlatırken bize şunları söyledi:

“Mamuşa “Emekçi Kadınlar Derneği”nin kuruluşunun müjdesini vermek tarif edilemez bir duygu. Un Women, Kosova, Mamuşa belediyesi, Yunus Emre Enstitüsü, Orkide Kadınlar Derneği ve Bardha Derneği işbirliğinde bir süre önce düzenlenen terzilik ve boncuk işi yanı sıra dijital reklamcılık kurslarında 30 Mamuşalı bayanımıza sertifika verilmiştir. Bayanlarımızın başarılarından ilham alarak kendi derneğimizi kurmaya karar verdik. Derneğimiz, Un Women Kosova Mamuşa Belediyesi ve Yunus Emre Enstitüsü’nün desteği ile 01.11.2022 tarihinde 30 bayan üyemiz ile kuruldu. Temel amacımız kadınlarımızın birey olarak gelişmesi ve güçlendirilmesi, onlara iş olanaklarının sağlanması, çeşitli alanlardaki projelerle eğitilmesi ve bilinçlendirilmesidir. Bu arada kadına şiddet ile ilgili programlar düzenleyerek onların bu konuda bilinçlenmeleri hedeflediğimiz konular arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Güçlü ve azimli kadromuz ile hedeflediğimiz projelerin hayata geçirilmesi için var gücümüzle çalışacağız. Çünkü. “Güçlü Kadınlar Güzel Yarınlar” sloganıyla yola çıkan Mamuşalı çalışan kadınların başaramayacağı hiç bir şey yoktur...”

Mamuşa “Wmekçi Kadınlar Derneği” Yönetim Kurulu’nda şu isimler yer alıyor: Ramiye Şala, Mukades Mazrek, Sevgi Mazrek, Setenay Morina, Ayşegül Morina, Neşe Mazrek, Nazire Bitiçi, Zeyniye Morina, Şengül Mazrek

Mamuşa Dergisi olarak dernek başkanı, yönetim kurulu ve dernek üyelerine bu soylu girişimlerini kutlar, çalışmalarında başarılar ederiz.

KADINLAR PANELİNE YOĞUN İLGİ

Mamuşa’da geçenlerde kurulan Emekçi Kadınlar Derneği’nin faaliyete başlaması nedeniyle Mamuşa Belediyesi’nin evsahipliği yaptığı bir panel gerçekleştirildi. Yunus Emre Enstitüsü ve UN Women işbirliği çerçevesinde düzenlenen “Kadınların Ekonomik Bakımdan Güçlendirilmesi, Zorluklar ve Fırsatlar” konulu panele Mamuşalı kadınlar büyük ilgi gösterdiler.

Panele siyasetçiler, TİKA, UN Women, Yunus Emre Enstitüsü, Mamuşa Emekçi Kadınlar Derneği yetkilileri, Belediye yöneticileri ve çok sayıda kadın izleyici katıldı.

Şefkiye Morina

Mamuşa "Anadolu" İlkokulu emektar öğretmeni Nusret Morina "ÜNİVERSİTE MEZUNU ÖĞRENCİLERİMİ GÖRDÜKÇE GURURLANIYORUM"

Nusret Morina doğum yeri Mamuşa'da öğretmenlik yapan onlarca öğretmenden sadece birisi. Eğitim görevlisi olarak mesleğe 1982 yılında başlayan Nusret Morina uzun ve yorucu yılların ardından önümüzdeki yılın başlangıcında emekli olmaya hazırlanıyor. Bu emektar öğretmenimizi okurlarımıza tanıtmak için kendisiyle söyleşide bulunduk.

-Sayın Nusret Morina kendinizi okurlarımıza kısaca tanıtır mısınız?

-27 07 1958 yılında Mamuşa'da doğdum. Sekiz yıllık ilkokulu buradaki "Hacı Ömer Lütfi" İlkokulu'nda okudum. Orta öğrenimi Prizren Ticari Meslek Lisesi'nde yaptım. Ardından Prizren'deki Priştine Üniversitesi "Cevdet Doda" Yüksek Okulu Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldum. Askerliğimi de tamamladıktan sonra 1981/82 öğretim yılında okuyup yazmayı öğrendiğim "Hacı Ömer Lütfi" İlkokulu'nda öğretmenliğe başladım. Dört yıl biyoloji dersi öğretmeni olarak çalıştıktan sonra kendi branşım olan sınıf öğretmeni olarak görev yapmaya başladım. O günden bugüne kadar köyümüzdeki ilkokulda öğretmen olarak görev yapmaktayım.

-Çalışma hayatınızı hep öğretmenlik yaparak mı geçirdiniz?

-Hayır, bir süre öğretmenliğe ara vermek zorunda kaldım. Yugoslavya'daki iç savaş nedeniyle sıkıntılı bir dönemden geçiyorduk. BMÖ tarafından uygulanan ekonomik yaptırımlar sonucu maaşlarımız onda bir oranına düşmüştü. Elimize zaten gecikmeyle geçen maaşlarımız enflasyon yüzünden bir anda eriyip gittiği için geçim sıkıntısı çekmeye başlayınca ticarete atılmak zorunda kalmıştım. Kosova'nın özgürlüğüne kavuşup koşulların uygun hale gelmesi üzerine tekrar öğretmenliğe döndüm.

-Türkçe eğitimde hiç sıkıntılarla karşılaştığınız oldu mu?

-Oldu tabii ki... Mesela Türkçe ders kitabı yokluğu bir sorun olarak her zaman varlığını sürdürdü. Araç gereç, laboratuvar konusunda da sıkıntılarımız oluyordu. Zamanla bazı eksikler bir yere kadar giderildiyse de kitap sorunu bir türlü çözülemedi. Mesela, bu yılki öğretim yılına bile Türkçe 1. sınıf okuma kitabı olmadan başladık.

-Türkçe 1. sınıfa kaydolun öğrenci sayısında azalmadan bahsediliyor.

-Doğrudur... Kosova'da yaşanan işsizlik yüzünden gençler arasında Avrupa ülkelerine doğru büyük bir göç yaşanıyor. Bir kısmı ailelerini de götürdükleri veya oralarda aile kurdukları için öğrenci sayımız her yıl giderek azalıyor. 90'lı yıllarda birinci sınıfa 110'un üzerinde öğrenci kayıt yaptırdığı için 3 birinci sınıf açılıyordu. Şimdiye sınıf sayısı ikiye düştü. Örneğin bu yıl 1. sınıflara kayıt yaptıran öğ-

renci sayısı sadece 66. Demek ki eskiye oranla öğrenci sayısında büyük bir azalma var.

-Bir eğitim işçisi olarak öğretmen mesleği için ne söylemek isterdiniz?

-Öğretmenlik bence mesleklerin en kutsalı. Çocuklara okuma yazmayı öğretmek hayata hazırlamaktan önemli başka ne olabilir ki? Okula 6-7 yaşlarında gelip okuma yazmayı öğrenen çocukların yıllar sonra toplumun gelişmesine katkı sunmaya hazır birer öğretmen, doktor, avukat, mühendis, iktisatçı vb. meslek erbabı kişiler olarak karşınıza çıkmaları gurur verici bir şey. Öğretmen olarak yan yana çalıştığımız öğrencilerim bile var. Bundan gurur duymamak elde değil.

-Emektar bir öğretmen olarak gençlere neler tavsiye ederdiniz?

-Gençlere tavsiyem şudur: Çalışın, çalışın, çalışın... Her başarının sırrı, anahtarı bıkip usanmadan çalışmaktır. Ter dökmeden, hak edilmeden şans eseri ulaşılan başarının da zaten bir değeri yoktur.

-Önümüzdeki yıl yorucu geçen bir çalışma döneminin ardından emekliye ayrılacaksınız. Buna sevinmek mi, yoksa üzülmek mi gerek?

-Doğrusunu söylemek gerekirse hem seviniyor, hem de üzüliyorum. Seviniyorum, çünkü 65 yaşında biri olarak çocuklarla çalışmak, onların hızlarına yetişmek gerçekten zor oluyor. Her iş günü okuma yazma öğretip yeni bilgiler vermek için bir araya geldiğim öğrencilerimden ayrı kalacağım için ise üzüliyorum. Onların da artık ayrılacak olmamızdan üzüntü duyduklarını gözlemliyorum. Hepsini de çok özleyeceğim. Aralarında çok çalışkan azimli, başarılı öğrenciler var. Fırsattan yararlanarak hepsine de hayatlarında sağlık, mutluluk ve başarılar dilemek itiyorum.

-Emekli olduğunuzda eş dostla hoşça vakit geçirme, gezip dolaşma ve bol bol dinlenme fırsatına kavuşacaksınız.

-Öyle olacağını hiç sanmıyorum. Kosova'daki emeklilik maaşları çok düşük olduğu ve temel ihtiyaç maddeleri dahil her gün bir şeylere zamların yapıldığı gerekçesiyle aile bütçesine katkı amacıyla emeklilik dönemimde bile boş durmayıp mutlaka başka işlerde çalışmam gerekecek.

-Sayın Nusret Morina, Türkçe eğitime verdiğiniz onca katkı ve bize ayırdığınız değerli vakit için teşekkür eder, sağlıklı, mutlu, uzun bir emeklilik dönemi yaşamınızı dileriz.

-Sağ olun. Ben de size ve derginize verdiğiniz bu konuşma fırsatı için teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Mamuşa Dergisi

Balkanlar, henüz İstanbul fethedilmemişken Türklerle tanışmıştır. İstanbul'un fethini kolaylaştıran önemli bir unsur da bu topraklara yerleşip yurt edinmiş Türk gruplarıdır. Osmanlı Devleti, İstanbul'un fethinden sonra yaklaşık beş asır bu topraklarda kalmış, 1913 yılında bu toprakların hemen tamamına yakını kaybetmiştir. Çok dinli, çok mezhepli, çok milletli bu toprakların zayıf zamanlarda elde tutulamayışının en önemli sebeplerinden biri elbette haşin coğrafyasıdır. Toprakların stratejik konumu bu coğrafyayı büyük devletlerin kontrolünde daima karışıklıklarla tehdit etmiştir. Söz konusu tehditler bugün de varlığını sürdürmektedir. Yaygın bir deyişle Balkanlara hükmetmek tüm Avrupa'ya hükmetmektir.

Rumeli göçmenleri Anadolu yolunda

Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarından ayrılışının son sıcak safhası olan Balkan Savaşları, Türk edebiyatında bir harbin edebiyata yansımasının da önemli bir kısmını oluşturur. Türk harp edebiyatı için 1911-1923 yılları önemli bir tarihî süreçtir. Trablusgarp Savaşı (1911) ile basında yaşanan harbe karşı farkındalık oluşturmaya başlayan edebiyatçılar, kesintisiz devam edecek harplerde bu duyarlılığı bırakmayacaklardır. Trablusgarp Savaşı sürdüğü esnada Osmanlı'yı zayıf gören Balkan devletleri hareketlenmiş ve bağımsızlıkları için mücadeleye başlamışlardır. Yakın tehdidi uzak tehdiye tercih etmek zorunda kalan Osmanlı Devleti Uşi Anlaşması (1911) sonucu Afrika ile bağını mecburen koparmış ve Balkanların savunmasına yönelmiştir. Bundan sonraki süreç, bilhassa basının ve edebiyatçıların yaşanan savaşları neredeyse günü gününe kalemlerine aksettirdiklerini gösterir. Süreç Trablusgarp'tan başlayarak Balkanlar, Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele olmak üzere yaklaşık 12 yıl sürer. Milli Edebiyat dönemi içerisinde yer alan edebî mahsulün muhteva ve biçim itibarıyla şekillenmesi de bu yıllarda gerçekleşir. Sade dille halka ulaşacak ve onu yönlendirecek, halkın harpten doğan acılarını dillendirecek, halka ümidini yitirmemesi gerektiğini ve devletine destek vermesini telkin edecek bir edebiyat...

Bu yıllar aynı zamanda edebiyatın bir propaganda aracı olarak kullanılmasına da şahit olacaktır. Gönüllü askerlere olan ihtiyaç, harpteki zayıflıklar karşısında halkın moralini yüksek tutma gerekliliği, devletin içinde bulunduğu malî darboğaza ianelerle destek, birlik beraberlik ruhunun kaybedilmemesi gibi durumlar mevcut iktidarların 1911'den itibaren basını, edebiyatçıları yönlendirmesini zaruri kılmıştır.

Harbin Sıcak Nefesi: "Şiir"

Şiir, tabiatı gereği duygunun en sıcak ve süratli aktarıldığı bir edebi türdür. Milletlerin kuruluş ya da çöküş vakitleri ile tabii yahut sosyal afet veya yaranın ağır tazyikinin hissedildiği dönemlerde şiir; sade dili, halkı kavrayan üslubu ve kahramanca edası ile başköşeye oturur.

Balkan Savaşlarının devam ettiği günlerde de İstanbul basınında harp ile ilgili en fazla edebi ürün şiir türünde gözlenir.

Tabii olarak harp zamanlarında şiirlerdeki ağırlıklı duygu kahramanlık ve vatanseverlik etrafında gelişir. Burada da askeri savaşa teşvik etmeyi hedefleyen, Osmanlı ordusunun gücünü, Türk askerinin cesaretini ön plana çıkaran şiirler matbuatta boy gösterir. Devrin önemli şairlerinden Abdülhak Hamit, Süleyman Nazif, Recaizade Mahmud Ekrem, Mehmet Akif bu süreçte şiirleriyle harbe desteklerini esirgemezler; ayrıca Üsküdarlı Talat, Fuat Hulusi, Flornalı Nazım, Ali Ekrem, Celâl Sahir, Ziya Gökalp, Süleyman Nesib gibi isimler de şiirleriyle dergi ve gazete sayfalarında yerlerini alırlar. Fuat Köprülü de hem şiirleri hem hikâyeleriyle destek veren edipler içerisinde:

Meriç Türküsü

İssiz dağ başını duman bürümüş
Yine Rumeli'ne düşman yürümüş
Kervan gelmiş yel gülleri sürmüş
Dertçi Meriç akar 'kervanım' diye!
'Acep nerde kaldı arslanım?' diye!
Meriç'in üstünde köprü kurulur
Düşman geçer hep yiğitler vurulur
Hepsini anlatsam dilim yorulur
Dertçi Meriç akar 'kervanım' diye!
'Acep nerde kaldı arslanım?' diye!
(...)

Harbin başlangıcında kahramanca bir sesle kaleme alınan şiirler, ilerleyen süreçte yaşanan büyük hezimet, katl ve zulüm hadiselerinden ve göçten dolayı ümidi kırık, göz yaşlarına mağlup ve küskün bir havaya bürünür. Balkan topraklarından sürülmüş bir milletin ruh hâli tüm Osmanlı'yı sarar.

(...)

Utan ey Türkoğlu, halinden utan;
Bunu mu diledi senden Kayıhan?
Böyle mi emretti ulu Yaradan
Hüdavendigârı soran yok mudur?
Fatih türbesine varan yok mudur?
Ağla, gözüm ağla, Hicran yaraşır,
Vatansız erkeğe zindan yaraşır.

Edirne'nin düşmesi, düşman tehdidinin İstanbul'a uzanması harbin en endişe verici günlerini oluşturur. Edirne, Balkan Savaşlarının sonuna doğru Balkan devletleri arasındaki mücadeleden yararlanılarak son bir hamle ile geri alınır. Ali Ekrem'in Çatalca Muharasası için yazdığı "Orduya Hitap" adlı şiir içinde bulunulan endişe verici manzarayı hissettirir:

(...)

İstanbul'a girmek... Ne yaman kasti lâin

Bulgar çarığı makber-i ecdada mı bassın?
Yunan haçını minber-i Eyyûb'e mi assın?
Geçsin mi bütün yerlere âlamı bu dinin?
A'dâ yüzünü zeyl-i emanete mi silsin?
Pis çizmesini safha-i âyâta mı silsin?
Ey asker-i İslam, ulu dinin gidiyor arş,
Azminde Muhammed sana Allah sana yoldaş.

Balkan Savaşları esnasında, daha sonra da Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele'de halkı bilinçlendirmeyi kendine vazife edinen önemli bir şairimiz Mehmet Akif'tir. Mehmet Akif, bu savaşta sadece şiir yazmakla yetinmemiş, 1913 yılının Şubat ayı içinde İstanbul'da üç büyük camide (Bayezid, Fatih ve Süleymaniye camilerinde) kalabalık cemaate vaaz kürsülerinden hitap ederek halkı birliğe, cihada ve orduya yardıma çağırmıştır. Balkan Savaşları esnasında yazdığı şiirleri Safahat'ın üçüncü kitabında toplayan şairin kaleme aldığı şiirlerle irad ettiği vazırların müşterek rûhu dikkat çekicidir. Onun aşağıdaki mısraları Balkan Savaşları sırasında içine düşülen çaresizlik psikolojisini en iyi ifade eden satırlardır:

(...)
Ya Rab, bu uğursuz gecenin yok mu sabahı?
Mahşerde mi bîçarelerin yoksa felahı!
Nur istiyoruz... Sen bize yangın veriyorsun!
"Yandık!" diyoruz... Boğmaya kan gönderiyorsun!
(...)
Yetmez mi musab olduğumuz bunca devâhî?
Ağzım kurusun... Yok musun ey adl-i İlâhî!"

Yukarıda birkaç sınırlı örneğe yer verebildiğimiz Balkan Savaşlarının şiire yansıyan yanı Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ve onlarca yeni cephe ile karşılaşılması neticesinde kısa sürede yerini yeni harbin yeni telaşına bırakacaktır. Bu, diğer türler için de söz konusudur. Birinci Dünya Savaşı bittiğinde Trablusgarp Savaşı adeta anılmaz olmuştur, Millî Mücadele yıllarında ise Balkan Savaşı anılmazlar arasındadır; çünkü her gelen gün kendi büyük acısına dalar. Sadece Çanakkale Savaşında yaşanan zafer, Balkan bozgununun bir intikamı olarak metinlerde yerini alır.

Küçük İnsanın Harple İmtihanı: "Hikâye ve Roman"

Tahkiyeli anlatılar, harbi bizzat yaşayan ya da dinleyen, gözlemleyen kişinin bireysel dikkat ve ayrıntıları aktarımına daha fazla yer verebildiği anlatılardır. Maupassant tarzı hikâyenin hâkim olduğu bu dönem, realist anlatımlar için yoğun malzemeye sahiptir. Hikâye, Balkan Savaşları devam ederken şiirden sonra en fazla rağbet görmüş, harpteki küçük insanın acılarını en canlı haliyle aktarmayı başarmış edebî türdür.

Balkan Savaşları henüz başlamamışken Balkanlardaki gerginliği yansıtan hikâyelerden başlamak üzere harbin en yoğun günlerini ve büyük hezîmeti, son olarak da Balkanlardan ayrılışımızı içine alan yetmiş yakın hikâye tespit ettik.

Hikâyelerin büyük bir kısmı Balkan devletlerinin, özellikle Bulgar ve Yunanlıların Müslüman köylerine yönelik baskınları ve bu baskınlar sırasında yaptıkları katliamları gözler önüne sermiştir. Ele geçirdikleri kasaba ya da şehirlerde kundaktaki bebekten yatalak ihtiyaçlara kadar insanları önce vaftiz edip sonra öldürmek yoluna giden düşman askerleri hâneleri yerle bir ederken kadınların ırzlarına el uzatmışlar, erkekleri ise korkunç işkencelerle öl-

dürmüşlerdir. Camilerin kiliseye çevrilmesi, mukaddes mekânların tahrip edilmesi de ayrıca acı verici olmuştur. Bu hadiseler, genellikle ailenin Anadolu'ya sığınabilen bir ferдинin ağzından hikâye edilebildiği gibi, bulunan bir mektup veya hatıra defterinin sayfaları arasından da okuyucuya sunulur.

Balkanlardaki harp için Anadolu'dan gönüllü asker toplanışını, annelerin biricik evlatlarını bu topraklara uğurlayışını ve ailelerin yakınlarını bekleyişini, Balkanlarda düşmanla yapılan sıcak harp mücadelesini, yaşanan ağır hicreti ve Osmanlı çekildikten sonra sahipsiz kalan insanlarımızla bundan sonra bizim olamayacak toprakların acısını, devrin hikâyesi açıkça bu güne taşımıştır. Bu bakımdan şiirin belli kurallara bağlı ifade zorunluluğundan ve romanın uzun nefesli kurgusuna olaylarla eşzamanlı olarak hâkim olunamaması tehlikesinden uzak olan hikâye, yaşananı sıcaklığına, üstelik çoğu örnekte gördüğümüz kadarıyla, sanat yapma endişesi de taşımadan dergi ve gazetelerin hafızasına bir fotoğraf makinası dikkatiyle emanet etmiştir.

Balkan Savaşı ile ilgili hikâye kaleme alan isimler şun-

İstanbul'a gelen Rumeli göçmenleri

lardır: Rabbani Fehmi, Ömer Seyfeddin, Kâzım Nâmi, Mehmed Rifat, Hüseyin Hüsnü, Belkıs Ferid, Mustafa Nermi, Köprülüzâde Mehmed Fuad, M(im) Neyyir, Fali Rıfki, Sabiha, Maraşlıoğlu, Gazzeli Cemal, Nazım, Ercümen Ekrem, Aka Gündüz, Hakkı Beyiç, Ahmet Hidayet, Yakup Kadri, Mumduh Şevket, Hamdullah Suphi, Halid Ziya, Mehmed Ali, Badi Nedim, M(im) Tahir, Nezihe Muhlis, İlyas Macid, Ruşen Eşref, Edhem Nejad, Atıf Nazmi, Türkoğlu, M(im) Ekrem, Gazi Giray, Azmizade, Süyüm Bike (Müfide Ferid), Haşim Nahid, Osman Cevded. Bu isimler içerisinde en fazla hikâyenin Ömer Seyfeddin ve Aka Gündüz tarafından yazıldığını görürüz. Her iki isim de Balkan Savaşları sırasında bu topraklarda hadiselerle bizzat şahitlik etmişlerdir. Ömer Seyfeddin'in Balkanlarda görev yaptığı esnadaki tespitlerine dayalı "Nakarat", "Hürriyet Bayrakları", "Ashab-ı Kehfimiz"adlı hikâyeleri henüz savaş başlamadan bu topraklardaki gayrimüslimlerin Osmanlı'ya karşı ne şiddetli bir düşmanlık beslediklerini ortaya koyar. Onun "Beyaz Lâle" ve "Bomba"adlı hikâyeleri ise adeta Balkan Savaşlarının sembolü olmuştur.

Balkan Savaşlarıyla ilgili hikâyelerde önümüze en fazla çıkan tema "göç" tür. Ne Trablusgarp Savaşı ne de Birinci Dünya Savaşı hikâyelerinde "göç" teması bu denli yer alır. Balkanlardaki katl, zulüm ve tecavüzden Anadolu'ya sığınma yakın tarihimize kadar devam etmiştir. Balkanlardaki her karışıklık, akın akın insanın Türkiye'ye sığınmasına yol açmıştır. 1912-1913 yılları, göç dalgasının en yoğun ve kanlı yaşandığı yıllardır.

Hikâyelerde göç; a-Vatandan kaçış ve göç yolu; b-Menzilde yeni hayat ve vatana özlem konuları etrafına aktarılır. Göç yolunu en çarpıcı şekilde anlatan hikâyeler

Müfide Ferid'in "Edirne'den Bursa'ya" ve Fali Rıfkı'nın "Gözyaşı" adlı hikâyeleridir. Vatan özlemi ise Rabbanî Fehmi'nin "Sıla Hediyesi" ve Köprülüzâde Mehmed Fuad'ın "Hicret Hikâyelerinden" adlı metinlerinde çarpıcı bir şekilde okuyucuyla buluşur.

Hikâyelerin tamamı realist gerçekçi bir tavırla kaleme alınmıştır, hikâyeler adeta o günlerin kamera kaydı özelliği taşırlar. Şiirde olduğu gibi yeni harpler, Balkan Savaşlarının hikâyede anılma oranını azaltmıştır.

Balkan Savaşları henüz sürmekte iken bu harbi kurgusunun merkezine alan iki roman yayımlanır. Birbirinin devamı olan bu iki roman da Kâşif Dehri imzasıyla Hüseyin Kâmi tarafından 1912'de yazılıp yayımlanmıştır: Üvey Valide ve Müteverrim. Bu romanları, Vassaf Kadri'nin 1914'te yayımlanan Ölüm Habercileri ve Melekper adlı romanları takip eder. Kâşif Dehri, 1916'da Mazlûme adlı bir roman daha yayımlayacaktır. Bu beş roman da Balkan Savaşlarında yurtlarından sökülüş, zulme uğramış Türklerin bilhassa Bulgarlarla yaşadıkları acı savaş tecrübelerini, harbin sıcak etkisi henüz geçmemişken işlemiştir. Hâlide Edib'in 1918'de yayımladığı Mev'ud Hüküm adlı romanı ile Ercümend Ekrem'in Gün Batarken'i (1920) de Balkan Savaşlarına yakın tarihi ile bu grupta anılabilir.

Yukarıda anılan romanlardan başka Balkan Savaşlarına roman içerisinde bir unsur olarak belli sahnelerinde yer vermiş romanlarla da karşılaşırız. Bu romanlar, tarih itibarıyla da anılan savaşın üzerinden en az on yıl vakit geçtikten sonra yayımlanmışlardır: Halide Edib, Ateşten Gömlek (1922); Reşat Nuri, Akşam Güneşi (1926); Yakub Kadri, Hüküm Gecesi (1927); Reşat Nuri, Yeşil Gece (1928); Samiha Ayverdi, Mesihpaşa İmamı (1948); Orhan Hançerlioğlu, Ekilmemiş Topraklar (1954); Orhan Kemâl, Bir Filiz Vardı (1965); Ahmet Hamdi Tanpınar, Sahnenin Dışındakiler (1973); Kemâl Tahir, Bir Mülkiyet Kalesinde (1977); Emine Işınsoy, Azap Toprakları (1989). Harun Duman'ın "Savaşı Çerçeve Olaylarda İşleyen" ve "Savaşın Bir Motif Olarak İşlendiği" romanlar olarak ele aldığı yukarıdaki romanların tamamında da Balkan Savaşları, Türklerle Balkanlarda yaşatılan işkenceler, göç acısı ve İstanbul'a yığılan muhacirler bahisleriyle romanlara konu edilir. Emine Işınsoy'un Azap Toprakları, dışındaki tüm romanlarda Osmanlı'nın dağılıp Balkan Savaşlarından sonra yaşanan Birinci Dünya Savaşı ve kısmen Millî Mücadele'den de bahis vardır. Azap Toprakları'nda ise 1950-1960'lı yıllarda Batı Trakya Türklerinin yaşadıkları sıkıntıların içerisinde 1912-1913 Balkan Savaşlarına göndermeler yapılır.

Yılmaz Gürbüz'ün, Balkan Acısı (1975); Sevinç Çöküm'ün, Bizim Diyar'ı (1984); Gökhan Gökçe'nin, Rumeli'ye Veda'ı (2008) ise Cumhuriyet döneminde ana kurguyu Balkan Savaşlarının oluşturduğu tarihî romanlardır.

Romanların bütününe baktığımızda İttihat ve Terakkiçilerin Balkanlarla ilgili siyasetinin bir vesileyle eleştirildiğine şahit oluruz. Hikâyelerde Hamdullah Suphi'nin "Delik Kiremit"i dışında siyasal tenkite bu seviyede rastlanmaz. Yine tüm romanlardan fark ettiğimiz bir gerçek de Balkan Savaşlarının Türk aydınında milliyetçilik düşüncesini artırdığı şeklindedir. Balkanlar söz konusu olduğunda komitacılık, köy ve kasabalarda Müslümanlara reva görülen zulüm mutlaka ifade edilmiştir. Muhacirlerin yaşadıkları, bilhassa Anadolu'ya ulaşanların hatıralarından mülhem ak-

tarılmıştır. Göç yolu ve İstanbul'un muhacirlerle lebalep dolu camileri, okulları, hastaneleri ve sokakları romanların sayfalarında olmazsa olmaz sahnelerdir.

Ve Bir Parça "Tiyatro"

Balkan Savaşlarının Türk edebiyatında en az yansıma bulunduğu tür, tiyatrodur. Özellikle Mütareke Dönemi'nden sonra Cumhuriyet'in ilk yıllarında tiyatro, yeni devlet ideolojisinin bir aracı hâline geldiğinden geçmiş savaşlarla ilgili gündem oluşmamıştır.

Süleyman Sırrı'nın Gayz (1328/1912) adlı eseri henüz harp yaşanırken yazılan bir piyestir. Alemdar Yalçın, II. Meşrûtiyet'te Tiyatro Edebiyatı Tarihi adlı çalışmasında eserde herhangi bir aksiyon sahnesi bulunmadığını, eserin gençlerin harbe katılımını temin maksadıyla kaleme alınmış propaganda içerikli bir metin olduğu notunu düşer.

Melikzâde Fuad'ın Edirne Müdafaası yahut Şükrü Paşa (1329/1913) adlı piyesi de Edirne Müdafaası ile aynı tarihlerde oynatılmıştır. Bulgarların süratli ilerleyişini Edirne'de uzun süre durduran Şükrü Paşa, erzak ve cep hane yokluğundan şehri teslim mecbur olmuştur. Eser, bu hadise etrafında Şükrü Paşa ve askerleri ile şekillenir. Eseri renklendiren küçük bir sevda motifi de vardır.

Türk Kanı (1329/1913), Mehmed Sırrı tarafından kaleme alınmıştır. "Balkan Harbi'nin en şiddetli olduğu bir sırada okulunu terk ederek Edirne'ye gidip çete harbine katılan gencin macerasını anlatan Türk Kanı da bu devreyi anlatan piyeslerden biridir. İlk perdesi manzum, ikinci perdesi mensur olan piyeste, üstün vatanseverlik hisleri hâkimdir.

Bir diğer manzum oyun ise yine Mehmed Sırrı'nın Tannin'de "Millî Piyas" adıyla 1913'te yayımladığı "İrkımızın Namusu" adlı oyunudur. Toplumdaki zengin Türk ailelerinin Balkan Savaşları hususunda bilinçlendirilmesine yönelik propaganda hüviyeti taşır.

Muhiddin Mekki'nin "Güzel Rumeli" (1331/1915)'sinde ise; "Balkan Savaşı yıllarında Serez'in Yunanlılar eline geçmesi ve burada yaşayan varlıklı bir ailenin başından geçenler anlatılmıştır.

Bu eserlerden başka, Cumhuriyet döneminde genel kurgu içerisinde Balkanlardan kısmen söz eden Yaşar Nabi Nayır'ın Beş Devir'i (1933), Necip Fâzıl'ın Künye'si (tarihsiz) ve O. Zeki Özturanlı'nın Bataklı Göl'ü (1969) anılabilir.

Sonuç Yerine

Balkan Savaşlarının Türk edebiyatına yansımaları daha ziyade harple eş zamanlı olarak gerçekleşmiştir. Bu, Balkan Savaşlarının ardından Türk insanının uzun sürecek bir ölüm kalım mücadelesine girmesi sebebiyledir. Balkanlara gözyaşı dökcek hâl kalmamış, Osmanlı'nın geniş coğrafyasının her bir parçasından kayıp haberleri gelmeye başlamıştır. Anadolu, tehdit altındadır. Yine de yukarıda ancak eser adları vererek özetleme yoluna gidebildiğimiz, şiir, hikâye, roman ve az da olsa tiyatro türlerinde eserlerle karşılaşırız. Eserlerin tamamında halkı gönüllü askere gitmesi yönünde teşvik içeren unsurlar vardır. Göç sıkıntısı, bu harbin en belirgin temasıdır. Bilhassa tahkiyeli anlatımlar harbin küçük insana bakan yüzünü fotoğraflaması bakımından önemlidir. Üzerinden tam yüz yıl geçmişken tarihimizin ihmal edilmiş birçok acı sayfası gibi sanatkarların bu günlere de yeniden dönerek yeni nesli eserleriyle bilinçlendirmelerini diliyoruz.

“RUMELİ'DEN ÇIKTIK YOLA” ADLI ROMAN HAKKINDA DÜŞÜNCELER*

Bilge ERCİLASUN*

Son yıllarda tarihî roman veya tarih konulu roman konusunda pek çok eser verildiği görülmektedir. Bu durum tarihin, romancıların en çok ilgilendiği alanlardan biri olduğuna işaret eder. Türk tarihinde savaşlar ve çarpışmalar az değildir. Zaferler, fetihler, başarılar olduğu kadar bozgunlar ve kıyımlar da yaşanmıştır. Bu felaketlerin edebiyata aksettini ve edebî eserlerde yeteri kadar işlendiğini söylemek mümkün değildir. Ama son yıllarda edebiyat alanında, bu görüşü değiştirecek bir hareketlenme gözlenmektedir. Çeşitli konularda uzmanlaşmış yazarlar, araştırmacılar, romancılar tarihte yaşananları merak ederek tarihî konulara eğilmekte ve bu meseleleri işleyen romanlar meydana getirmektedirler. Bu yazarlar romanlarında, bir edebî eserin gerektirdiği kurgunun yanında gerçeklere de önem vermekte ve bir araştırmacı gibi inceleme yapmaktadırlar. Türk tarihinin, özellikle yakın devirlerinde yaşanan pek çok felaket, yıkım, kıyım, bu romanlarda yer almaktadır. Yazarların ve araştırmacıların merak ettikleri konular arasında Balkanlar'ın ve Balkan savaşlarının başta geldiği açıkça görülüyor. Türk milleti bir asır önce çok acı bir olay yaşamış, vatan bildiği Rumeli topraklarını kısa bir süre içinde terk etmek zorunda bırakılmıştır. Buna rağmen, bütün sıkıntılara ve baskılara direnerek halâ o topraklarda hayatlarını sürdürmeye çalışanlar (sayıları az da olsa) bulunmaktadır.

Romancı Reşit Hanadan bunlardan biridir. Mamuşa doğumlu olan yazar, çocukluğunda bir süre Türkiye'de bulunmakla birlikte hayatının büyük bir bölümünü Kosova'da geçirmiştir ve geçirmektedir. Edebiyat çevrelerinde önce hikâyeleriyle tanınan yazar son yıllarda kaleme aldığı hacimli romanlarla dikkati çekiyor. Bu romanlarında Rumeli Türklerinin yaşadıkları, hâlen yaşamakta oldukları problemlere bir roman kurgusu içinde ustaca değinmektedir. Bu yazımızda Reşit Hanadan'ın son romanı olan Rumeli'den Çıktık Yola adlı eseri ele alınmıştır.

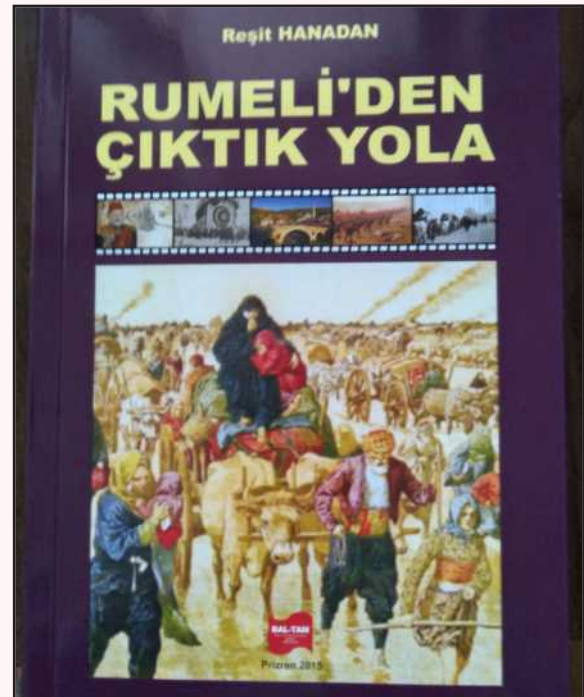
Roman üç bölümdür. Birinci bölümde Amavutların isyanı sebebiyle Kosova'ya giden Padişahın seyahati ve o tarihlerde meydana gelen çeşitli olaylar anlatılıyor. Meclis ve hükümet tarafından, isyancıları yatıştırmak için, Sultan Reşad'ın Rumeli'ye seyahat etmesine karar verilir. Bu bölümde geriye dönülür, Rumeli'de 93 Harbi'nden sonraki durum, kaybedilen topraklar ve yapılan göçler anlatılır. 5 Haziran'da Osmanlı Donanması İstanbul'dan hareket eder. Padişah ihtişamlı bir törenle İstanbul'dan uğurlanır. Rumeli'de karşılanması da çok coşkulu olur. Sultan Reşat Priştine'ye gelir, 16 Haziran Cuma günü Kosova Ovası'nda toplanılır ve Cuma namazı kılınır. Çok kalabalıktır. Herkes çok heyecanlı ve sevinçlidir. Gazeteler bu seyahati uzun uzun anlatmışlardır. Buna Üçüncü Kosova Seferi adı verilmiştir. Padişah Rumeli'den memnun ayrılır. Bu seyahat Padişah ve çevresinde yanlış bir izlenim de uyandırmaya yol açmıştır. Sultan Reşat, Rumeli'nin karışık olduğu, azınlık çetelerinin oradaki Türklere rahat vermediği gibi bilgilerin de

doğru olmadığını düşünmektedir.

Romanın ikinci bölümü, Mamuşa'da yapılan askere uğurlama merasiminin anlatılmasıyla başlar. Bu bölümde köylüler hakkında bilgi verilir, yaşayışları anlatılır. Tarlaların veriminden ve alınan üründen bahsedilir. Köylülerle devletin ilişkilerinden, köydeki arazilere konan vergilerden bahsedilir ve köylülerin bu konuda yaptıkları itirazlar anlatılır.

29 Eylül 1911 tarihinde İtalya Trablusgarb'a asker çıkartır ve bölgeyi işgal eder. Osmanlı zor durumda kalmıştır. İtalya saldırısını genişletir. Ege'deki adaları ele geçirir. Çanakkale Boğazı'nı kontrol altında tutar. Bu durumda Boğazlardan Osmanlı gemileri geçememektedir. Kosova'daki, Prizren'deki memurların, devlet görevlilerinin maaşları ödenemez. Çünkü kara yolu, yani trenler, Bulgarların kontrolündedir. Bir taraftan da Arnavut ayaklanmaları devam etmektedir. Balkanlar'daki diğer milletler de için için kaynamaktadırlar.

Osmanlı Devleti'nin iç siyaseti de iyi bir durumda değildir. Meclis karışmış ve feshedilmiştir. 18 Ocak 1912'de seçimler yapılır. İttihatçılarla İtilafçılar arasındaki uçurum gittikçe büyümektedir. İttihatçılara duyulan tepkiler yüzünden bütün ayrılıklar, işbirlikçiler, vatan ve millettüşmanları Hürriyet ve İtilaf Partisi'nde toplanmaktadır. Seçimi İttihatçılar kazanır. Fakat muhalefet seçimlerde hile yapıldığını ileri sürer.

İttihatçılar seçimleri kazanmış, fakat çeşitli anlaşmazlık ve uyuşmazlıklar sonucu kısa bir süre içinde peş peşe istifa etmişlerdir, ortalık boş kalmış, Hürriyet ve İtilaf Partisi seçimi kazanmadığı halde idareyi ele geçirmiştir. Ahmet Muhtar Paşa Sadrazam olur. Hürriyet ve İtilafçılardan bir kabine kurulur. İttihatçı avı başlar. Bu arada Trablusgarp Savaşı ile Arnavut isyanları devam etmektedir. Amavutlar Üsküp ü

*(Reşit Hanadan, *Rumeli'den Çıktık Yola*, BAL-TAM. Prizren, 2015, 651 s.)

*Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi emekli öğretim üyesi

işgal ederler. Osmanlı hâlâ onlara karşı bir şey yapmamakta ve olayları nasihatle çözeceğine inanmaktadır.

Üçüncü bölümün başında Sırp Kralı Petar Karacoreviç'ten bahsedilir. Kralın geçmişi anlatılır, Sırp'ların tarihi hakkında bilgi verilir. Osmanlı'ya ilk isyan eden, böylece 1806 yılında Sırp ayaklanmalarını başlatan Kara Yorgi'nin torunudur. Kralla Rus elçisi görüşürler ve Balkan ittifakını konuşurlar. Aralarında yaptıkları antlaşmanın detayları, planları hazırdır. Şimdi Osmanlı'ya saldırmak için uygun bir anı beklemektedirler.

İstanbul iyice karışmıştır. Siyasi partiler durmadan mitingler yaparlar. Herkes birbirini suçlar. Siyasi partilerden başka üniversite gençleri de ayaklanmışlar, Karadağ sefaret binasına yürümüşler ve tabela-sını söküp yere atmışlardır. Karadağ bunu bahane ederek ordusuyla İşkodra'ya yürür. 7 Ekim'de nota vermiş, 8 Ekim'de ordularını harekete geçirmiştir. İki cephede birden savaşmanın zorluğunu düşünen Osmanlılar İtalyanlarla Uşi Antlaşmasını yaparlar. Balkan devletleri harekete geçmek için tetikte beklemektedirler. Amavutlar epey müzakereden sonra Osmanlı Devleti safında yer almaya karar vermişlerdir.

Balkan Savaşı başlamıştır. Cepheye giden askerlerin yollardaki perişan hali anlatılır. Durmadan yağmur yağar, ilerleyemezler. Cephe-neler taşınamaz. Askerin morali bozuktur, içlerindeki Bulgar, Arnavut asıllılar sevinirler. Fırklar çoktur. Durumu gören Selim Onbaşı'nın canı sıkılır. Düşman hem sayıca çoktur, hem mühimmatça üstündür. Sırp- lar Priştine'ye girmişlerdir. Priştine Mutasarrıfı Malik Efendi esir düşer. Osmanlı kuvvetleri on gün içinde Balkan Birliği karşısında yenilmiştir. 24 Ekim 1912 tarihinde Ahmet Muhtar Paşa Sadrazamlıktan istifa eder. Kimse sadrazamlık görevini kabul etmek istemez. Padişah birini bulmak için epey uğraşır. Nihayet Kâmil Paşa 79 yaşında dördüncü defa sadrazam olur. 29 Ekim'de yeni bir kabine kurar. Ama savaşta durum değişmemiş, Türk ordusu büyük bir yenil-giye uğramıştır. Bunun neticesi olarak da Rumeli Türkleri yerlerini yurtlarını terk ederek yollara düşmüşlerdir. Tarihteki en büyük kıyım yaşanmaktadır. Türk göçmenlerin pek çoğu Sırp, Yunan, Bulgar çetecilerinin eline düşer, korkunç bir şekilde can verirler.

Karakterler: Eserde olayların ön planda geldiğini, karakterlerin olayları açıklayıcı nitelikte olduklarını söyleyebiliriz. Yazar olayların gerçek, karakterlerin kurgu olduğunu belirtmektedir. Olayları anlatmak ve daha belirgin hâle koymak için şahıslara yer verildiği anlaşılmaktadır. Eserde kalabalık bir şahıs kadrosu görünmekle beraber olay- ların belli başlı birkaç kişi üzerinde yoğunlaştırıldığı söylenebilir. Bunlar arasında Mutasarrıf Cemil Efendi, Zaptiye Serdar, Osman Ağa, Kasap Rüstem ilk akla gelenlerdir.

Romanın başında Cemil Efendi ile Zaptiye Amiri Serdarın aileleri tanıtılır. Cemil Efendi'nin Yemen'den Rumeli'ye tayin edildiği ve Prizren Mutasarrıfı olduğu belirtilir. Aileler, hanımlar, Rume- li'ye geldikleri için çok mutludurlar. Havasını, suyunu, tabiatını öve öve bitiremezler. Hepsinin sağlığı yerine gelmiş, birtakım sıkıntıları ortadan kalkmıştır. Yanakları pembeleşmiş ve sağlıklı bir görünüm kazanmışlardır. Fakat ne yazık ki bu mutluluk uzun sürmeyecektir. Hepsini bekleyen büyük bir trajedi vardır.

Dikkatli bakınca Serdar'la Cemil Efendi'nin silik ve pasif oldukları görülebilir. Onların bu görünüşleriyle devleti sembolize ettikleri düşünülebilir. Olaylar karşısında âciz davranışları, olaylara müdahale edememeleri, tehlikeleri önceden hissedememeleri, onları her durumda etkisiz bir

hale getirmektedir. Bu elleri kolları bağlı ve uyuşmuş gibi görünen halleriyle, Osmanlı Devleti'nin bozulmuş kurumlarının tabii bir uzantısı görünümünden uzaklaşamazlar. Ne yaparlarsa yapsınlar, ne kadar yürekli olursa olsunlar, daima olayların seyircisi konumundadırlar. Bu durum, onların arkalarında güçlü bir devlet olmamasının (hatta bir devlet olmamasının) tabii bir neticesidir.

Eserdeki karakterlerden biri de Arnavut asıllı Kasap Rüstem'dir. Kasap Rüstem, hikâyenin baş ve orta kısımlarında, oldukça canlı ve renkli bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Romanın büyük bir bölümünde onun üzerinde yoğunlaşıldığı, mesajların ve olayların onun vasıtasıyla verildiği görülmektedir. Arnavut isyanlarının ateşli bir taraftarı olan Kasap Rüstem, gelişen ve gelişmekte olan bütün olayları takip eder, iç ve dış siyasetteki bütün haberler, yorumlarıyla birlikte, Rüstem tarafından verilir. Romanın baş kısmında aktif olan Kasap Rüstem, Sırp'ların Prizren'e girmesiyle birdenbire sahneden çekilir.

Yazar vatan kaybetmenin ne olduğunu göstermek için toprakları işgale uğrayan ve göç etmek zorunda kalan bazı şahsiyetlerden bahsetmiştir. Bunlar Batum'dan göç eden Çerkez Ali, Sırbistan'ın Vıranje şehrinden gelen Harun Ağa ve Bosna'yı terk eden Hüsrev Efendi'dir. Prizren Sırp'ların eline geçince üçü de tekrar yer değiştirmek istemiş, Prizren Kalesi'ne giderek Sırp'larla oradan savaşmayı tercih etmişler, sonra da kaleden atlayarak hayatlarına son vermişlerdir, ilginç olanı, Sırp asıllı Mihaylo Usta'nın da onlarla birlikte hareket etmesidir.

Eserdeki bir başka karakter Osman Ağa'dır. Mamuşa köyünün muhtarı olan Osman Ağa, çevresinde sevilen ve sayılan, itibar gören, sözü dinlenen bir insandır. Büyük oğlu Sinan Yemen'de askerliğini yapmaktadır. Ortanca oğlu Selim, onbaşı rütbesiyle Balkan Savaşına katılmış, bozgunu yaşamış ve güçlkle köyüne dönmeye çalışmaktadır. Küçük oğlu Süleyman, Osmanlı'nın yanında yer almaya karar veren Arnavut İşkodralı Haydar'la birlikte Balkan Savaşı'na gitmiş, Haydar ve yanındakiler hayatlarını kaybetmelerine rağmen, o sağ olarak köyüne dönebilmiştir.

Bir başka nokta Mamuşa köyünün muhtarı Osman Ağa'nın azınlıklarla olan münasebetleridir. Osman Ağa'nın, komşu köyden Sırp Yanko ve Arnavut Derviş Ağa ile olan yakın arkadaşlıkları, romanda dikkati çekiyor. Vuku bulan isyanların, ayaklanmaların ve savaşların onların dostluklarını bozmadığı görülmektedir. Onlar yıllarca tarlalarını beraber yan yana sürmüşler, dostluk ve ahbaplık etmişlerdir. Hepsi olanlara üzülürler. Ama kimsenin elinden bir şey gelmez. Her şey değişmiştir, değişecektir ve hiçbir şey artık eskisi gibi olmayacaktır. Türklerin aleyhine olan bu değişme karşısında koskoca Osmanlı Devleti âciz ve çaresiz, elleri boğründe kalmıştır. Tabiatıyla vatandaşları da bundan olumsuz bir şekilde etkileneceklerdir.

Romanın sonunda Sırp askerlerinin ve subaylarının davranışları, onların çetecilerle yaptıkları işbirliği gazeteciler vasıtasıyla tenkit edilmektedir. Gazeteciler bütün bu olayları ve yapılan vahşeti, gazetele-rine bildireceklerini söylerler, gazetelerinde yazacaklarını belirtirler. Ama Sırp komutanlar buna aldırmazlar ve yine bildiklerini okurlar, aynı yanlışları yapmaya, cinayetleri işlemeye devam ederler.

Olaylar: Romanın başında Arnavut isyanları merkez olarak alınmıştır. Olayların tarihleri, seyri, isyancı liderlerin kendi aralarında anlaşamamaları, ihtilafları, fikir ayrılıkları uzun uzun anlatılır. Bu durum, eserin ortalarına kadar

devam eder, sonra değişir. Konu, Osmanlı Devleti'nin siyasetindeki karışıklık ve Balkan Savaşı olur. Bu arada Balkan devletlerinin planları ve ittifakları da eserde ayrıntılı olarak yer alır.

Romanda devrin bütün olaylarına yer verilmekte ve bütün problemleri tartışılmaktadır. Bunların bazıları şöyle sıralanabilir: Arnavutların isyanı, rahatsızlığı, diğer Balkanlı milletlerin Osmanlıya savaş hazırlıkları içinde olmaları ve aralarında Balkan Birliği antlaşması yapmaları, Sırbistan ve Rusya'nın tahrikleri, tabiatın güzelliği, toprakların verimliliği, hasadın bolluğu, köylü ile devletin münasebeti ve köylüye konan vergiler, 93 Harbi ve toprak kayıpları, askerlik ve askere uğurlama. Yemen, Osmanlı'nın iç siyaseti ve karışıklığı, siyasî partilerin durumu ve mücadelesi, İtalyanlar ve Trablusgarp Savaşı, Arnavut Hasan Tahsin Paşa tarafından Selanik'in Yunan'a teslim edilmesi...

Bu arada bazı küçük olaylar da bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi Sultan Reşad'a yapılması düşünülen suikasttır. Suikastın planı, ayrıntılı olarak gizlice hazırlanmaktadır. Sırp ve Rus ileri gelenleri de işin içindedirler. Suikastın, Kosova Ovası'nda gerçekleştirilmesi düşünülmüştür. Yapacak olan kişi, Arnavut kıyafeti giymiş Sırp bir gençtir. (Padişahın canına kast eden adamın Arnavut olduğu'nun zannedilmesi, böylece Osmanlılarla Arnavutların aralarının daha çok açılması planlanmıştır) İleri derecede veremdir ve ölmek üzere'dir. Suikast, Sırp Okulu Müdürü Vera'nın haber vermesiyle son anda engellenir. Fakat suikastı asıl planlayanlar yakalanamaz. Kimlikleri belirlenememiş ve kaçmışlardır. Bu arada, yakından takip edildiklerini, birkaç kere kısırıldıklarını öğreniriz; fakat Serdar ve ekibi her seferinde ellerinden kaçırırlar ve yakalayamazlar (Bu da Osmanlı'yı temsil eden karakterlerin bairsizliğini gösteren bir başka kanıttır).

Burada suikast planının içinde yer alan bir karakterden, Milena'dan bahsetmek lazımdır. Milena, meyhanelerde şarkı söyleyen bir bar kadınıdır. Romanda çok canlı ve yırtık bir tip olarak görülüyor. Erkeklere düşkün olan Milena'nın, bütün bu kötü özelliklerinin yanında, vatanına aşırı derecede bağlı olması dikkati çekiyor. Hikâyede Milena'nın baskın karakteri de vurgulanmaktadır. Emniyet görevlilerinin onları birkaç kere kaçırmaları, puslu kurduktarı halde yakalayamamaları, Milena'nın işlek zekâsı ve mahareti sayesinde. Son olarak suikast olayının roman kurgusuna zenginlik kattığını, hikâyeye polisiye bir görünüm kazandırdığını, gerilimi arttırdığını da burada belirtmek lazımdır.

Tabiat: Eserde dikkati çeken bir başka husus, tabiat tasvirlerinin bolluğudur. Mekânın güzelliği, ürünün bolluğu anlatılır. Rumeli'nin zengin tabiatı çeşitli vesilelerle tasvir edilir. Bunlardan biri Mutasarrıf Cemil Efendi'nin bakışıyla verilmektedir.

"Şu güzelliğe, şu insanın gönlünü ferahlatan manzaraya baksana hanım, dedi. Berrak bir gökyüzü, yemyeşil dağların karlı tepeleri ardından doğan güneş... Dağların yamaçındaki tepeye kurulmuş, bayrağımızın dalgalandığı binlerce yıllık şu kaleye bak hele..."

Evlerinin karşısındaki manzara gerçekten de büyüleyici ve görülmeye değerdi. Safiye Hanım, kocasının gösterdiği tepeleri karlı, başı dumanlı dağa baktı. Şehre doğru alçalan yamaçlarından birinin üzerine kocaman bir kale yerleştirilmişti. Kalenin sağ tarafında koyu yeşil, mavi, mor renkler arasında kaybolup giden derince bir boğazın bitimindeki karlı tepeler sanki gökyüzüne değecekmiş gibi yükseli-

yordu. Şar Dağları'nın bağrından kaynayıp aşağılara doğru çağlaya çağlaya akıp giden Akdere'nin şırıltısı evlerinin avlusuna dek duyuluyordu. Eşi benzeri bulunmaz, masallardaki diyarları andırıyordu sanki karşısındaki güzellikler." (s. 35).

"Arada bir bahçedeki çiçeklere, meyve ağaçlarında olgunlaşmaya başlamış meyvelere bakıp duruyor, avludaki su yolundan akıp giden suyun çıkardığı şırıltıyı dinlerken epey yoğun geçen günün yorgunluğunu gidermeye çalışıyordu." (s. 95).

İstanbul'dan gelen Dahiliye Nazırı da Rumeli'nin tabiatına hayran olanlardan biridir. Ünlü Şar Dağı'nı ve bu dağ için yakılan türkülerini duymuştur. Gezerken etrafı seyrederek gördüğü manzara karşısında büyülenir. Onun duygulanması eserde şöyle anlatılır:

"Demek ki methini duyduğumuz, türkülerini söylediğimiz Şar Dağları, şehrin sırtını yasladığı dağın tepesindeki kale buymuş ha? diye sordu." (s. 306).

"Dere kıyısını takip ederek Taş Köprü'ye geldiklerinde burada durup arabalardan inerek yollarına yaya olarak devam ettiler. Nazır bakışlarını tekrar tüm heybetiyle karşısında yükselen dağlara çevirdi. İlkbaharın tüm çekiciliği ve güzelliği ile yansıdığı güzel bir gündü. Mor, mavi, yeşil renk cüm-büşü içerisindeki ulu dağların bağrında kocaman bir yar gibi uzayıp giden boğaza bakıp dururken bu güzelliği seyre doyamadı. Seyrederken bazı sorular soruyor, Mutasarrıf da kendi-sine Efendim en üstteki tepeler Şar Dağları'nın tepeleri, tepelerin öbür tarafındaki eteklerinde de güzel! Köyler, kasabalar, şehirler vardır, deyip sorularla ilgili açıklamalarda bulunuyordu.

"Şar Dağı'ndan kalkan kızlar, ak topuklu beyaz kızlar... türküsünde adı geçen meşhur Şar Dağları demek ki bu dağlar, ha? diye boyuna sorup duruyordu Dahiliye Nazır." (s. 307).

Eserdeki tabiat tasvirleri yukarıya alınanlardan ibaret değildir. Pek çok yerde farklı karakterlerin bakışıyla tabiatın güzelliği verilmiş, Rumeli tabiatının orijinalliyi ve zenginliyi, estetik bir bakışla ve şairane bir üslupla anlatılmıştır. Yeşilin renk renk olduğu, yeşilden başka sarı, mavi, mor renklerin de bulunduğu, binbir çeşitlilikle süslenen bir tabiat, renklerin ışıltısı ve canlılığı, mümbit bir arazi, verimli tarlalar, eserde uzun uzun tasvir edilmektedir.

Tabiatın bir başka görüntüsü, insan tarafından ekilen, işlenen tarlalarda ortaya çıkar. Romanda tarlalar da ayrıntılı olarak tasvir edilen yerlerden biridir. Osman Ağa'nın toprağı nasıl işlediği, toplanan ekinlerin şiddetli yağmurdan nasıl korunduğu, tarlaların verimliliği, ürünlerin bolluğu anlatılır, buğdayın ne kadar değerli olduğu belirtilir. Aşağıdaki alıntıda, tarlanın veriminden ve ürünün bolluğunun bahsedilirken, toprağını zevkle ve istekle işleyen Osman Ağa'nın mutluluğu da yansıtılmaktadır.

"Osman Ağa yüzünde damla damla birikmiş terleri sildi sağ elinin tersiyle. Sonra da başını gökyüzüne kaldırarak güneşe baktı. Tepesine kızgın bir saç gibi inen güneşin ışıklarından gözleri kamaşmıştı. Etrafı, sallanan orakların kesip biçtiği altın sarısı kurumuş ekin saplarının hisirtiları kaplamıştı. Biçilmiş buğday tarlalarından genizleri yakan, ince, sert bir koku yayılmıştı ortalığa. Biçilen tarlalardaki ekin saplarının kökleri arasında börtü böcekler, yılan ve çıyanlar bir anda ortalığa çıkmanın verdiği ürkeklik içerisinde oraya buraya kaçışıp duruyorlardı. Ekinler biçildikçe toprakta kalan kökleri arasından aylardır saklı kalmış bin bir çeşit, rengârenk çiçekler, otlar çıkıyordu meydana. Ekin demetleri taşınır taşınmaz çobanlar tarafından bu taraflara yayılan sı-

ğırlar, koyunlar biçilen buğday saplarının kökleri basında ortaya çıkan bu taze nimetlerin şaşkınlığı içerisinde keyifle otuluyorlardı.

Osman Ağa bu hengâmeyi büyük bir haz duyarak bir süre seyredip durdu. Kaç aylık uğraştan, ekin biçmeden, harmanda l dövüp savurmadan sonra sarı altın diye adlandırılan buğdaya sahip olacaklardı. Buğday demek ekmek, hayat demekti burada yaşayan insanların nazarında. Buğday, bir de süt, et için yetiştirilen hayvan demek, servet demekti. Köylüler bu gerçeği buğdayla koyun gerisi oyun, sözleriyle dile getirirlerdi. En zengin, en hatırlı adam buğdayı, dolayısıyla da ekmeği, sürüsü olan adamdı bu civarlarda." (s. 266-267).

Tarihi ve Siyasi Konular: Romanda, Osmanlı'nın gerilemesi ve çöküşü ile ilgili pek çok mesele ortaya konuyor ve tartışılıyor. Bir iki küçük olay, devletin ne durumda olduğunu, kurumların ve kanunların nasıl laçkalaştığını ortaya koymaktadır. Bunlardan biri Padişaha hediyelerini götürmek isteyen Osman Ağa'ya takınılan tutumdur:

Sultan Reşat'ın Rumeli seyahati kesinleşince halka duyurulur. Buna çok sevinen Osman Ağa karısına ve gelinine Padişaha verilmek üzere nakışlı çoraplar ördürür. Sonra bunları bir bohçaya koyarak Padişaha vermek ister. Fakat kapıdaki görevli onu içeri bırakmaz. Sebep de Osman Ağa'nın Türk olmasıdır. Görevli ona Padişahın buraya Türkler için değil azınlıklar için geldiğini, onların dertlerini dinlemek için burada bulunduğunu söyler. Bunun için Osman Ağa yerine Yanko'yu, Derviş Ağa'yı içeri alır.

İkinci olay Yanko ile ilgilidir. Zaptiye Hasan ile Levazımcı Gafur Ağa ordunun silahlarını gizlice Arnavutlara satmakta ve bundan çok para kazanmaktadırlar. Bu işi Kasap Rüstem vasıtasıyla yaparlar. Silahlar Kasap Rüstem'in çiftliğine götürülüp oradan Arnavut isyancılar ulaştırılmaktadır. Bu iş çok gizli ve geceleri yapılmaktadır. Yanko bir defasında bunu görür ve görevlilere haber verir. Önce Mutasarrıfa söyler. Cemil Efendi ve Serdar hep birlikte Kadı'ya giderler. Fakat Kadı Hayrullah Efendi, Yanko'nun söylediği şeyi kabul edip işleme koymaz. Çünkü Yanko gayrimüslim olduğu için şahitliği yarım sayılmaktadır (yani Yanko'nun şahitliğinin kabul edilebilmesi için bunu bir kişinin daha görmesi ve aynı beyanda bulunması gerekmektedir).

Eserde yukarıda özetlenen olayların benzerlerine rastlamak mümkündür. Romanda, bu olayların sadece anlatılmakla kalmadığı, tartışmasının da yapıldığı görülmektedir. Bu eleştirilerden biri Osman Ağa vasıtasıyla yapılmıştır. Olayları yorumlayan Osman Ağa, devletin çarkının iyice bozulduğuna, Osmanlı'nın laçkalaştığına hüküm vermekten başka bir şey düşünemez.

Üzerinde en çok ve ayrıntılı olarak durulan konular, yapılan savaşlar ve Osmanlı'nın içinde bulunduğu sıkıntılı durumdur. Osmanlı Devleti sallantıdadır, her bakımdan çöküşe geçtiği görülmektedir. Devlet büyük toprak kayıplarını yaşamakta, aynı zamanda bütün kurumları ve insanların da bozulmuş bir halde olduğu görülmektedir. Romanda Osmanlı'nın gerileme sebepleri sayılır. Bunlardan en önemli bilimde geri kalması ve çağı takip edemesidir. Aslında Osmanlı'nın bilimde ve teknikte gerilemesi çok önceden başlamıştır. Daha 16'ncı asrın sonlarında ilmin dinî esaslara aykırı olduğu düşünül-müş ve Tophane'de kurulmuş olan rasathane hiç acımadan ve düşünmeden denizden topa tutularak yıkılmıştır. Bundan sonra yüzyıllar bu anlayışla devam etmiş, bir türlü akıllar başa gelmemiştir. Okuma yazma oranı çok düşüktür. Bu durum,

romanda şöyle anlatılıyor.

"Bilimde, teknikle Avrupa'dan, Amerika'dan çok gerideydi Osmanlı. Bir zamanlar Tophane sırtlarında kurulan rasathanenin başına gelenler aklıma gelince içi sızladı Sadrazam Hakkı Paşa'nın. Münecimbaşı Takiyiddin 'in 1575 yılında Tophane sırtlarında kurduğu rasathane dahi kuruluşundan beş yıl sonra Şeyhülislam Kadızade'nin başnazlığın bir ifadesi sayılabilecek Allah 'ın işine karışılıyor... yolundaki fetvası ve Padişah 111. Murat 'ın onayıyla denizden topa tutularak yerle bir edilmişti. O tarihten bu yana bilimde teknikte yerlerinde saymışlardı. Yıllar sonra akılları başlarına gelmişti ama artık iş işten çoktan geçmişti. Yıllar önce Tanzimat Fermanı'yla yapılan reformlar bile Avrupa ile aradaki farkı azaltmaya yetmemişti. Halkının ancak çok az bir kısmı okur yazardı. Tebaasının büyük bir kısmı okuma yazmayı dahi bilmezken onlarla nasıl mücadele edecekler, oyunlarını nasıl bozacaklardı?" (s. 18).

Romanda devrin tarihi ile ilgili geniş ve ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Bu bilgiler yalnızca Balkanlarla sınırlı değildir. Trablusgarp Savaşı ve İtalyanlar hakkında da romanda oldukça geniş bilgiler verilmiş ve açıklamalarda bulunulmuştur. Trablusgarp Savaşı anlatılmış, İtalyan ordusuna ve donanmasına karşı yenilme sebeplerimiz sayılmış ve etkilerimiz belirtilmiştir.

"Osmanlı ile İtalya arasındaki savaş sadece Trablusgarp 'la kalmayıp çatışmalar yavaş yavaş Ege, Adriyatik ile Kızıl Deniz'i de kapsayan çok geniş bir alana yayılmıştı. Her bakımdan üstün olan İtalyanlara karşı koymaya çalışan Osmanlı 'ya Kızıldeniz çevresindeki Şeyh Said adında bir Arap şeyhi de isyan edip İtalyanlara destek verince Osmanlı her geçen gün elindeki önemli bölgeleri birer birer kaybetmeye başlamış, dolayısıyla da 30 Eylül'de Trablus, 18 Ekim'de Derne. 20 Ekim'de de Bingazi şehirleri İtalyanların eline geçmişti. Bu arada kısa bir süre içerisinde Osmanlı tekrar toparlanıp kendine sadık kimi Arap kabileleriyle birlikte Trablusgarp'ı geri almak için İtalyanlara karşı saldırıya geçince İtalyanlar bunun acısını Akdeniz 'de bulunan birkaç Osmanlı gemisini batırmakla, Ege Denizi'nde Osmanlı'ya ait on iki adaya asker çıkarıp buralarını işgal etmekle, Osmanlı'ya sadık on binlerce Arap sivil esir alıp binlercesini de katletmekle çıkarmaya çalıştı." (s. 293).

Romanda üzerinde durulan meselelerden biri de ihanettir. İhanet, sık sık karşılaşılan ve önlenemeyen en acı ve çirkin durumlardan biridir. Arnavut isyanlarında kullanılan silahların orduya ait olduğu tespit edilmiştir. Osmanlı ordusunun içinden bazı insanlar, isyancılara silah ve mühimmat satmakta ve bir sürü paralar kazanmaktadırlar. Bu konu, Cemil Efendi tarafından dile getirilmiştir.

"Mutasarrıfın söyledikleri doğrudu. Yetkililer ne kadar uğraşıp dursalar, birileri, orduya ait oldukları şüphe götürmeyen silahları asilere satıp duruyordu. Ortada korkunç paralar ve ihanet dönüyordu." (s. 319).

"Son zamanlarda isyanları bastırmak için gelen askerin arasında bile asilere sempati duyan, hatta onların saflarına katılmaktan çekinmeyen asker ve zabıtlar olduğu söyleniyordu. Bunların çoğu Arnavut asıllı olsa bile, aralarında askerlik şereflerini beş paralık yapma pahasına, bunu para uğruna veya sırf İttihat ve Terakki Fırkası'na duydukları kin ve nefret yüzünden, hükümeti zor duruma düşürmek için yapan öz be öz Türk evlatlarının da bulunduğu şüphesi yoktu." (s. 320).

Zaptiye Hasan ile Levazımcı Gafur Ağa Kasap Rüstem vasıtasıyla Arnavut isyancılara silah satarlar. Onlardan çok

para alırlar. Bir gece birlikte yanlarındaki altınlarla kaçarlar. Bu arada Hasan'ın Arap, Gafur'un da Kürt olduğu belirtilir ve Türk'e olan öfkeleri dile getirilir. Fırsat bulunca onlar da ihanetten geri durmamışlardır.

Devletin içinde bulunduğu durumun hiç iç açıcı olmadığı, romanda sık sık belirtilir. Osmanlı'nın kötü hali Mutasarrıf Cemil Efendi tarafından ayrıntılı olarak dile getirilir. Cemil Efendi devletin içinde bulunduğu bu kötü durumun, yönetimin daima yabancıların elinde olmasından kaynaklandığını düşünmektedir. Artık idareyi devletin asıl sahipleri olan Türklere vermek lazım geldiğine inanır. İttihatçılar bu hakikati görmekte ve buna dair önlem almaya çalışmaktadırlar. Cemil Efendi, İttihatçılara yapılan düşmanlığın da bu yüzden arttığını ve artmakta olduğunu belirtir:

"Ona göre (Mutasarrıfa göre), vatani asıl sahiplerine teslim etmek gerekiyordu. Teslim edilmesi gerekenlerse her nedense şimdiye dek aşağılanıp kakılan, yönetimden uzaklaştırılan Türklərdir. Sadece askerlik yaptırılıp Hicaz 'a, Fizan 'a, Yemen 'e, Kafkasya 'ya gönderilen Tiirklerin artık devletin asıl sahibi olduklarının kabul edilmesi, dolayısıyla da devletin idaresinin de ellerine verilmesi gerekirdi. İttihatçıların yapmak istedikleri de işte buydu. Bu gerçeğin farkına varıp kendileri için tehlike çanlarının çaldığını gören azınlıklar, gayrimüslimle, büyük güçler çeşitli bahanelerle bunun önüne geçmeye çalışıyorlardı. Bu yüzden bu bir ölüm kalım savaşıydı ve seçimlerde de hile dahil kazanabilmek için her şeyi yapmak mubahtı. Şimdiye kadar uygulanagelen ümmet siyasetinden millet siyasetine dönmek artık şart olmuştu. Güya ümmeti Muhammed olan Arap, Kürt. Arnavut ve başka Müslüman kavimler, Osmanlı'nın şefkatli kollarında kalmak gibi kutsal bir kuralı bozup isyan ederek askerimize kurşun sıkarsa ihanetlerinin bedeline katlanmalıydılar. Bunun başka yolu yordamı yoklu. Aksi takdirde ne dinimiz, ne devletimiz, ne de dilimiz kalacaktı. Bu yüzden, devletin asıl efendisi, kurulduğu ilk günlerinde olduğu gibi Tiirkler olmalıydı. " (s. 343-344).

Mutasarrıf Padişahın ve hanedanın da devlete ve halkına sahip çıkmadığını söyler. Bunun sebeplerini sayar. Padişahlar Türk olmayan kadınlarla evlene evlene artık onların da ya kanları bozulmuş ya da karılarına uyup entrikalara alet olmaktan başka bir iş yapamaz olmuşlardır.

"Ne desem ki Serdar Bey oğlum... Galiba son zamanlarda onların da kendi tahtlarından başka düşündükleri bir şey yok gibi. Kanları mı bozulmuş ne? Birbirlerinin kuyusunu kazımakla meşguller. Baksana son üç padişahımıza. Üçü de kardeş ama, başka başka analardan. Anaları da Türk kızları değil. Ya Gürcü, ya Abaza, ya Arnavut ya da Çerkez. Dördüncü kardeş Vahdettin Efendi 'nin anası da ona keza... Bunlardan öncekilerin analarıysa ya Hristiyan veya Yahudi dönmeleri idi. Alman Protestan Papaz Solomon 'un Türklər dünyaya, karıları da onlara hükmeder, yolundaki sözleri boşuna söylenmemiş. Kimi padişahlarımızın karılarına uyup türlü entrika-lara alet olduklarını tarih kitapları bile yazıyor. Böyle olunca da..." (s. 344).

Cemil Efendi yöneticileri tenkit etmeye devam eder. Bir kere önce halkın dilinden ayrıldıklarını, halkın anlamadığı bir dilde konuşup durduklarını söyler. Çoğandır yönetimin zaten Türklər değil Türk olmayanların elinde bulunduğunu tekrar eder. Türklər ise Türk olduk-larını bile söyleyemeyip sadece Osmanlı olduklarını belirtmektedirler.

"Kendi milletinden uzaklaşıp yabancıya hayranlık duyarlar. Millet Arapça, Farsça konuşan başındaki adamı anlamamaz. Sadrazamların, vezirlerin, nazırların bir çoğu Türk ol-

mamaları bir yana, Müslüman kökenli dahi değiller; kuruluşundan beri Osmanlı 'nın başına geçen aşağı yukarı iki yüz küsur sadrazamdan çoğu, yüz elliden fazlası Hristiyan veya Yahudi dönmesi... Türk olanların yüksek devlet ve eğitim kurumlanna alınmadığı tuhaf bir sistem anlayacağın... Çocukları Arabistan çölleriyle Kafkasya 'nın karlarında ölüp giden zavallı halkımız, yani bu devletin kurucu unsuru Türklər zamanla kendilerine Türk demekten çekinir oldular. Başkaları göğüslerini gere gere Arap, Rum, Gürcü, Yahudi, Sırp, Bulgar, Arnavut, Boşnak, Çerkez, Ermeni olduklarını söylerlerken biz hep kendimize Osmanlıyız deyip Türklüğümüzü belirtmekten korkar olmuştuk. Gayrimüslim veya Türk olmayan Müslüman mebusların Meclis-i Mebusan'daki tartışmalarında ortaya attıkları akıl almaz görüşlerine bakılırsa bunun bundan böyle de devam etmeyeceğini söylemek yanlış olur. " (s. 344-345).

Bu arada ekonomiye de değinilir ve Osmanlı ekonomisinin çok kötü bir durumda olduğu belirtilir. Devletin dış borcu çoktur. Bu dış borç kendi kendimizi idare edemez bir hâle, dışarıya bağımlı hâle getirmektedir. Mutasarrıf bunu bir örnekle anlatıyor. İsyanları bastırmak için nasıl yabancı devletlerden yardım istediğimizi ve bunun hazin sonuçlarını da şöyle anlatıyor:

"Üstelik Avrupa devletlerine girtlağa kadar borca da batmışız. İşimiz zor Serdar Bey oğlum. Bir zamanlar yabancı ülkeleri, kralları, prensleri koruması altına alan, darda kalanlara şefkatli kucağını açan Osmanlı, Girit'teki Yunan isyanını bastırmak için Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın yardımına muhtaç oldu. Girit isyanını bastırmak karşılığında kendisinden oğlu için Halep ve Şam valiliklerini talep eden Mısır Valisi 'nin isteğini reddedince de vali kuvvetlerinin Anadolu 'nun içlerine kadar ilerlemesi karşısında bu kez Osmanlı Rusya'dan imdat istedi. Mısır Valisi, Rus gemileri ancak İstanbul önlerinde demirleyince yapılan barışla geri çekilmeye ikna edilebildi. Lâkin bu sefer İstanbul'da yuvalanmaya çalışan Ruslara karşı ingilizlerden yardım talep edildi." (S. 346)

Cemil Efendi Türk halkına da tenkitlerini yöneltiyor. Herkes çalışırken bizim insanlarımız kahvehanelerde vakit öldürmektedirler. Miskin olmuşlardır. Topraklarına sahip çıkmamaktadırlar. Bu durumlar-dan kurtulmak için milletin uyanması lazımdır. Mutasarrıf kendi oğlunu da bu arada tenkit eder ve bir gayrimüslim kızın peşinde avare ava-re dolaştığını söyler. Bizimkilerin bir Kasap Rüstem kadar olmadıkları düşünmektedir. Kasap Rüstem'e, Meyhaneci Corce'ye, kendi milletlerini sahiplendikleri için saygı duyar. Ona göre bizi ancak bir mucize kurtarabilir. Yoksa halimiz hiç de iç açıcı değildir.

"Allah sonumuzu hayırlı getire, diye yanıt verdi Mutasarrıf. Hiç de iyi şeyler olacağı benzemiyor ya, biz elimizden gelen çabayı esirgemeyelim. Bakarsın belki de bir mucize olur-verir de nice şehidin kanıyla sulanmış bu topraklar, üzerinde yaşayan aziz ama bağıri yanık milletimizin bahtı ak olur. Lâkin halkı, milleti de onulmaz bir uyuşukluğa itip miskin eylediler bu idareciler. Baksana sabah akşam kahvehanede vakit geçirip dururlar. Gençler de öyle. Kendi oğluma bakıyorum da utanmaktan kendimi alamıyorum. Bir gayrimüslim yosmanın peşinde dolaşıp durur. Millet de gaflet içerisinde. Onu, yani milleti uyandırmak lazım. Hiç beğenmediğimiz şu Kasap Rüstem kadar olamazlar. Adamın, bir kasap bozuntusunun halkı için, milleti için bunca koşturup durmasına gıpta etmemek el-de değil. Meyhaneci Corce de ona keza... Bizimkiler miskinler gibi uyuyup du-

rurlar." (s. 347).

Yaşanan problemler bazen Mutasarrıf Cemil Efendi gibi karak-terler vasıtasıyla ifade edilir, bazen de anlatıcı tarafından ortaya konur. Devrin tarihi ve siyasî olayları ve savaşlar, çoğunlukla anlatıcı tarafın-dan ortaya konmaktadır. Anlatıcı, tarihî ve siyasî olayları verirken, devletin yaptığı hatalara da değinir. Devlet kademesinde bir sürü hata-lar yapılmıştır ve yapılmaya da devam etmektedir. Bunlardan biri de bir Ermeni'nin sözüne güvenilerek Rumeli'de savaş çıkmayacak diye ordunun terhis edilmesidir. Romanda bu, şöyle anlatılıyor:

"İtalya ile savaşın hâlâ devam ettiği. Arabistan, Anadolu ve Rumeli 'de isyanların giderek şiddetlendiği bir dönemde her ne hikmetse Sadrazam Ahmet Muhtar Paşa'nın ilk yanlış kararlarından birisi de Ermeni asıllı Hariciye Nazırı Gabriyel Noradunkyan 'm Meclis'te Rusya artık savaş olmayacağı yolunda garanti vermiştir...şeklindeki sözlerine inanılıp ordudan 120.000 askeri terhis etme gafletine düşmüş olmasıydı.

Bu gafleti görüp de endişelerini dile getirenler, uyarılarda bulunanlar vardı. Lâkin sadrazam, devleti yönetenler bildik-lerinde ısrar ediyorlardı. Uyarıda bulunanların görüşlerine bakılırsa, bu aymazlık ve gaflet karşısında sorumluluk taşımak istemeyenler de görevlerinden istifa ederlerken Sadrazam ile nazırlar sivil ve askerî kilit makamları liyakat ve kabiliyetlerine bakmaksızın kendi yandaşlarıyla doldurma gayretine girdiklerinden çok zor bir dönemde bulunan devlet giderek artık kör topal bir adama benzemeye başlamıştı. " (s407- 408).

Tabîî ki bu sözde teminat kasıtlı verilmiştir. Bunun bir şaşırtmaca olduğu çok bellidir. Ama yönetim kadrosunda bulunanlar hâlâ hatalara devam ederler ve Rumeli on günde elimizden çıkar. Milyonlarca Türk yollarda, cephelerde telef olur. Bu gerçek, romanda şöyle anlatılıyor:

"İdarecilerin gafletleri, aymazlıkları, ihmalleri, basiret-sizlikleri ve hatla ihanetleri yüzünden koca Rumeli'yi birkaç günde sadece düşmana kaptırmakla kalmamış, binlerce asker-ile masum insanın ölümüne, on binlercesinin yaralanıp sakat kalmasına, yüz binlercesinin de perişan bir halde yollara düşüp İstanbul'a, Anadolu 'ya doğru kaçmalarına, bir o kadarının da düşman boyunduruğu altına girmelerine neden olmuş-lardı. " (s. 564).

Romanda vaka zamanı 1911-1913 yılları arasındır. Olaylar 1911 yılının Mayıs ayında başlar, Birinci Balkan Savaşı'nın bitiminde, Rumeli'de Arnavutluk'un kuruluşunu ilan eden bir gazete haberi ile sona erer.

Roman zevkle okunan rahat ve akıcı bir dille yazılmıştır. Eserde Balkan Savaşı'nda Rumeli'de yaşananlar, Osmanlı Devleti'nin iç ve dış siyaseti, ustalıkla bir şekilde verilmektedir. Eserin, karakterler üzer-nde yoğunlaşılmasından ziyade bir toplumun romanı, Türk toplumunun romanı, olduğunu görüyoruz. Yazar o devri sorguladığı gibi gün-ümüzde de mesaj vermiş olmaktadır. Çünkü o hatalardan bazıları bugüne kadar gelmekte, hâlâ bugün de yapılmaktadır.

Rumeli'yi kaybetmek Türk milleti için onulmaz bir yaradır. Türk tarihinin yüz karası, alınının lekesidir. Bu felaketin sorumluları, o zamanki yönetimdir. Başta padişah olmak üzere sorumlu mevkide olan herkes, ihmalkâr davranmış ve vazifelerini yerine getirmemişler-dir. Acısı hiçbir zaman geçmeyecek olan, yüzyıllar sürecek olan

bu kaybın telafisi mümkün değildir. Bu kaybın tesellisi ve mazereti de bulunmamaktadır. Bu sorumluluğu sadece Türk olmayanlara yıkmak, onların sebep olduğunu söylemek bizi sorumluluktan ve hatadan kurtarmaz. Yapılan yanlış daha çok bizimdir, yani Türklerindir. Çünkü bu hareket Türklerle karşı yapılmıştır ve yapılmaya da devam etmektedir. Dileyelim ki bu gerçekler edebiyatta işlensin, bu konuyu ele alan romanlar meydana getirilsin, getirilmeye devam etsin. Bu suretle, eserler vasıtasıyla (edebiyat vasıtasıyla), insanların şuurlanması sağ-lansın, toplum ve yöneticiler akıllarını başlarına almayı ve bu tip hata-ları tekrarlamamayı bu yolla öğrensinler.

Rumeli'deki topraklarımızı kaybetmek konusunda bazı fikirler ileri sürülüyor ve görüşler ortaya atılıyor. Bunlardan biri bizim asıl vatanımızın Anadolu düşünce-sidir. Buna göre Rumeli'ye yerleşenler Anadolu'dan o topraklara gönderilenlerdir. Balkanlar kaybedilince Rumeli'de yaşayanlar asıl topraklarına, Anadolu'ya, dönmüşlerdir... Bu tarz düşünceler son derece yanlış, saçma ve anlamsızdır. Bir teselliden ve kendi kendini kandırıştan öteye gidemez. Böyle bir düşünce tarzı, ecdadımızın Rumeli'ye bir süre için misafir-liğe gittiği gibi saçma ve gerçek dışı bir başka düşünceye de yol açmaktadır. Rumeli, ecdadımız tarafından bir fantezi olsun diye, bir macera olsun diye, bir heves uğruna fethedilmemiş, şimdilik gitsinler de ilerde belki dönerler diye asla düşünülmemiştir. Bunun, olsa olsa, bir beceriksizliğin, elindekilere sahip olamamanın saçma, akıl dışı bir mazereti olarak ileri sürüldüğü düşünülebilir. Çünkü, Rumeli ayrı bir vatan, Anadolu ayrı bir vatan toprağıdır (idi). Birinin olması diğerinin olmamasına veya kaybedilmesine (veya kaybedilebilir olmasına) mazeret olamaz. Rumeli bizim asıl vatanlarımızdan biriydi, vatan toprağıımızdı, koruyamadık, sahip çıkamadık ve kaybettik. Büyük, çok büyük, telafisi imkânsız hatalar yaptık. Tarihin, yapılan hataları affet-medığı görülmekte ve yaşanmaktadır. Bugün bize ancak ve yalnız, bu hakikati kabul etmek ve bu acı gerçekle yaşamak zorunda olmak kalıyor.

Sonuç olarak Türklerin pek çok hatalarının bulunduğunu ve ne yazık ki bu hatalara hâlâ devam edildiğini söylemek zorundayız. Fakat bu eksikliklerin yanında mükemmel ve gıpta edilecek özelliklerimizin de olduğu bir gerçektir. Bunlardan birisi, Türklerin destanlar yarat-madaki kabiliyetleridir. Türkler her zaman destanlar meydana getirmiş bir millettir (Atatürk'ün önderliğinde kazanılan Millî Mücadele'nin ve kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin de bir modern zaman destanı olması gibi). Bu destanlar geçmişte savaş meydanlarında yaratılmış, modern dünyada ise başka alanlarda destan muhtevasında eserler meydana getirilmiştir. Rumeli'den Çıktık Yola romanının da Balkan Savaşı'nın bir destanı olduğu söylenebilir. Ayrıca bu roman, Balkanlar'da yaşayan ve bütün olumsuzluklara rağmen Rumeli'yi terk etmeyen Türklerin de destanıdır. Yine bir başka destan, aynı topraklarda bıkıp usanmadan yayın faaliyetini gösteren yakınlarımız, hemşerilerimizdir, soydaşlarımızdır. Yani bu kitabın basılmasıdır. Onun için romanı, güzel bir baskıyla yayın hayatına kazandıran Bal-Tam'a (başta Tacida ve Nimcullah Hafız olmak üzere, emek veren bütün herkese) hizmetlerinden dolayı teşekkür etmeyi de unutmamalıyız.

Balkan'lardan Anadolu'ya Şehitlik ve Gazilik Köprüsü

İŞKODRA'NIN BARBULUŞ KÖYÜNDEN ÇANAKKALE'YE: GAZİ HACI SALA

Prof. Dr. Ertuğrul KARAKUŞ

"İşkodra, nazlı bir Balkan ceylanı
İşkodra, Fatih'in emanetidir
İşkodra, bir düşün son duâsıdır
Esat Toptani'nin ihanetidir
Hasan Rıza Bey'in şehadetidir..."

Bir medeniyet şuuruyla kurulmuş olan tüm Balkan şehirleri, her yönüyle küçük birer İstanbul'dur aslında... Üsküp, Saraybosna, Prizren, Gümölcine, İşkodra... Hepsi "firuze kubbeli", hepsi bin bir minareli, hepsi töreli... İşkodra'ya 20 km mesafedeki Barbuluş köyünde, 1887 yılının sınırsız, bereketli bir temmuz gününde doğdu Sala. Kadim Müslüman töresine uygun olarak ezan ile kamet ile nakşedildi ismi kulağına... "Sali" isimli babasının adıyla, fakat "Sala" olarak bilindi...

Temmuzdu ve sıcaktı Barbuluş... Ama Balkan toprakları daha da sıcaktı... Isıtılıyordu... 93 Harbi ve Karadağ'ın Osmanlı bünyesinden kopmasıyla İşkodra, bir serhat şehri olmanın yüküyle yüklü idi. İşkodra'da bu yıllarda doğan her Osmanlı-Balkan çocuğu, mesuliyet duygusuyla ve ateşli bir yazgıyla, sıcacık doğuyordu adeta... "Eve dönen adam" tavsifinin bu denli yakıştığı Üsküp'lü Yahya Kemal Beyatlı'nın tabiriyle "Bir ulu rüyayı görenler şehri: Üsküdar" a, hiçbir Balkan şehri bu denli yakıştırılmamıştı... Ve hiçbir Balkan şehri, bütün Balkan şehirlerinin gıpta ile baktığı İstanbul'a, İstanbul'un bir semtine bu kadar yakıştırılmamıştı... İşkodra isminin "Üsküdar" dan geldiği yakıştırıldı asırlarca... Doğru olsa ne yazar, yanlış olsa ne... İşkodra Üsküdar'dan, Üsküdar İşkodra'dan vaz geçemez!

Nasıl bir Osmanlı şehriydi İşkodra? Diyarbakır doğumlu olan ve 1896 yılında Yanya ve İşkodra'ya maliye müfettişi olarak atanan, üç ay gibi kısa bir sürede "İşkodra Vilayeti Osmanlı Şairleri" kitabını (tezkiresini) hazırlayan Ali Emîrî bu eserinde İşkodra'nın adeta kültür haritasını çıkartmıştır. Ali Emîrî'nin, 1795 İşkodra doğumlu şair Hamdî'yi tanıtırken İşkodra'yı "kubbetü'l-İslâm" olarak vasıflandırması, bu şehrin 19. asırdaki ilim-kültür-medeniyet dolu hâlini anlamamıza yetecektir...

Rumeli'de Son Savunma: İşkodra Kalesi

Evet, Ali Emîrî Diyarbakır'lıdır. Ama Ali Emîrî, biraz da İşkodra demektir, bilen için... Kitap âşığı Ali Emîrî... Bu aşkıyla Dîvânü Lugâti't-Türk'ü bulup tanıttı. Araştırmalarıyla

Fatih'in duâsı olan İşkodra'yı da adeta yeniden keşfetti! Hasbelkader görevlendirildiği İşkodra Vilayeti'nde Tiran'lı şair Halimî'nin doğduğu yeri tanımlarken "İşkodra vilayetinde Draç sancağında Tiran kazasının merkezi bulunan Tiran şehir-i dil-arası" ifadelerini kullanır. Bu ifadelerden de

anlaşılmaktadır ki İşkodra; Tiran'ı, Draç'ı, Ülgün'ü, Akçahisar'ı ve civarındaki daha nice şehirleri yönetmiş, onlara ağabeylik yapmıştır... Bölgesindeki şehirlerin de pîridir İşkodra...

Türkçe, Arnavutça, Fransızca, Arapça, Farsça gibi beş dilde okuyup yazan âlim, şair ve fâzılların yetiştiği mümbit bir topraktır, dönemin İşkodra'sı...

Bu fanî dünyaya İşkodra'da şehadet şerbetini içmek için gelmiş olan Kastamonu-Tosya doğumlu Hasan Rıza Paşa, Fatih'in emanetine son nefesine kadar sahip çıktı... 42 yaşındaki Tosya'lı karayağız bu Anadolu delikanlısı "İşkodra ya kaderimiz ya da mezarımız olacak ama asla utancımız olmayacak!" demişti... Öyle de oldu...

Ya İşkodra?... İşkodra'nın, Barbuluş'un toprak benizli yiğitleri, Çanakkale yanar ve insanlık biter iken ne yaptı?

"Avrupa" denen "yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi" Çanakkale'ye, küçücük bir karaya bütün demirden gücüyle yüklendiği zaman... İşkodra'nın Barbuluş köyünde, camide imam cihat çağrısı yaptığı zaman... İşkodra'lı, Barbuluş'lu Hacı Sala'nın, 28 yaşının ateşiyle yandığı zaman... O da cetlerine yakışır bir şecaate sahip olduğunu gösterdi ve koştu Çanakkale'ye... Asırlar önce cetleri Belgrad önlerine, Zigetvar önlerine, Uyvar önlerine nasıl koştu ise, öyle koştu... Uzun süre kendisine de şehadet sırası gelir diye bekledi... Bekledi... Bekledi... Çanakkale'de şehadet değil gazilik nasip oldu. "Gazi Sala olarak" döndü...

Pax Otomana (Osmanlı barışı) döneminden evvel de sonra da Balkanlarda kan ve gözyaşı eksik olmadı... Gazi Sala'nın döndüğü İşkodra, Osmanlı'nın İşkodra'sı değildi. Avrupa kaynıyordu... Balkanlar kaynıyordu... Yolların, ül-

kelerin, çıkarların kesişme noktası olan İşkodra ve Barbuluş köyü kayınıyordu...

Partizan-Alman (Nazi) çatışması... İnsanlık ve medeniyet adına değil de sömürü adına, menfaat adına savaşıyordu koca dünya... "Tarafsız olan bertaraf olur" diyorlardı... Gözü dönmüş bir akın geliyordu İşkodra'nın, Barbuluş'un üstüne... Gazi Hacı Sala da katıldı topraklarının savunmasına... Naziler, 22.11.1944 tarihinde Barbuluş köyünden 16 kişiyi seçip taradı insafsızca... Çanakkale Gazisi Hacı Sala ve Fetah (Fettah) isimli kardeşi de vardı kurbanlar arasında...

Köyünden 1000 km ötede, Çanakkale'de kavuşmaya niyet ettiği Rabb'ine, Fatih'in rüyası, Hasan Rıza Paşa'nın duâsı olan İşkodra'da, Barbuluş köyünde, yine topraklarını müdafaa ederken kavuştu Gazi Hacı Sala... Gazi Hacı Sala'nın kabri, Fatih'in rüyası ve Hasan Rıza Paşa'nın duâsı

olan bu topraklarda...

Ve Çanakkale yolunun, gazilik yolunun başladığı o cami... 1915'te Çanakkale için cihat çağrısı yapılan Barbuluş köyü camisi... 1967'de medeniyet ve ezan düşmanları tarafından yıkıldı... Hasan Rıza Paşa'yı İşkodra'ya gönderen Kastamonu-Tosya gibi, Anadolu'nun "Törelî" şehirleri İskenderun, Kayseri ve Hatay yetiştirdi imdada... (Barbuluş köyü Osmanlı döneminde "İskenderiye livası"na bağlı olarak geçmektedir.)

Çanakkale'ye cihad çağrısı yapılan bu cami, 2014 yılında yeniden ezanına ve cemaatine kavuştu. Ne İşkodra ne de Barbuluş köyü unuttu İstanbul'u, Üsküdar'ı, Çanakkale'yi... Ne İstanbul ne Üsküdar ne Kastamonu ne de İskenderun unutmamalı İşkodra'yı, Barbuluş köyünü, Gazi Hacı Sala'yı...

Şiir dünyası

ATEŞE KOŞAN İNSANLIK

Yaz ayları gelip de biraz güneş açınca,
Elbisesini soyup, çıplak hale geldi insanlık.
Önce iffetini sonra hayasını kaybetti
Heyhat günahların içine düştü insanlık.

Ne dinini yaşam bildi ne de örfü adeti kaldı
Merhameti bitti, vicdanı ölen biri haline geldi.
Atasını huzur evine, kendini plaja denize attı
Büyük yıkıma doğru koşar gider oldu insanlık.

Tarihe dön de bir bak kavimler neden yok oldu?
Gelen hakkı red edip de inkarın içine daldı
İnkarcı kullara, hakkın rahmet kapısı kapandı
Her Nankör toplumun sonu yazık yıkım oldu.

Allah'ın sünneti tektir asla değişiklik olmaz
O, Kendine kul olanlara gazabı ile hiç gelmez
İblisin peşinden gidenlerden ebedi razı olmaz
Günahkar olan kullar iki cihanda hiç gülmez .

Binaları yükseldi ama göğüsleri daraldı,
Eve köpek aldı ama ana babayı sokağa koydu
Hayvanı sevip insandan nefret eder hale geldi
Bir bak yaşar iken insanlık ne hallere geldi.

Gelin ey insanlar günahlardan tövbeye gelin
Hakkın nuru her yerde arayıp da o nuru bulun
Boş olan şu dünyadan iman ile geri dönün
Mahşer yerine iman ve salih amel ile varın.

Gafil olan kulların yüzü çok kara olur
O gün, her zalim yaptığı zulmü iyi bilir.
O, adildir o gün her zalimin cezasını elbet verir
Her günahkar kulun yeri ebedi cehennem olur.

Selim Tamgüç, Hollanda

KOFER ve GÖÇ

Kofer, gözyaşı, hasret dolu,
Sefer var, yol yine Anadolu,
Yüzyıl geçse de gelmez sonu,
Sebepler Çan'mı, Can mı ayrı konu.

İçinde herşey,
musaf var,
sararan resimler,
anaların göz nuru, klobodan çevreler,
zorla sığdırılmış, daha neler neler.

Durak meçhul, İstanbul, İzmir, Bursa,
ne belli, Bafra olabilir belki,
Muhacirin bilinmezdi kaderi.
Tutamadım ben bir vatan der,
yüreği sızlar, ah çekerdi.

Kuşaktan kuşağa ailede hep vatan muhabeti:
"Eşi yoktu memlektin, güneşi başka, başkaydı bereketi.

İbrahim Arslan
(28. 02. 2018, Priştine)

"Türkçe Eğitim, Sorunlar ve Çözüm Önerileri" Çalıştayı

"24.11.2022 Cumartesi günü Priştine Nafron Otel'de T.C. Priştine Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği, Kosova Öğretmenler Derneği ve Milli Eğitim bakanlığı desteğiyle düzenlenen çalıştayda Kosovalı Türk öğretmenleri Türkçe eğitimde varlığı görülen sorunlara çözüm üretmek için bir araya geldiler. 1/Yüksek Eğitim Konulu Sorunlar, 2/İlk ve Orta Öğretim Öğrencilerinin Eğitim Sürecindeki sorunlar, 3/Eğitici, Öğretmen, İdareci Kaynaklı Sorunlar, 4/İstihdam Kaynaklı Sorunlar, 5/Yerel/Bölgesel Sorunlar gibi 5 ana başlığın ele alınıp tartışıldığı çalıştayın devamında T.C. Priştine Büyükelçisi ile Kosovalı Türk siyasetçi, kurum ve kuruluş temsilcileriyle öğretmenlerin katıldıkları ortak toplantıda konuyla ilgili konuşmalar yapıldı.

ANA VATAN'A NEDEN PASAPORTLA GİDİLİR?

Bahtiyar Sipahioğlu/Bursa

Başlığı oluşturan ve asıl amacı belirtilen "Ana vatan" kelimesinin anlamını değişik sözlüklerde aradım. Aradım ama bütün çabalarım rağmen elimin altında bulunan sözlüklerde bulamadım. En yakın anlamı olan "VATAN" kelimesine başvurmak zorunda kalınca: "İnsanın doğup, büyüdüğü ve sevdiği yer, memleket" olarak elimdeki yazılı kaynaklarda karşıma çıktı.

Tarihte değişik milletler gibi Türklerin de medeniyet peşinde koşarken değişik coğrafyalarda değişik memleketler ve devletler kurarak, vatan haline getirdikleri topraklar bilinen tarihi bir gerçektir. Ancak tarihi bir başka gerçek var ki, tarihi süreç içinde bu memleketler değişik adlarla tarihte yerlerini alıp, değişikliğe uğrarken, benim ve benim gibi milyonlarca soydaşımızın "vatan" kavramını oluşturan sözcükler, sözlüklerde yerini alan kalıba sığmadığı ve önemli bir boşluğu oluşturduğu için beni asıl sorunun cevabını aramaya itmiş oldu.

Birinci Dünya Harbi'nin sonuna kadar cihanşümül seviyesinde Devlet-i Aliye diye bir cihan devletimiz vardı. Sözü edilen tarihe kadar bu cihan devleti ister doğusunda ister batısında ister güneyinde, isterse de kuzeyinde yaşayanların vataniydi. Vataniydi çünkü bu devletin içinde yaşayanlar sorumlulukları olan vergisini, vatanın korunmasında askerini, daha da önemlisi vatani için canını vermekten hiç çekinmeyen, haliyle bu vatanın fertleri ve sevdalılarıydı. Vatan aşkı ve sevdasıyla Vatan'ın korunması ve devamı için herkes Fizan bataklığından Arabistan çöllerine, Kafkasya steplerinden Avrupa içlerine kadar cepheden cepheye koşarak canını hiçe sayarak var gücüyle savaştı. Savaşırken de vatandan değerli olabilecek, yani "Dünyada vatan, ahirette iman" inancı dışında hiçbir şeyi aklına getirmede. Bu inançla analarını evlatsız, eşlerini kocasız, çocuklarını babasız bırakan bu şehit ve gazi kahramanlar arkalarında yaslı bir dünyada sızısı dinmeyen nağmeleri tarihe hem miras hem de tapu mahiyetinde sözlü-yazılı edebi metinler bıraktı. Altın harflerle çerçevelenen tapunun içinde Yemen Türküsü, Çanakkale türküsü, İzmir Marşı ve sayabileceğimiz daha nice ağıtlar, hatıralar, eksilmeyen acılar, yazılmamış, unutulmaya yüz tutmuş hikâyeler... Birinci Dünya harbi, arkasından 6 milyon ölü, altmış milyon yaralı, daha da önemlisi coğrafyanın parçalanması ve yer değiştirilmesiyle benim gibi milyonlarca insanı vatana muhtaç bıraktı.

Kaybedilen topraklarda hüküm, Devlet-i Aliye'ye kin besleyen, "Haçlı zihniyetine", Batı fikriyatına bürünmüş, kin ve nefretten kendini arındıramamış, millet olma özelliğini kendinde oluşturamamış halk veya topluluklara nasip oldu. Bu zihin fikriyatıyla oluşan hayat, her on-yirmi senede bir kendinden olmayan Devlet-i Aliye'nin bakiyesi olan topluluklara kan kusturarak yaşadıkları toprakları terk etmeleri için akıl almaz entrika ve zulümleri icra ederek, yaşam için zifiri karanlıklar atmosferi oluşturuldu. Geleceğin insanca yaşanılır günlerin gelmeyeceği neticesinde vatan hissi eksikliğini burunlarında tüttüren Evlad-ı Fatihan

diyarı insanlarına, göç yollarına koyulmaktan başka çare kalmadı. Göç eden Evlad-ı Fatihan diyarından bütünün değişik desen ve renklerini oluşturan Türkler, Arnavutlar, Boşnaklar, Goralılar, Pomaklar, Sancaklılar, Torbeşler ve daha nice canlar vatan hasreti öektikleri "Ana vatan"larına kavuştu. Türkçemizde yeni bir kavramı oluşturan "ana vatan" sözcüğü gelen göçmenlerin hafızalarında ve dillerinde kökleşmiş bir hal aldı. Ancak bu kavramın hala ne Türk Dili Sözlüğü'nde ne de diğer kurum ve kuruluşlar tarafından oluşan anlayışta yer almamış olması, ana vatana gelenlerin hala yerli ve milli olamadıkları anlamına gelmesi, Rumeli Türkü'nü ve Balkan Çocuğunu derinden üzmektedir.

Mamuşa'dan bir görüntü

Dünyaya yön ve şekil veren toplum mühendislerinden Gorbacov, Sovyetler Birliği'ni dağıtınca, Kars'ın doğusu, Edirne'nin batısı bütün tarihi geçmişiyle, kültür ve geleneğiyle, daha da önemlisi millilikten ve yerlilikten öte bütün canlılığıyla bir şey kaybetmeden yaşamakta olduğu dünya arenasında olduğu gibi Türk dünyasında da görünmüş oldu. Böylece Edirne'nin batısında kalan can kardeşlerimiz ve akraba topluluklarımız varlığı gecikmeli de olsa gün yüzüne bir gül gibi çıkmış oldular. Resmi gidiş-gelişlerin akabinde güzel Türkçemizin Rumeli ağızıyla edebiyatın her türünde eser verdiği görsel ve yazılı basının Balkan Türklüğünün hizmetinde olduğu, daha da ötesi "Vatan toprağından" koparıldığı andan itibaren, harpler dahil, kesintiye uğramadığının Türkiye Cumhuriyeti bürokrasisi ve Anadolu halkı tarafından anlaşılmış olması, önemli bir dönüm noktasının doğmasına neden oldu. Dolayısıyla zaman kaybetmeden Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihten gelen hak-hukuk ve sorumluluk alanında vazife yükümlülüğü alması ve sorumluluklarını yerine getirme çabasında bulunması, bölgede yaşayan halklarla irtibat kurup, kültürel bağların gelişmesine katkı sunması Balkan Türklerini ve Balkan Akraba Topluluklarını sevindirmiş, can suyu kıymetinde geleceğe bakış mesafesini temellendirmiştir. Balkanlarla resmi ve kültürel temas trafiği artınca unutulmuş canlarımızın yaşam tarzı ve kültürel varlıkların zenginliğiyle karşı karşıya gelinmiş oldu. Bunun neticesinde Türkiye Radyo Televizyonu "Sütçü Ramiz" dizisini çekerek Makedonya Türklerinin varlıklarını, geleneklerini tanıtmış olup bu sayede Orta Asya havzasından Anadolu'ya, Ana-

dolu'dan Balkanlara taşıdıkları bütün kültürel zenginliklerin kaybedilmeden, hayatta olduğu görüldü. Bu dizi ile unutulmuş vatan toprağı hatıralara geldi ve hayretlerle varlıkları hatırlanmış olmanın ötesinde hatıraları günümüze dillere destan bir şekilde yerleşmiş oldu. Zihinlere yerleşen bu dizinin akabinde Türkiye Radyo Televizyonu yine Makedonya'nın başkenti Üsküp'te "Balkan Ninnisi" dizisiyle Türk Dünyası'nın kapısını çaldı

Balkan Ninnisi, Balkan insanını geçmişiyile geleceğe bağlanan kültürel yapının canlı kalmasını sağladığı ritüellerle yerel coğrafyanın yanında Anadolu'ya asırlar boyu göç eden hemşerilerimizi de haddinden fazla mutlu etti. Mutlu etti çünkü izleyiciler unutulmaya yüz tutmuş şive, ağız gibi dil aksanlarının yanında gelenek ve göreneklerin komşuluk ve medeniyet açısından işlevliğini gözleriyle görmüş oldular. Görünce de göçmen olan kardeşlerimizin değişik platform ve mekânlarda muhatap oldukları soruların cevabı olarak kardeşlerimizin imdadına Hızır gibi yetişti. Hızır gibi yetişti çünkü Ana vatan'a geldikleri andan itibaren komşuları tarafından hep: "Arnavut, Bulgar, Boşnak, Pomak, Torbeş, Sırp olarak adlandırıldılar. Daha ötesi Türkçeyi çok güzel konuşuyorsunuz. Nerde öğrendiniz? Bu soruları dile getirenlerin hiçbiri İngiliz, Fransız, Alman veya bilmem ne millet değil, soruyu soranlar Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan kardeşlerimizin komşuları, mesai arkadaşları, daha doğrusu aynı havayı soluyan, aynı kaderi paylaşan, aynı dine inanan öz be öz kardeşlerimiz, yani Türkler...

Tarih, geçmişi günümüze taşıyan bir aynadır. İnsan aynaya bakınca asıl yüzünü görür, sıfatındaki bütün kirlerin varlığından haberdar olur, tarih ile millet veya milletler asırlar boyunca yaşadıkları yerleri, beraber oldukları komşuları, vatan edindikleri toprakların korumasındaki inancı, vatana göz dikenlerin düşmanlıklarını görür ve gelecekteki tarafların muhatap olacakları sorunların rahat hale gelmesi istikametinde yol alırlar. Balkan coğrafyasına bakıldığı zaman Balkan Savaşlarına kadar Devlet-i Aliye'nin sınırları içinde yer aldıkları şüphe edilmeyecek tarihi bir gerçektir. Bir asır geçmeden bile bu toprakların bizim olduklarını unutmak, akla hayale gelmeyen umursamazlıktan başka bir şey olamaz. Geçmişi unutmamak ve geleceğe hazırlıklı olmak için muhakkak eldeki tarihi bilgi, belge ve yazılı-sözlü kaynakların önemi büyüktür. Bunun neticesinde "Balkan Ninnisi" dizisi ve buna benzer diziler hem Anadolu insanı hem de Balkan Milletleri ve Rumeli Türkleri tarafından seyredilmesi, akabindeki serilerin televizyonlarda yer almaları heyecanla beklenmektedir. Balkan Ninnisi seyredilirken tarihi süreç içinde kendilerinden olmayan komşularına kin bağlamış, en küçük bir fırsatta zulümlerin âlâsını uygulamaya geçirmekte gecikmeyen Gizli Servis elemanlarından Darko'nun ve daha nice Darkoların beslediği kin ve nefret, Köfteci Süleyman'ın gözünü korkuttu. Darko gibi kin ve nefret dolu insanlık hüviyetini kaybetmiş caniler yıllarca, hatta Yugoslavya'nın yıkılışını sağlayıncaya kadar Türk ve Müslüman topluluklarına yaptıkları entrikalar ve zulümler hafızalardan hala silinmemişken, Köfteci Süleyman, doğup-büyüdüğü, vatan edindiği ata diyarında yaşadığı Üsküp'ü terk edip, İstanbul'a göç etme kararı alınca, ailenin damadı Arif, ailesinin geçimi zora gireceği düşüncesiyle Üsküp'ü terk etmeyip, kaldığı yerden hayata devam etmeyi aklından geçirdi.

Ancak Darko'nun kinini ve yüzündeki düşmanlıkları gözleri önüne gelince ürktü, boynunu eğerek "Ateşten gömleği giymeye razı oldu." Göç yolunda hazırlıklara koyulurken pasaporta ihtiyaç olduğu gerçeğiyle karşılaştı. Pasaportun ne işe yaradığını öğrenince hayrete kapılarak: "Ana vatana Pasaportla Neden Gidilir?" sorusunu kendine sormaktan alamadı.

Neyse ki Ertan aldığı eğitim üzerine Üsküp'ün tarihi doku özelliklerini, tarihi süreç içinde siyasi değişimlerin neticesinde yaşatılan zalimlikleri, özellikle Darko gibi insanlığını kaybetmiş canilerin yaptıkları zulümleri belgelere dayanarak, "Belgesel" çekimi ortaya koymuş oldu. Zübeyir Dede'nin ve Zübeyir Dede gibi yüzlerce, binlerce Türkün yapılan haksız tutuklamalar çerçevesinde çekilen çileler belgeselle halka ve yetkili mercilere duyuruldu. Yapılanlar gün yüzüne çıkınca Darko tutuklandı. Köfteci Süleyman derin bir nefes alarak vatan edinmiş olduğu Üsküp'ü terk edip, Ana vatana göç etmekten Nina'ya küllenmiş aşkıyla ve sevdikleriyle birlikte yaşama ve hayatını sürdürme yollarında hürriyetine kavuşmuş oldu.

Bütün bu olaylar karşısında Damat Arif'in "Anavatana pasaportla mı gidilir" sözü benim ve benim gibi Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında doğmuş her Müslüman Türk'ün zihnini kurcalamakta olduğu yaşanan bir gerçektir. Salihoglu Bahtiyar Kerim 1907 yılında günümüzde Balkanların Son Kalesi özelliklerini taşıyan Mamuşa'da doğdu, büyüdü, hayatını sürdürdü ve günü gelince Allah'ın rahmetine kavuştu. Doğduğu ve çocukluğunun ilk beş yılını geçirdiği Devlet-i Aliye'nin hâkimiyetinde bulunan topraklarında hür olarak yaşadı. Sınırlar değişince kendi milletinin, soydaşlarının ve dindaşlarının geleceği için mücadelesini canı pahasına sürdürdü. 1912 yılına kadar varlığını Osmanlı Tebaası olarak sürdürürken, hayatının kalan kısmını da Sırbistan Krallığında, Bulgaristan Krallığında, İtalya, Arnavutluk, Almanlar, Tito Yugoslavya'sında yaşamak zorunda kaldı. Hepsî tarihin tozlu raflarına gönderilirken ne oldu? Evet ne Sırp ne Bulgar ne İtalyan, Alman ne Arnavut ne komünist, ne Titocu, ne Stalinci, ne Leninci ne bilmem ne bela ... olmadı. Anasından öğrendiği dille Türk, kalbiyle inandığı, diliyle ikrar ettiği din ile Müslüman, atadan oğula geçen Türk kültür ve gelenekleriyle yaşadı. Öldükten sonra maddi manevî mirasını evlatlarına bıraktı. Dolayısıyla Türklük de dinimiz olan İslam da bağlı bulunduğum ırk da Türk olarak mirasçılara, mirasçılardan gelen nesillere intikal etti. Bu özellikler sonradan elde edinilmedi. Dededen oğula geçen miras yoluyla kazanıldı.

Doğduğum ve gençliğimi yaşadığım topraklarda hızlı

adımlarla değişen siyasi atmosfer ve azınlık halklarına karşı tavır, yüzbinlerce soydaşımızı olduğu gibi beni de rahatsız etti. Önümü siyasi, sosyal ve kültürel açıdan huzurlu olamayacağım, tımarhane ve hapisane yollarında mekik dokuyabileceğim inancıyla arayışlar içinde olmam kaçınılmaz hale geldi. En iyi karar "Ana vatan"a göç etme kararıydı. Ben de bu kararı uyguladım. Beni seven sevmeyen herkes kararımdan dönmemi bekledi ve talepleri bu yönde idi. Ancak benim bu karardan dönmem için yaşadığımız ülkede bizim gibi azınlık durumda olan milletlerin geleceği için olumlu yönde olmanın dışında her geçen gün daha kötüye giden yol ve gündün güne çekilmez hal alacak günler, zaman diliminin ön saflarında hızlı adımlarla hareket ettiği görünmekte idi. Kararımı uygulamak ve ilk adımlarımı atmak için Türkiye'deki akrabalarımın "Ve-sika-göçmen Taahhütnamesi" talebinde bulundum. Talepte bulunduğum akrabam İlyas Amca bana istediğim Taahhütnameyi ve Türkiye Cumhuriyeti'ne Serbest Göçmen gelme isteğimi resmi makamlar nezdinde başvurarak, durumdan beni de haberdar etti. Altı ay sonra 2510 Sayılı İskân Kanunu'na göre Serbest Göçmen talebim Türkiye Cumhuriyeti Üsküp Konsolosluğu tarafımdan şahsıma tevdi edildi.

Ana vatana göç edebileceğim evraklar elime geçer geçmez bulunduğum ülkenin vatandaşlığından (Yugoslavya) çıkmam gerektiği için hemen harekete geçtim. Bir yandan evrakları tamamlarken, miras olarak dedemden kalan taşınmaz malların satılmasıyla uğraşmak zorunda kaldım. Göçmen olacağım için taşınmaz malların değerinin çok altında keyfi tutumlarla karşılaştım. Değerinin altında bir çeşit pazarlık yaptık. Pazarlık yaptık ama vadesi gelen bedeli zamanında alamadım. Gerekli evrakları temin ettikten sonra bize Anadolu yolu göründü.

İki-üç sene sonra alacaklarım elime geçince de enflasyon neticesinde gelen paranın değeri birkaç katına değer kaybetti. Anlaşılabileceği gibi Ana vatan'a gelmek için dededen kalan ve hayatın boyunca kazanmış olduğun maddi manevi bütün varlıkları bir elinin tersiyle itmiş oluyorsun. Büyük bir kısmı bulunduğun devletin organları tarafından vergi olarak alınırken, Ana vatan'a gelince de Serbest Göçmen Statüsünden çıkıncaya kadar Muhacirlik Belgesiyle resmi bir işe giremediğin gibi taşınmaz mal alma hakkın olmadığından dolayı akrabalarının biri üzerine almakla karşı karşıya kalınıyor. Yani her iki ülkeye de vergi vermekle elinde avucunda ne varsa eriyip, gidiyor. Bundan daha önemlisi ise Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlığını elde etmek için yapılan soruşturmalar da aylarca değil yıllarca sürüyor.

Bütün işlemler bittikten sonra sıfırdan ailece hayata koyulurken, akla hayale getirilmeyen sorunlarla karşı karşıya kalınca soruların cevabını bulmaya çalışıyor insan. Çalışıyor ama akla yatkın cevapları bulmak imkânsız hale gelince, şaşkınlık içerisinde yaşamaktan kendini alamıyor. Alamıyor çünkü babası, atası aynı tarihin, aynı geleneğin, aynı inancın etrafında kılıç sallamış, vatan toprağını korumak ve kollamak için hayatını savaştan savaşa, Fizan'dan, Bağdat'a, Bağdat'tan Yemen'e, Yemen 'den Çanakkale'ye, Çanakkale'den Sarıkamış'a, Sarıkamış'tan vatanın son yongası olan Anadolu'nun her karış toprağında düşmana karşı göğüs germiş, kanını akıtmış, canını vermiş... Vatan için her çeşit mücadeleyi göze alan bu

şehit ve gazilerin torunları, Anavatan'a neye pasaporta gidiliyor sorusunun cevabını maalesef dizide rol alan Arif gibi her Rumeli Türkü de hala bulmuş değil. Değil çünkü ister diliyle ister inancıyla ister kültürüyle ister bütün varlığıyla aynısı olan ve bütünün parçalarını ayrı tutmak, sosyal ve kültürel açıdan açıklanabilecek bir izahı yok veya ben bunun izahını bulamadım. Bu konuda söylenecek çok söz, yazılacak ciltler dolusu kitap, Bin Bir Gece Masallarındaki gibi bitmeyen ve dile gelmeyen masalımsı ağıtlar... Halbuki bizim gibi daha nice ülkelerde azınlık olarak yaşayan soydaşlar bulunmaktadır. Örneğin İsrail'in, dünyanın neresinde olursa olsun, kendi ırkından olan insanların kimliğini ve bütün sosyal haklarını kabul etmekte olduğu bir realitedir. Bunun haricinde Macaristan'la ilgili bir örnek de verilebilir: Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti Macar asıllı vatandaşı olarak Yugoslavya Bilimler Akademisi üyesi iken, Yugoslavya'nın dağılmasından sonra anavatanı olan Macaristan'a göç edince hiçbir soruşturmaya tabi tutulmadan doğrudan doğruya Macar Bilim Akademisinde yerini alıp, halkına ve ülkesine hizmet etme, bütün varlığıyla devam etmeyi sürdürme şansını yakalamış oluyor. Bunun gibi dünyada daha nice ülkeler ve milletler olduğundan ilgili kişi ve kurumların haberdar oldukları bilinen bir gerçektir...

Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk'le sırt sırta Vatan'ı kurtarmak, ebedi varlığımızı korumak için Yedi Düvele karşı savaşan Rumeli kökenli askerlerin sayısının haddi hesabı belli değilken, komutanların listesi aşağıda görünmektedir. "Kaybedilmiş Vatan Topraklarının Hatırası" olarak veciz bir anlatımla tarihe not düşen Mustafa Kemal Atatürk 1934 yılında 2510 Sayılı İskân Kanunu'yla günün şartlarına uygun önemli bir kararın Türkiye Büyük Meclisi'nde alınmasını sağlamıştır. Alınan bu karar hükümleri doğrultusunda 1934 yılından, 20. yüz yılın sonlarına kadar binlerce, yüz binlerce hatta milyonlarca Rumeli Türkünün Ana vatana göç etmelerini sağlamış, başı sıkışan, yaşama hakkı elinden alınan bu soydaşlarımızın göç ettikleri Anadolu'da hayata bağlandıkları, vatana hizmet ettikleri, hatta vatanın her alanda gelişmesine önemli katkılarda bulundukları dünya âlem tarafından bilinen gerçektir. Ancak 21. Yyz yıla girerken dünyada siyasi, kültürel, ekonomik ve saire değişiklikler 2510 Sayılı İskân Kanun'un uygulanır halini nerdeyse imkânsız hale getirmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla "Mavi Kart" veya adı ne olursa olsun günümüz şartlarına cevap verebilecek kararların alınmasıyla Balkan Türkü'nü göçmen hale getirmeden, kimseye muhtaç halde bırakmadan, vatan edindiği yerde yaşamasını, yaşarken siyasi, sosyal, kültürel yönden gelişmesini sağlayacak şartları içeren kararın alınması, daha da önemlisi Balkan coğrafyasında Türk dilinin ve kültürünün yok olmaması için Türkiye Cumhuriyeti'nin daha büyük bir çaba içerisine girmesi ve Balkan Türkü'nün ihtiyacı haline geldiği gözle görünen, akla yatkın bir gerçektir. Daha da önemlisi şehit ve gazilerimizin bakiyesi olan torunları, yakınları, akrabaları "Ana vatana pasaportla mı geliriz"? sorusunun cevabını bulunca, cepheden cepheye koşan, vatan için canlarını feda eden şehit ve gazilerimizin ruhları elbette huzura kavuşacak, Balkan Ninnisi dizisindeki Arif'in kendine sorduğu sorunun hükmü de ortadan kalkmış olacaktır.

Yeri gelmişken anmadan geçemeyeceğim: Hemşerimiz, köylümüz ve anneannemin amcazadesi Eminoğlu Zabit

Tarihten yansımalar

Abidin Beg 1912 yılındaki Balkan Harbi'nde cepheden cepheye koşarak canı pahasına vatan toprağını korumak için mücadele etmesine rağmen kolu-kanadı kırık bir halde yaşadığı İstanbul'da son günlerine kadar "ah vatanım, ah vatanım" nağmelerini yakınlarına ve bütün hemşerilerine miras bırakılan emanetlerden önemli bir vasiyettir. Konuyu fazla uzatmadan Edirne'nin batısında kalan soydaş ve akraba topluluklarının siyasi, kültürel, düşünce, fikir, inanç ve saire sosyal yapılarındaki özellikleri esaslıca araştırıldıktan sonra gerekli hizmetlerin sunulması, diyalogların devam ettirilmesi, kurulmakta olan Yeni Dünya Düzeni'nde, "bizim ve bizler değerinde" hak, hukuk ve kültürel nimetlere sahip olmaları, tarih sayfalarında kaybolan haklarının güncellenerek şekillenmesi önemli bir boşluğu dolduracağı kesindir. Elzem olan bu boşluğun hakkıyla giderilmesi dileğiyle...

KURTULUŞ Savaş'ına Katılan Balkan Kökenli Komutanlar

1-Mustafa Kemal Atatürk	1881	Selanik
2-Mustafa Abülhaluk Renda	1881	Prizren
3-A. Naci Eldeniz	1875	Manastır
4-Süleyman Sabri	1873	Manastır
5-M. Nihat Alınmış	1876	Filibe
6-Akif Erdemgil	1876	Debre
7-M. Şefik Aker	1877	Kesriye
8-Şükrü Naci Gökberk	1876	Selanik
9-İbrahim Refet Bele	1881	Selanik
10-Şerif Yaçağaz	1876	Pazarcık
11-Sıtkı Ülke	1876	Selanik

12-A. Nuri Diriker	1876	Ruşçuk
13-Fahrettin Altay	1880	İşkodra
14-M. Kazım Dirik	1881	Manastır
14-Cafer Tayyar Eğilmez	1877	Priştine
15-M. Suphi Kula	1881	Manastır
16-Hayri Tarhan	1880	Tirnovacık
17-A. Fuad Bulca	1881	Selanik
18-M. Nuri Conker	1882	Selanik
19-Kazım Fikri Özalp	1882	Köprülü
20-İzzetin Çalışlar	1882	Yanya
21-A. Naci Tınaz	1882	Şerifçe
22-A. Zeki Soydemir	1883	Selanik
23-Ahmet Derviş	1884	Selanik
24-Mehmet Fazıl	1889	İşkodra
25-Şükrü Kaya		İstanköy
26-Fethi Okyar	1880	Pirlepe
27-Rafet Bele	1881	Selanik
28-Nuri Killigil	1889	Manastır

Not:

Devlet-i Ali-ye'den koparılan önemli kültür merkezleri günümüzde şu devletlerin içindeler:

Selanik (Yunanistan), Kesirye (Yunanistan), Şerifçe (Yunanistan), Yanya (Yunanistan), Debre (Kuzey Makedonya), Köprülü (Kuzey Makedonya), Manastır (Kuzey Makedonya), Pirlepe (Kuzey Makedonya), Pazarcık (Bulgaristan), Filibe (Bulgaristan), Rusçuk (Bulgaristan), Tirnovacık (Bulgaristan), İşkodra (Arnavutluk), Priştine (Kosova), Prizren (Kosova),

Yeni Kitaplar

Alaaddin İsmailoğlu'ndan yeni bir araştırma kitabı

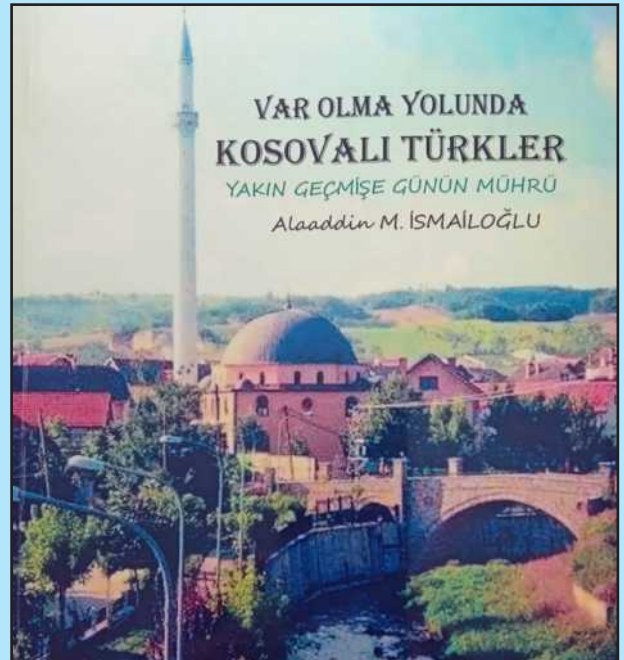
"VAR OLMA YOLUNDA KOSOVALI TÜRKLER"

Kosovalı Türk şair ve yazarların sayıca az da olsa yeni kaleme aldıkları kitapları gün yüzünü görmeye devam ediyor. Bunlardan en sonuncusunu Alaaddin İsmailoğlu'nun geçenlerde Prizren "7 Days" Basımevi'nde gün yüzünü gören "Var Olma Yolunda Kosovalı Türkler" başlıklı araştırma kitabı oluşturuyor. Prof. Dr. Ergin Jable'nin redaktörlüğünde yayımlanan söz konusu kitabın daha ilk sayfasında müellifin kendi imzasıyla biyografisine, devamında avukat, şair, yazar Refki Taç'ın kitapla ilgili önsöz anlamında kapsamlı bir değerlendirmesine de yer verildiği görülüyor.

Eski Yugoslavya içerisinde yer alan Kosova Özerk bölgesi ile 1999 NATO müdahalesi çerçevesinde özgürlüğüne kavuşmasının ardından 2008 yılında bağımsızlığı ilan edilen günümüz Kosova Cumhuriyeti'nde yaşayan Türklerin Balkan Savaşı'ndan günümüze kadarki dönem içerisinde var olma yolunda verdikleri mücadele kitapta yer verilen 24 başlık altında ele alınıp inceleniyor.

"Balkan Savaşlarından 2. Dünya Savaşı'na Kadar Yugoslav Türklerinin var Olma Mücadelesi" başlıklı araştırma ile başlayıp sırasıyla kitapta yer alan başlıklardan son ve 24. yazıyı oluşturan "Ülkemi Yönetenlere Üzgünüm Ama Dargın Değilim" başlıklı söyleşiyle son bulan kitaptaki değişik başlıklar altında Kosovalı Türklerin var olma yolundaki mücadeleleri belgesel nitelikteki bilgilerle desteklenerek anlatılıyor. Kitabın arka kapağında Bursalı araştırmacı yazar Fevzi Şen tarafından kaleme alınan tanıtma yazısında yazarın eseri hakkında diğerleri arasında yer verilen şu tüm-

celer dikkati çekiyor: "Rumeli'yi merak eden her kesim okuyucuya hitap eden bir eserden söz ediyoruz. Şunu da belirtmeden geçemeyeceğim. Alaaddin İsmailoğlu Ana vatanı Türkiye'de hak ettiği değeri görmemiştir. Başka ifadeyle yeterince tanıtılamamıştır. Umarım, bu kitap onun tanınmasına, bilinmesine katkı sağlar."

TÜRK DİL KURUMU'NU OYUNA GETİREN BİR BAYAN ALBANOLOG VE ONUN TALİHSİZ KİTABI

Prof. Dr. İRFAN MORİNA

TÜRK DİL KURUMUNU OYUNA GETİREN BİR BAYAN ALBANOLOG VE ONUN TALİHSİZ KİTABI

Yazan. Prof. Dr. İRFAN MORİNA

Önce kısa bir açıklama.

04 Mart 2021 tarihinde Türk Dil Kurumu(TDK)'nda görevli olan Beytullah Aksoy tarafından e-mailime bir gönderi geldi. Gönderilen iletide TDK tarafından tarafsız bir değerlendirme yapılabilmesi amacıyla yazarı belirtilmeyen bir kitabın hakemi olarak görevlendirilmiştim. Kitabın ismi "ARNAVUTÇADAKİ TÜRKİZMALAR" Sayfa sayısı: 487 idi. TDK'nın sevdiğim ve uzmanlık alanıma uygun hakem ve konunun kişisi olarak beni tefrik etmesi son derece heyecanlandırmıştı. Heyecanla ve büyük bir istekle sayfaları karıştırmaya başladım. Not aldım, evirdim, çevirdim kitabın sonuna geldim. Ama ne yazık ki umduğumu bulamadım, bulamayınca da üzülüm ve çalışmaya ara verdim. Kitapta o kadar çok hata gördüm ki ancak bir hafta geçtikten sonra isteksizce yine bilgisayarın başına geçtim ve maalesef olumsuz (menfi) bir rapor yazmaya mecbur kaldım. Raporu ertesi gün TDK daki yetkilinin adresine gönderdim.1 On dokuz sayfalık yazdığım raporun çok kısa özetini şimdi sizlerle paylaşmak istiyorum:

HAKEM RAPORU

Arnavutça'daki Türkizmalar sözlük çalışması Türkçenin, Arapçanın ve Farsçanın gramer kurallarını bilmeyen ve anadili Türkçe olmayan biri tarafından hazırlandığı aşikârdır. Yazar yukarıda zikrettiğimiz dillerin dil kaidelerini, kurallarını bilseydi Arnavutça 'da "qull" şekliyle kullanılan kelimeyi ateşte yanan kül, muavviye-yi-muayyen, müşvereti-müşterek, tespişteyi-teşbih, aklık'-ı- akıl yazmazdı. Ben sözlüğün içinde yapılan hataların tümünü çıkarmadım. Örnek olarak göstermek için sadece bir kısmını yazdım. Çünkü en derin samimiyetle söylüyorum hepsini yazmaya kalksaydım yazmış olduğum bu hakemli raporun hacmi 19 sayfa değil 190 sayfayı bulurdu. Bir de bu sözlüğün Lindita Latifi Xhana'ninin 2015 yılında Pamukkale Üniversitesinde yayınladığı "Balkan Dillerindeki Ortak Türkizmalar" Sözlüğünden kopi-pas yapılarak hazırlandığını söylememiz gerekir. Kaynak gösterilmeksizin, kopya çekilen böyle bir eser intihal mıdır, değil midir değerlendirmesini elbet ki ben yapmayacağım. Bana düşen görev konu ile ilgili sizleri bilgilendirmektir. Eseri incelerken çok ilginç bir olayla karşılaştım. Yazar kitabın GİRİŞ Bölümünde "Sözlükte yaklaşık 8.500 sözcük bulunmaktadır"(Sayfa 19) diyor ve açıkça, utanmadan yalan söylüyor. Ben buna inanmadım ve kelimeleri teker teker saydım.Ne çıktı biliyor musunuz! Bu Sözlükte sadece 3.017 sözcük var. Yorumu size kalsın.

Sonuç olarak tüm bu saydıklarımın sonra bu eser TDK tarafından basılırsa, kuruma gölge düşürür, harcanacak olan A4 kâğıda da yazık olur. Tabi ki son karar yine Kuruma aittir

Not: Sözlükle ilgili yaptığım uyarıları eserin müellifine göndermeniz de hiçbir sakınca yoktur. Müellif tarafından işaret ettiğim hatalara karşı herhangi bir itiraz gelirse tekrar bana dönebilirsiniz. Elimden gelen yardımı hiçbir zaman esirgemeyeceğim.

Peki bundan sonra ne oldu biliyor musunuz?

Raporu gönderdikten sonra artık beni hiç kimse ne aradı ne taradı. Zaten aramalarına gerek de kalmadı diye düşünürken aşağı yukarı bir buçuk yıl geçtikten sonra 06 Temmuz 2022 tarihinde Arnavutluk'un başkenti Tiran'da TDK Başkanı Sn. Prof. Dr. Gürer Gürsevin'in de hazır bulunduğu söz konusu kitabın tanıtımının yapıldığı sosyal medya tarafından yayımlandı.

Bir an için şaşakaldım, şok oldum. Ancak yayımlanmış ve yeni çıkan kitabı görmeden herhangi bir şey söylemenin ve eleştiri yapmanın da doğru olmadığını bildiğimden Ankara'dan anılan kitabı arkadaşlarım sayesinde bulurdum ve satın alınmasını sağladım. Bir kaç gün içerisinde elime geçen kitap tam da benim düşündüğüm gibi idi. Gözlerime inanamıyordum. Gerçekten de gördüklerim pes dedirtecek cinstendi. Bu kadarı da olur mu yaaaaa? Rapor yazmam için bana gönderilen eserin ismi "Arnavutçadaki Türkizmalar",yeni çıkan ve tanıtımı yapılan kitabın ismi de "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar". Hazırlayan Lindita Latifi Xhanari. Olumsuz rapor yazdığım kitabın aynısı. Sadece sayfa sayısını azaltmışlar. Bana gönderilen de 487,basılan kitapta ise 300 sayfa var. Kitabın ismi değiştirilmişti. Aslında TDK kural ve ilkelerine aykırı bir hamle bu. Olumsuz rapor yazan hakeme karşı bir tedbir geliştirilmişti. Belki de kitabın ismini değiştirelim, eğer İrfan Morina hocamız durumun farkında olup da itiraz ederse "Ya hocam bu başka, size gönderdiğimiz de başka bir kitaptı" deriz ve durumu geçiştiririz diye düşündüklerini de tahmin etmek gerekir. Çünkü 19 sayfalık rapor yazmama rağmen bu kitapta benim ismim inceleyciler arasında bulunmuyordu. Nasıl olacak ki, ben haklı gerekçelerle kitabın bu şekilde basılmasına şerh koymuştum. Hakemler değiştirilmiş ve kitap iki inceleycinin olumlu raporları ile basılmıştı. Kitabın üzerinde inceleyciler olarak : Prof. Dr. Turgut Tok ve Doç. Dr. Alpay İçci yazılıydı. Ancak üzülerek ifade etmeliyim ki inceleycilerin Arnavutçayı bilmediklerini bildiğim için neden böyle bir oyuna gelmiş olduklarını da henüz anlamış değilim.

Kitabın yazarına gelince:

Ey Lindita Latifi Xhanari!

Senden önce Balkanlar'da bu işin uzmanları olanlar türkizimleri:

A.Şkalyiç -Boşnaklara, T.Dizdari -Arnavutlara, İ.Esih -Hırvatlara, O.Nasteva -Makedonlara,N.Boretzky-Almanlara en güzel şekilde tanıtmışlardır. Hepsini rahmetle anıyorum. Sen dehemşerin Dizdari gibi türkizimleri Arnavutlara tanıtmaya devam etseydin seni anlardım. Amasen türkizimleri Türklere tanıtmaya kalkmışsın bir de kitabını Türkçe'nin en yüksek kurumlarından biri Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün kurmuş olduğu TDK gibi güzide birkurumda yayımlamayı başarmışsın. Aferin sana! Bu işe kalkmışsın, TDK'deki değerli

Türkologları oyuna getirmişsin ama son derece yanlış yapmışsın. Çünkü sen Türkolog değilsin, şarkiyatçı da değilsin, sen de

1 Rapor 13.03.2021 tarihinde Beytullah Aksoy'un b.aksoy@tdk.gov.tr adresine gönderildi.

Türkçe yok, Osmanlıca yok, Arapça yok, Farsça yok, yok babam yok... Böyle bir kitabı yazacak birikimin yok. Bir de kalkmışsın TÜRK'Ü-TÜRK'E tanıtmaya. Bu iş "şıracıya şıra, bozacıya boza" satmaya benzer. Çıraklığını yapmadığın bir işin ustalığına soyunmuşsun. Unutma ki yanlış açıklamalarınla, yanlış yorumlarınla ilk evvela Tahir Dizdari'yi daha sonra diğer Türkologları da yok edip bitirmeye çalışmışsın, bu kitapla. Kitabında o kadar çok hata var ki ben sadece bir kısmını bu yazıda vermeye çalıştım. Son olarak şunu söylemek istiyorum. Benden sonra Türkiye'de ve Balkanlarda yetişecek olan genç Türkologlar çok geçmeden kitabındaki tüm hataları teker teker toplayıp yeni yeni eleştiri kitapları hazırlayacaklarına kuvvetle inanıyorum.

Kitaptaki hataların sadece bir kısmı aşağıdadır:

Ag

Zehir.
(GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.31.

Arn. ag-u (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.5).

Düzeltili:

Ağı(zehir) kelimesi türkizim olarak Arnavutça'da hiçbir zaman yoktu. Lindita L.Xhanari bunu nereden uydurdu merak ediyorum. Dizdari'nin sözlüğünde bu kelime ag-u olarak vardır. ag-u (ak) kelimesine tekabül etmektedir. Bu kelimenin Göz akı, göze ak düşmek gibi türevleri vardır. Türkizim olarak Arnavutça'da çok yaygındı.

AĞIRLIK, -ĞI

1. Ağır olma durumu. 2. Terazilerde tartma işi yapılırken bir kefeye konulan nesne. 3. Değerlendirmelerde herhangi bir konu veya evreye, olağanın üzerinde ve belli oranda tanınan değer. 4. Sıkıcı, bunaltıcı, iç karartıcı durum. 5. Uyku-dayken gelen ve insana boğulur gibi bir duygu veren durum. 6. Yük, külfet. 7. Takı. 8. Sorumluluk. 9. Etki, baskı, güçlük. 10. Dikkati ve önemi bir şey üzerinde yoğunlaştırmak. 11. hlk. Çeyizini düzmek için damadın geline verdiği para, kalın (II). 12. mec. Sıkıntı. 13. mec. Ağırbaşlılık. 14. mec. Değerli olma durumu. 15. mec. Uyuşukluk ve gevşeklik durumu. 16. ask. Orduda bir birliğin cephanesi, yiyecek ve eşya yükleri. 17. fiz. Yer çekiminin, bir cismin molekülleri üzerindeki etkisinin oluşturduğu bileşke, gravite. 18. sp. Güreş, boks, halter, judo vb. spor dallarında, sporcuların kilolarına göre girdikleri kategori. (GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.31.

Arn. Agësllëk (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.7).

Düzeltili:

Lindita L.Xhanari yanlış açıklama yaptığı ağırlık kelimesinin ilk hecesindeki ünsüzlerden biri yumuşak "ğ"dir. Yumuşak "ğ" ünsüzünü içinde bulunduran bir kelimenin bu şekil ile Arnavutça'ya geçip türkizim olması gramer kurallarına aykırıdır. Türkoloji ile uğraşanlar bukaideyi çok iyi bilirler. Ne var ki bunu bilmeyen biri var o da bu kitabın yazarı Lindita L.Xhanari. Dizdari agësllëk (ağızlık) ile açıklar bu türkizmi. Dizdari sözlüğünde agësllëk (ağızlık) kelimesini şöyle yorumlar: 1. isim Bir ucuna sigara takılan, öbür ucundan nefes çekilen çubuk biçimindeki araç. 2. isim Nefesli çalgılarda ağza gelen yer. 3. isim Hayvanın ısırmasına, zararlı bir şey yemesine engel olmak için ağzına takılan tel, deri vb. kafes.

Araştırma - inceleme

AKIL, -KLI

1.Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us. 2. Öğüt, salık verilen yol. 3. Düşünce, kanı. 4. ruhb.Bellek. (GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.32.

Arn. akllek-u (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.14).

Düzeltili:

akllek/ (aklık) kelimesi Dizdari'de çok iyi bir türkizimdir ve isimdir. Anlamı da bildiğimiz akılık'tır. Kadınların makyaj için yüzlerine sürdükleri beyaz bir sıvı. Yukarıda gördüğünüz gibi Lindita L.Xhanari bunu akıl olarak yorumlamıştır. "akıl" türkizim olarak Arnavutça'da yoktur.

ALTI

1.Beşten sonra gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren 6 ve VI rakamlarının adı. 3. sf. Beştenbir artık. (GTS)"Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.34.

Arn. allti-ja (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.25).

Düzeltili:

allti-ja /(Altı tane fişek alan tabanca) türkizmi Arnavutlarda bugün de kullanımda olan çok güzel bir türkizimdir. Dizdari açıklamasını şöyle yapmış: İsim, (altı'patlar) Fişek koymaya yarayan bölümü silindirik biçiminde ve namlu gerisinde olan, tek parçadan oluşmuş, altı tane fişek alan tabanca, revolver. Lindita L.Xhanari bunu "beşten sonra gelen sayının adı"olarak açıklamıştır. Arnavutça'da böyle bir türkizim yoktur.

BELGE

Bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film vb. vesika, doküman. (GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.47.

Arn. belegi-ja (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.92).

Düzeltili:

belegi-ja / (bileği taşı)Dizdari bileği taşının Arnavutça'da belegi-ja şeklinde çok yaygın kullanıldığını yazıyor. Bileği taşı isimdir. Anlamı: Bıçak, çakı, makas vb. kesici araçları bilemekte kullanılan ince taneli sarı şist.Komik değil mi, Allah aşkına. Lindita L.Xhanari buna belge diyor.

DARBUKA

Toprak veya madenden yapılan, bir yanı açık, vurmali çalgı.(GTS"Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.70.

Arn. taraba-ja (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.997).

Düzeltili:

taraba-ja /(Tr).taraba isim, halk ağzında tahta perde.Dizdari sözlüğünde İşkodra'da tarabaların yani tahta perdelerin evlerin pencerelerini kapamak için 35 yıl öncesine kadar kullanıldığını ileri sürüyor.(Dizdari sözlüğünü 1970 yılında bitirmiştir).Bunu anlamayan Lindita L.Xhanari tarabayı darbuka ile karıştırmıştır.

DÜĞME

1.Giyecek, yorgan vb.nin bazı yerlerine ilikleyici veya süs olarak dikilen kemik, metal, sedefgibi sert maddelerden yapılmış küçük tutturma aracı. 2. Çevrilmek veya üzerine basılmak yoluyla bir elektrik akımını açan, kapayan, herhangi bir makineyi işleten veya durduran parça. 3. hay. b. Üst deri altındaki kıkırdak ve yağdan oluşmuş düğme biçimindeki çıkıntı.

(GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.78.

Arnavutça: dykme-ja, dykmeni (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s. 235).

DÜZELTİ:

Türkizim kelimesi olarak "düğme" Arnavutça'da mevcut değildir. Lindita L.Xhanari bunu kendi uydurmuştur. Arnavutça'da Tahir Dizdari'nin de işaret ettiği gibi "dykme-ja" kelimesi var.(Diz.s.235) Bunun Türkçesi de "dökme, döküm" anlamındadır.Örnek:Kalıba dökülmüş adi demir.Lindita L.Xhanari bu kelimeyi "Düğme" olarak açıklamıştır,ki böyle bir açıklama tamamen yanlıştır.

FIKIH

1.Bir şeyi, gereği gibi, iyice anlayıp bilme. 2. din b. İslam hukukunda din ve dünya işleri ile ilgili ana kaynaklardan yararlanarak konulmuş olan kuralların bütünü.(GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.87.

Arn. fiqir-i (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.276).

Düzeltili:

fiqir-i /Tr. fikir. Arnavutça'ya giren bir türkizimdir. Lindita L.Xhanari buna fıkıh demiştir. Fikir ve fıkıh arasında dağlar kadar fark vardır. Bir de fıkıh türkizim kelimesi gibi Arnavutça'da kullanılmamıştır.

HASSE

Patiska.(GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.104.

Arn. hase-ja (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.363).

Düzeltili:

hase-ja /Tahir Dizdari kelimeyi örneklerle açıklıyor: Güney Arnavutlukta "Beyaz ekmek". Kuzeyde ise küçük bir ses değişikliğiyle ve hase vurgusuyla: "Uzun süren iftar tostu gibi pişen ama daha sade olan Ramazan böreklerine hase denirmiş ve sahur için ekmek olarak kullanılmış. // Hase ekmeği: Hase hamurundan yapılan beyaz ekmek ve karışık ekmek.Lindita L.Xhanari buna "Patiska"??? diyor ve akabinde Arnavutlarda uzun bir zaman kullanılan bu güzel türkizmi mahv ediyor..

IRIP, -BI

İgrip.(GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.113.

Arn. urup-i (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.1068).

Düzeltili:

urup-i/rup-i /Arapça bir kelime olan rub'dan gelmektedir.Anlamı şudur: rub': 1.dörtte bir, bir şeyin dört kısmından bir kısmı. çâr-yek: rub'-ı maaş = maaşın dörtte biri. || rub'-ı dâire = bir dairenin dörtte biri.Halk ağzında Rub' tahtası.2. Ku-ruşun dörtte biri, on paralık sikke: üç kuruşla bir rub'a aldım. 2. Yarım arşının dörtte biri yani arşının sekizde biri ki üç parmaktan ibârettir: beş arşın üç rub. Lindita L.Xhanari bu kelimeyi anlamaktan çok uzak kalmıştır.

INCE

1. Kendi cinsinden olanlara göre, dar ve kalınlığı az olan, kalın karşısı. 2. Zayıf. 3. Taneleri ufak, iri karşısı. 4. Aşırı özen gerektiren, kaba karşısı. 5. Ayrıntılı. 6. Akışkanlığı çok olan, yoğun ve koyu olmayan (sıvılar). 7. Tiz (ses), pes karşısı. 8. Hafif, gücü az. 9. mec. İyiden iyiye, enikonu, ayrıntılı. 10. mec. Düşünce, duygu veya davranış bakımından insanın sevgi ve saygısını kazanan, zarif, kaba karşısı.(GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.118.

Arn. inxhe (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.421).

Düzeltili:

Tahir Dizdari'yi yanlış anlayan Lindita L.Xhanari burada çok büyük hata yapmıştır. Neden mi diyeceksiniz.Çünkü ince kelmesi türkizim değildir, hiçbir zamann Arnavutça'da bu şekli ile kullanılmamıştır. Dizdari'nin sözlüğündeki inxhe (yenge anlamında) kelimesi ise çok güzel bir türkizimdir ve Arnavutluğun bir çok kasabasında ve köyünde Osmanlı döneminde olduğu gibi hala bugün de kullanılmaktadır. Manastır'da, Debre'de ve Görice'de Arn. inxhe (yenge) türkizmi, Arn. hanëm inxhe (Tr.hanım ince) inxhehanëm (Tr. incehanım) varyantlarıyla da kullanılmaktadır.Prizren ve Mamuşa'da yaşayan Türk ailelerinde ise bu türkizim daha değişik şekillerle de girmiştir.Niceki: büyük ince,küçük ince gibi.

KADINBUDU

Yumurtaya bulanarak yağda kızartılan bir tür pirinçli veya bulgurlu köfte.

(GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.122.

Arn. kadibogdan-i (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.469).

Düzeltili:

kadibogdan-i / (Tr.) kadıboğan,şeker pareye çok benzer bir tatlı türü.Dizdari Arnavutlarda yapılan kadıboğanlardan övüne övüne bahsetmektedir.Gel gelelim, Lindita L.Xhanari halen Tiran'dayışmasına rağmen kadıboğanın ne anlama geldiğini bilmediği için kadıboğana "kadınbudu" demiştir.Böyle hataları Türkoloji ve Türk bilimi hiç kimseye affetmez ve afetmeyecektir.

KUL

1.Tanrı'ya göre insan, abd. 2. tar. Köle. 3. tar. Karavaş.(GTS)"Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar"kitabı s.145.

Arn. qul, qylçe (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.818).

Düzeltili:

qul, qylçe /(Tr) külçe.Tahir Dizdari bu kelimeyi şöyle açıklamış: külçe: i. 1. yek-pâre dökülmüş maden: altın, gümüş külçesi; külçe hâlinde bir okka altın; iki okkalık bir külçe altın. 2. daha eritilip tasfiye olunmamış maden: yerden çıkar-dıkları külçeleri işletmek için şehre gönderdiler. Lindita L.Xhanari'nin bunu anlamamış ve "Tanrıya göre insan,kul" demiştir.Tamamen yanlış bir açıklama.

KÜL

Yanan şeylerden artakalan toz madde.(GTS)"Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.148.

Arn. qyl (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.818).

Düzelti:

Qyl / kelimesi Arnavutça'da çok ilginç bir türkizimdir.Kökeni külli'den gelir. Külli': sıf. Ar. S: külliye. ["külli"den imn.] 1. Bütüne veya umûma ait veya mensûb ve müteallik, umûmî, cüz'î mukâbili, is külliyyen: ar. 1. Bütün bütüne, büsbütün, kâmilan, tamâmiyle: külliyyen inkâr ediyor. 2. [olumsuz cümlelerde] hiç, asla, kat'an: külliyyen görmedim; külliyyen haberim yoktur. Lindita L.Xhanari'nin bunu ateşin yanmasından sonra kalan kül'e benzetmesi şaşırtıcıdır.

MUHALEFET

1. Bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olma durumu, aykırılık. 2. Karşı görüşte, tutumda olan kimseler topluluğu. 3. Demokraside iktidarın dışında olan parti veya partiler.(GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.166.

Arn. malufat-et, malyfate, mylefatë (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.610).

Düzelti:

malufat-et, malyfate, mylefatë/ tr. muhallefât: is. cm. ar. ölen bir adamın bıraktığı şeyler, tereke: muhallefatı, kismet-i askeriyye marifetiyle tahrir olundu.Dizdari kelimenin Türkçede olduğu gibi Arnavutça'da da aynı manada kullanıldığını işaret ediyor.Osmanlı Türkçesinden aciz olan Lindita L.Xhanari bu kelimeye muhalefet diyor.

MÜREKKEP

Eşek.(GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.163.

Arn. myreqep-i, mereqep, mirekjep (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.687).

Düzelti:

myreqep-i, mereqep, mirekjep/bu kelime Arnavutça'ya Türkçedeki mürekkep'ten alınmıştır.Mürekkep yazı yazmaya mahsus boyadır. Lindita L.Xhanari bunu da anlayamamıştır ve güzel türkizmi eşek yapmıştır.Daha ne diyelim,bilmiyorum ki!

NAL

At, eşek, öküz vb. yük hayvanlarının tırnaklarına çakılan, ayağın şekline uygun demir parçası.(GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.171.

Arn. nallane-ja, nallë, nallëme, nallankë, tanallë (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.699).

Düzelti:

nallane-ja, nallë, nallëme, nallankë, tanallë/ tr. nalın isim, Arapça na'leyn takunya:"Çarşı hamamlarındaki nalınlar da boy boymuş." - Salâh Birsal.Nalın'nın Arnavutça'da farklı ses varyantlarında olsa da anlamı aynı kalmıştır. Ne var ki Lindita L.Xhanari nalına "nal" demiştir ve çok büyük hata yapmıştır.

NÜZUL, -LÜ

İnme. (GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.175.

Arn. nozull-i, nuzul, nozulë, nozullimi, me nozullue (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s. 721).

Düzelti:

nozull-i, nuzul, nozulë, nozullimi, me nozullue/Türkçe'de bu kelimenin birkaç anlamı vardır.Lakin Tahir Dizdari bu kelimeyi Arnavutların şu anlamda kullandıklarını ileri sürüyor: tr.nüzul: konaklama;bir yere gelme.nüzul emini =vaktiyle bir yere konan askerin ihtiyacını organize eden kişi. Lindita L.Xhanarinin açıkladığı şekil Arnavutça'da geçerli değildir

OTURMAK

1.Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.2.(nsz) Bu biçimde yerleştiği yerde kalmak. 3. Uygun gelmek, ölçüleri tam olmak(GTS)"Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.178.

Arn. otur-i, otra-ja (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.735).

Düzelti:

otur-i, otra-ja /Türkçe: ötürü;ötre isim Arap harfli metinlerde bir ünsüzün o, ö, u, ü seslerinden biriyle okunacağını gösteren işaret.Dizdari kelimenin bu anlamına dikkati çekmiştir. Lindita L.Xhanari kelimeyi anlamadığı için bu güzel türkizime oturmak demiştir.

RISALE

RISALE

KITAPÇIK(GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.195.

Arn. rixhal-et (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.843).

Düzelti:

rixhal-et / bu türkizim Arnavutça'ya Türkçedeki rical kelimesinden girmiştir. Anlamı şudur: rical, -li [Ar. recül > rical] (rica:)1. Erkekler. 2. Yayalar; yaya yürüyenler. 3. İkinci dereceden devlet görevlileri. 4. Saygın kimseler ileri gelenler. rical-i 'askeriye, İmparatorluk döneminde, ordudaki yüksek rütbeli subay ve makam sahiplerine verilen unvan. || ricâl-i devlet, Devlet büyükleri; üst düzey yöneticiler. || rical-i dūdman-1 bektāşiyān, Yeniçeri Ocağının yüksek rütbeli subaylarına verilen ad. || rical-i gayb, Her devirde olan fakat ortalıkta görünmeyen ve Allah'ın emirlerine göre insanları idare etmeye çalışan kutsal kişiler. Yukarıda görüldüğü gibi Lindita L.Xhanari buna RISALE demiştir. Affedilmez bir hata yapmıştır.

SAP

1. Bitkinin dal, yaprak, çiçek vb. bölümlerini taşıyan, ağaçlarda odunlaşarak gövde durumunu alan bölüm. 2. Çiçek veya meyveyi dala bağlayan ince bölüm, sak. 3. Bir aracı tutmaya yarayan bölüm. 4. İplik, tire, ibrişim vb. şeylerde iğneye geçirilen bir dikişlik iplik. 5. Kabza. (GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.201.

Arn. sapllak-u, sapllakeja (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.877).

Düzelti:

sapllak-u, sapllakeja/ Arnavutçada kullanılan bir türkizim lakin Türkçe lügatlerde bulunmayan sadece Anadolu'da halk ağzında saplak şekliyle kullanılan bir kelime. Anlamı şöyledir: saplak-ğı is.saplı su taşı;maşrapa. Lindita L.Xhanari buna SAP demiştir.

TEKE

1. Erkek keçi. 2. Bir karides türü. 3. Tüylü devenin erkeği ile tek hörgüçlü dişi devenin geriye melezlenmesinden elde edilen bir deve türü. (GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.227.

Arn. teke-ja (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.1011).

Düzelti:

Tahir Dizdari bu kelimeyi şöyle açıklıyor: TEKE -JA 1. Orta Arnavutluk: sözde tek namlulu ve tek ilaveli, iki tipte bir tüfek: namlular ve karambol için doldurulmuş bir kapsül, çift kapsüle eklendiği için kırılan tüfek; 2. Yetişkin erkeklerin eğlenmek için taşıdıkları, İskodra'da namlusu olduğu için "küp" olarak adlandırılan ve namlulara doldurulan küçük tüfek. Lindita L.Xhanari bu kelimeye ERKEK KEÇİ??? demiştir.

TEŞBIH

TEŞBIH

Benzetme. (GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.231.

Arn. tespishte-ja, tespice, tespixhe (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s. 1028).

Düzelti:

tespishte-ja, tespice, tespixhe/ Tahir Dizdari bu türkizme şöyle açıklık getiriyor. "Bir tatlı türü var çok çabuk piştiği için onun adına tez+pişti tatlısı derler" diyor. Lindita L.Xhanari buna TEŞBİH/ benzetme demiştir. Çok büyük hata.

TUNA

Çok, bol : Bizim köyde yumurta tuna. (TTAS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.235.

Arn. Tunë-a (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.1053).

Düzelti:

Tunë-a / Tahir Dizdari Tuna nehrini de türkizim olarak sözlüğüne almıştır. ne var ki Lindita L.Xhanari'nin Tuna nehrini bilecek kadar coğrafya bilgisi de yok.

ÜSTÜN

VESİKA

Belge. (GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.242.

Arn. vesile (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.1087).

Düzelti:

vesile/ Bu kelime (vesile)Türkçede ne ise Arnavutçada da odur.Değişen bir şey yoktur.Kelimenin üç önemli anlamı vardır: 1.vasita,tarik.2.sebep,bahane.3.fırsat.Tahir Dizdari kelimenin aynı anlamlarda Arnavutça'da da kullanıldığını yazıyor.Lindita L.Xhanari ise bunu da anlamayarak yukarıda görüldüğü gibi vesileye vesika demiştir.Çok büyük hatta.

ÜSTÜN

Arap harfli metinlerde bir ünsüzün a, e seslerinden biriyle okunacağını gösteren işaret, fetha.(GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.239.

Arn. yst-i (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.1135).

Düzelti:

yst-i /Tahir Dizdari'ye göre bu türkizmin Arnavut halkında çok ilginç bir anlamı vardır.Bu şekliyle kelime İşkodra'da yatağın köşesi için dikdörtgen yastık veya normal uzun yastığın üzerine ek olarak yerleştirilen yatak."anlamında geçiyormuş.Diğer Şehirlerde ise yst dedikleri şey gelinin çeyizinde (çoğu durumda bu güne kadar), iki yastık dışında, bir veya ikisi sanatsal olarak yapılmış iki ila dört yastık da vardır. Kısaca /yst-i /üst yastığı "üst yastık" demektir Lindita L.Xhanari'nin bu konuda hiçbir bilgisi yok.olmadığı için yukarıda görüldüğü gibi çok yanlış yorumda bulunmuştur.

YER

1.Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân. 2. Bulunulan,yaşanılan, oturlan bölge. 3. Üzerine yapı kurulmaya elverişli arazi, arsa.(GTS) "ArnavutçadakiTürkçe Alıntılar" kitabı s.250.

Arn. jerevi-ja (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.454).

Düzelti:

jerevi-ja/ Tabanı zeminle bir olan ev, yerevi. Yer +ev=yerevi.Arnavut halkında bu türkizim çok işlekti.Lindita L.Xhanari bu kelimenin sadece ilk kısmını yer'i örnek olarak göstermiştir.Yanlış açıklamada bulunmuştur.

ZEBUN

Güçsüz, zayıf, âciz.(GTS) "Arnavutçadaki Türkçe Alıntılar" kitabı s.254.

Arn. Zebur-i (Tahir Dizdari "Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe" s.1151).

Düzelti:

Zebur-i/ Tr.Zebur. Tanrı tarafından Hz. Davut'a gönderilen kutsal kitap.İlkokula yeni adım atan öğrenciler bile Zebur kitabının ne olduğunu bilirler.Ne yazık ki Lindita L.Xhanari bunu da bilmemiştir ve Zebur kutsal kitaba ZEBUN demiştir.

GÖNÜL

Şu yalan dünyada bunca yaşadık
Yaşadık da ibret aldık mı gönül?
Eş-dost dediklerin bir bir gittiler,
Şimdi yapayalnız kaldık mı gönül?

İçimizden kini,nefreti kovduk
Ne güzeller gördük hepsini övdük
Sevdiysek elbette gönülden sevdik
Bir güzel kalbini çaldık mı gönül?

Aşkın bahçesinde yıllarca gezdik
Vefasız güzeller sevmekten bezdik
Bütün duyguları hep bir bir dizdik,
Sevgiyi,vefayı bulduk mu gönül?

Tatlı gülüşleri hep gerçek sanıp
Ok gibi saplanan bakışa kanıp
Bir ömür boyu aşkıyla yanıp
Acı,ızdırapla dolduk mu gönül?

İbrahim Hanedanoğlu, Salihli

KAYBOLAN ŞEHİR

Üsküp ki Yıldırım Beyazıd Han diyâridir,
Evlad-ı Fatihân'a onun yâdigâridir.
Fırûze kubbelerle yalnız bizim şehrimizdi o;
Yalnız bizimdi, çehre ve rûhiyla biz'di o.

Üsküp ki Şar Dağ'ında devâmıydı Bursa'nın.
Bir lâle bahçesiydi dökülmüş temiz kanın.
Üç şanlı harbin arş'a asılmış silâhları
Parlardı yaşlı gözlere bayram sabahları.

Ben girmeden hayâtı şafaklandırıan çağa,
Bir sonbaharda annemi gömdük o toprağa.
İs'a Bey'in fethite açılmış mezarlığı
Hulyâma âhret gibi nakşetti varlığı.

Vaktiyle öz vatanda bizimken, bugün niçin
Üsküp bizim değil? Bunu duydum, için için.
Kalbimde bir hayâli kalıp kaybolan şehir!
Ayrılmanın bıraktığı hicran derindedir!

Çok sürse ayrılık, aradan geçse çok sene,
Biz sende olmasak bile, sen bizdesin gene.

Yahya Kemal Beyatlı
2 Aralık 1884 Üsküp
1 Kasım 1958 İstanbul

**Yahya Kemal beyatlı'yı
hem ölüm hem de
doğum yıldönümünde
"Kaybolan Şehir" şiiriyle anıyoruz.**

KOSOVA'DA TÜRKÇE YAYIMLANMIŞ ÇOCUK KİTAPLARI

Dr. Altay Suroy

Orta Asya'dan gelmiş ve bugüne kadar Türk varlığını sürdüren Kosova Türklerinin en az 16 yüzyıllık bir tarihi geçmiştir. Bugünkü Kosova topraklarında tarih boyunca doğmuş, yetişmiş, yaşamış çok sayıda şair yazar vardır. Biz 1951 yılından bu yana çocuklara ait edebiyat eseri olarak kitapları yayımlanmış olan yazarlardan söz edeceğiz. Bugünkü Kosova Türkleri Osmanlı egemenliğinin 1912 yılında bu topraklardan kalkmasından sonra 1951 yılının 21 Mart gününe kadar karanlık bir dönem geçirdiler. Çünkü bu dönem içinde ulusal varlıkları tanınmamış, Türkçe eğitim görme hakları yoktu. Buna rağmen kimi aydınlar Türkçe eser vermeyi sürdürdüler ama Türkçe yayıncılık olmadığı için eserlerini Kosova'da Türkçe yayımlayamadılar. Tüm eserleri elyazma olarak günümüze ulaştı. Hacı Ömer Lütfü 62 ciltten oluşan eserleri arasında çocuklar için de şiirler yazdı. Ninnileri anneler tarafından kullandı ve müzikleriyle birlikte günümüze kadar özgünlüğünü korudu. 21 Mart 1951 günü Kosova Halk Meclisinin Kosova'da Türkçe öğrenim görülecek okulların açılması için karar çıkarmasından sonra çalışmaya başlayan Türk okullarında ve Türkçe öğrenim görülen sınıflarında öğrenciler Türkçe şiir yazmaya başladılar. Kosovalı Türkler ulusal Türk kültürünü, folklorunu, gelenek ve göreneklerini yaşatmak, onları zenginletmek ve başkalarına tanıtmak amacıyla. Türk Kültür ve Güzel Sanatlar dernekleri kurdular, amatör tiyatrolarını çalıştırdılar. Genç yaratıcılar yaratıkları edebi eserleri okullarda ve yeni kurulan Türk dernekleri tarafından düzenlenen edebiyat toplantılarında, müsamerelerde okumaya başladılar. 1969 yılının mayıs ayında Priştine'de Tan adında iki haftada bir yayımlanan toplum, siyasi ve kültür gazetesini yayımlamaya başladılar. Bir yıl sonra gazete haftada bir yayımlanmaya başladı ve aralıksız 24 mart 1999 tarihine kadar yayımlandı. Tan Gazete Yayın Kurumu iki ayda bir "Çevren" Bilim, Toplum ve Kültür, "Kuş" Çocuk dergisini (1979) ve "Çiğ" Sanat ve edebiyat dergisini yayımladı. Kosovalı Türk yazarların Türkçe yazılmış kitaplarını yayımladı.

1969 yılında Priştine'de Tan gazetesi yazımlanmaya başlamadan önce Kosova Türk yazarları yarattıkları edebi eserlerini Üsküp'te yayımlanan "Birlik" (1944) gazetesinde, "Sevinç" (1951 ve "Tomurcuk" (1953) çocuk dergilerinde ve "Sesler" Kültür ve sanat dergisinde ve bu dergilerin kitap yayımları olarak kitap yayımladılar. Türkçe, Arnavutça, Sırpça, Makedonca gibi birçok dillerde yayımlanan Kosova Türk edebiyatı güldestelerinde çocuklara adanmış edebi türleri de yayımlandı. Türkiye'de Reyhan İsen-Mustafa İsen "Yugoslavya Türk Çocuk Şiirlerinden Seçmeler". Mustafa İse "Balkanlar Türkçe Çocuk Şiiri" ve "Balkanlar Türk çocuk Öyküler" güldestelerinde Kosova'da Türkçe yayımlanan çocuk şiirine ve öyküsüne yer verdi ve bu edebiyattan geniş bilgiler getirdi.

Kosova'da yaratılan Türkçe edebiyat yetişkinlere ve çocuklara mahsus yazılan eserlerden oluşuyor. Yazarlar çocukları ihmal etmediklerini kanıtlamak için genellikle

çocukların ruhi gelişme seviyesine ve anlayışlarına uygun çocuk şiirleri yazıyorlar. Çocuklara özel yazılan öyküler de vardır. Böylece güçlü bir gelenek halini almıştır çocuk şiiri. Şairler bu geleneğe ayak uydurmaya özen gösteriyorlar.

Kosova Türk çocuk edebiyatı ağırlıklı olarak şiir oluşturur. Hem de serbest biçimde yazılmış şiirler. Ölçü, hece ve uyaklı şiirler yok kadar azdır. Buna rağmen akıntılıdır ve içinde müzik vardır. Şiirler soru halinde yazılmıştır çoğunlukla. Çocukların soru halinde yazılmış şiirleri daha çabuk kabul ettiklerinden dolayı soru halinde şiirler yazılıyor.

Kosova Çocuk Türk edebiyatı Kosova'da Türkçe öğretimde de okutulmaktadır. 9 yıl süren temel eğitim müfredatıyla bu edebiyata da yer verilmiş, çocuklar için yazılmış eserleri okutulmakta ve yazarların yaşam öyküleri anlatılmaktadır. Birçok kitabın öğrencilerin okuması için tavsiye edilmiştir ve ders gereği okutulması zorunludur. Çocuk kitapları:

Kosova'da doğmuş ve Kosova'da yaşayan veya Kosova ile aile bağılılığı olan, Kosova'daki ikametini son vermemiş olan Türk yazarlarının yayınladıkları kitaplar cetveli kitapların ön kapak resimleriyle birlikte gösterilmiştir:

Nüsret Dişo Ülkü (Prizren 1937) değişik konularda yazdığı çocuk şiirlerini dört ayrı kitapta topladı, çocuk öykülerini ise "Kara ismet" (Sevinç Yayınları, Üsküp, 1976) topladı. Kitap 16 öyküden oluşuyor. "Çocuklar ağaçlar" (Koço Raşin yayınevi, Üsküp 1963) ozanın yayımlanan ilk kitabıdır. İki bölüme ayrılmış 26 şiirden oluşuyor. Yılçağlar, evdekiler, kuşçazlar, hayvanlar konu edilmiş şiirlerde. "Çocukların elleri" (Tomurcuk Yayınları, Üsküp 1965) yılçağlar, kuşlar, evcil hayvanlar, salıncak, uçurtma, Ülker'in gelişmesi gibi konuları içeren 37 şiirden oluşuyor. "Dereden tepeden" (Birlik Yayınları, Üsküp 1981) okul, kitap, anne sevgisi, dersler, günler, aylar çiçekler, bayramlar konu edilmiş 44 şiirden oluşuyor. Zengin çocuk dünyası işleniyor. "Tü-tü-tü" (Birlik Yayınları, Üsküp 1984) 19 şiirden oluşan trafik kuralları işlenmiş.

Hasan Mercan (Prizren 1944) ilk şiir kitabı olan "Günaydın" (Tomurcuk Yayınları, Üsküp 1964) 27 şiirden oluşur. "Afacan'ın serüvenleri" (Tomurcuk Yayınları, Üsküp 1965) öykü kitabıdır. "Kızımın türküleri" (Tomurcuk yayınları, Üsküp 1966) 31 şiirden oluşuyor. "Mümin" (Kultura Yayınları, Üsküp 1968) Türkçe ve İlhami Emin'in Makedonça'ya çevirdiği 15 şiirden oluşuyor. Adı Barış olan çocuğun düşü, istekleri ve çevresindeki doğası konu edilmiştir. "Küçük Ali" (Sevinç Yayınları, Üsküp 1969) 13 öyküden oluşuyor. "Kızımın günlüğü" (Tan yayınları, Priştine 1981) Eski Yugoslavya Cumhurbaşkanı Yosip Broz Tito'ya sunulmuş 40 şiirden oluşuyor.

"Düşler" (Sevinç Yayınları, Üsküp 1966) Naim Şaban'ın (Priştine 1935-1961) çocuklar için yayımlanmış şiir kitabı 39 duygusal lirik şiirden oluşuyor. Genellikle serbest dizeli olan şiirlerin arasında hece vezinli ve uyaklı şiirleri de vardır.

Günçiçeği ("Nova Makedoniya "Yayımevi, "Sevinç" Yayınları, Üsküp 1969). 29 şiirden oluşan kitap Bayram İbrahim'in (Prizren 1947) yayımlanmış ilk eseridir. Çocuklara, çiçeklere, kuşlara, doğanın tüm güzelliklerine karşı büyük bir sevgi beslediğini lirik bir şekilde dile getiriyor.

"Kaynak" (Sevinç Yayınları, Üsküp 1969) Iskender Muzbeğ'in (Prizren 1947) ayrı ayrı yıllarda çocuk dergilerinde yayımlanmış şiirlerden derlenmiş 43 şiirden oluşuyor. Şiirlerde çocuklara karşı yüce sevgisi, doğaya karşı son-

suz bağlılığı dile geliyor.

Enver Baki (Priştine 1943) "Anahatarlar" (Sevinç Yayınları, Üsküp 1974) 12 öyküden, "Mutlu Baba" (Tan Yayınları, Priştine 1974) 10 çocuk öyküden, "Beş Kardeşler" (Tan yayınları Priştine 1979) 27 çocuk öyküden, "Renkli Rüyaalar" (Yan Yayınları Priştine 1994) iki bölümden olmak üzere 37 öyküden ve "Mutlu Çocuklar" (Ders kitapları ve aracları yayımlama kurumu, Belgrad 1997) 47 seçme öyküden oluşuyor.

Çocukların an sevgisine, özgürlüğe, mevsimlere sunduğu 39 şiirden oluşur.

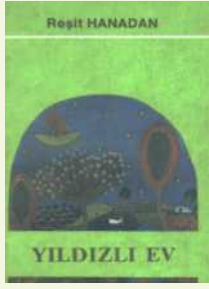

Şiirlerin başlıklarından anlaşıldığı gibi "Niçin çalışıyoruz", "Boş oturma", "Gecenin arkadaşı kim", "Kim daha sevdalı", "Atoma karşı başka bir atom bulmalıdır insan" şiirlerin eğitici özellikleri vardır. Çocuk hayallerini

de dizlerinde işlemektedir ozan. "Ne mi isterim, ne mi olmak isterim" (Tan yayınları, Priştine, 1983) 46 şiir içeriyor. A.R. Yeşeren (Prizren 1951) Eşek, pire, öküz gibi hayvanları, okul, kağıt, sandalye, şişe, sofrası, araba, para gibi nesneleri, burun, el ayak gibi insan vücudunun kısımları, dağ, deniz, yol, masal, Nasrettin Hoca gibi konuları işle-

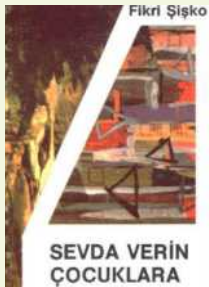
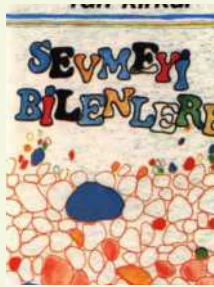
yip bunlar gibi neden olmak istemediğini veya neden

onlar gibi olmak istediğini anlatıyor.

Zeynel Beksaç (Prizren 1952) "Sevincinin rengini arıyorsanız" (Birlik yayınları, Üsküp 1982), "Kavak uyur mu ?" (Birlik Yayınları, Üsküp 1987) ve

"Önce sevgiye doğar güneş" (Tan yayınları, Priştine, 1995) şiir kitaplarını yayınladı. İlk kitap üç bölüme ayrılmış 52 şiirden oluşuyor. Konular baş kahraman Semra'ya atıfta geçiyor. İkinci kitapta 45 şiir iki bölüme ayrılmış. Hayvanları konu eden ilk bölümdeki şiirler Güvercinim güvercinim başlığı altında toplanmış, iki bölümdeki şiirler kitabın adını veren Kavak uyur mu ? başlığı altında toplanmış. "Önce sevgiye doğar güneş" 49 şiirden oluşmuş. Tümü hece vezin dışında yazılmış ama çoğunda uyak uygulaması vardır. Sevgiyi, oyunu, mutluluğu, düşünceyi, erdemliği akıcı bir dille betimleyerek ele alıyor.

"Yıldızlı Ev" (Tan Yayınları, Priştine "989) Reşit Hanadan'ın (Mamuşa 1955) 10 öyküden oluşan kitabı.

"Sevmeyi Bilenlere"

(Tan yayınları, Priştine 1989) Raif Kırkul'un (Prizren 1964) 36 şiirden oluşmuş kitabı. Serbest dize ile yazılmış şiirlerin çoğu uyaklı. Okulda kullanılan araç ve gereçler konu edilmiş.

"Sevda Verin Çocuklara" (Tan Yayınları Priştine, 1989) Fikri Şişko'nun (Prizren, 1949) Eralp'in, Semra'nın karşılaştıkları tuhaflıklar konu edilmiş 40 şiirden oluşuyor.

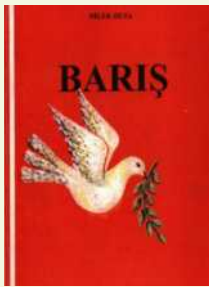
"Bilmeceli Şiirler" (Bay Yayınları, Prizren 1996) Osman Baymak'ın (Prizren 1954) serbest dizelerle oluşan ve geleneksel bilmece biçimine benzemeyen dört dizeden çok dizeli olan şiirler birer cisim'i, meyveyi, hayvanı mecazi bir şekilde betimliyor.

Neye ait olduğu şiirin üst sağ tarafında yazılmış.

"Küçük Yıldız" (Tan yayınları, Priştine 1996), Recep Şalvan'ın (Prizren 1947) 46 şiirin bir araya geldiği ilk kitabı. Çocuk Yıldız kızın davranışları, şairin çocuklara yönelttiği öğüt ve hitabeleri serbest dizeli ve kimi uyaklı şiirlerden oluşuyor.

"Kovan" (Tan Yayınları Priştine 1997) Kadri Kahaya'nın (Priştine 1937) 44 şiirden oluşuyor. Şiirlerin bir bölümü çocuklara adanmış ve çocukların algılayabileceği üslupta yazılmış.

Diğerleri yetişkinlere özel olan şiirlerdir.

"Bahçelerin çiçekleri" (Kosova Türk Müziği Konservatuvarı Derneği, Prizren 1998) , doğanın yeniden şenlendiği bahara, kuşlara, evcil hayvanlara, kardeşine, öğretmene, yastığına sunduğu 31 şiirden oluşuyor. Dilek Jılta'nın (Prizren, 1987) ilk

şiir kitabı olmasına rağmen Merve Jılta Baharın Renkleri kitabı ile birlikte edebi yaratıcılığının en dingin döneminde kitap yayımlayarak kulakları çınlatması umut kapılarını ardına kadar açmıştır. "Barış" (Kosova Türk Müziği Konservatuvarı Derneği, Prizren 1999) 31 şiirden oluşmuş ikinci şiir kitabıdır. Anneye, Atatürk'e, gurbetteki ablasına, bahçeye ve oradaki çiçeklere, kardeşlerine, doğal olaylara yazılmış şiirlerden oluşuyor.

"Baharın Renkleri" (Türk Müziği Konservatuvarı Derneği, Prizren, 1998) ayrılıklara, hasretliğe kardeşlerine, mevsimlerin getirdiklerine, kentine, okuluna sunduğu 31 şiirden oluşuyor. Merve Jılta (Prizren 1986) edebi çalışma-

lar yapan en genç nesilden olmasına rağmen kitap yayımlama cesaretini bulmuş ve Kosova'da Türkçe edebi yaratıcılığının umutlarından olmuştur. "Sevgi" (Kosova Türk Müziği Konservatuvarı Derneği, Prizren 1999) Merve Jılta'nın ikinci kitabıdır. Ablam, ağaçlar, arkadaşım, doğa güzellikleri, mevsimler, doğal olaylar üzerinde yazılmış 32 şiirden oluşuyor. Kardeşi Dilek Jılta ile birlikte Kosova Türk çocuk edebiyatının karanlık döneme girmesini engelleyen genç yaratıcıdır.

"İyi Kalpli Öğretmen" (Bay yayınları Prizren, 1997) Şükrü Mazrek'in (Mamuşa 1981) genellikle okul yaşantılarını konu eden 13 öyküden oluşuyor.

Üç İnci (Türkçem, Prizren 2001) Fahri Mermer'in (Prizren

1950-2001) 51 şiirden oluşan yayımlanmış tek çocuk şiir kitabı.. Birer inci olarak gördüğü kızları Nurel, Bilge ve Gizem'e sunulan şiirler tüm çocuklara adanmış. Okula gitme isteği, kuşlar, mevsimler evcil hayvanlar , ağaç, bahçe , uçak çocukların anlayacağı anlatımla betimleniyor şiir diliyle.

Çocuk dergileri

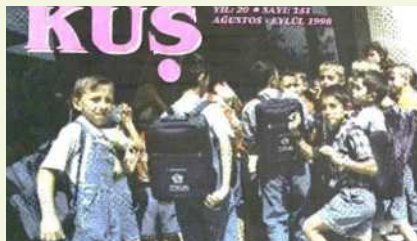
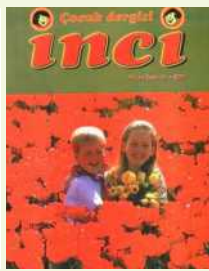
"Doğru Yol" TKGSD Çocuk kolunun 1981 yılında yayımlamaya başladığı çocuk dergisidir

BAY – Balkan Aydınları ve Yazarları Derneğinin yayımladığı Çocuk Dergisi (1995)

Kuş, Tan Gazete Yayın İş Örgütünün yayımladığı Çocuk Dergisi. (1979)

Prizren "Mustafa Baki" İlkokul öğrencilerinin yayımladıkları dergi. İlk Gençlik başlığı altında yayımlandı sonra Öğrenci adını alarak yayımını sürdürüyor. (1997)

Prizren'de 1999 yılından başlayarak yılda 10 sayı yayımlanan çocuk dergisidir.

Mamuşa Kaşesi (2)

Maddiyat çıkarına günah işlemeyen zihniyet

Refki TAÇ

Seneler öncesi, geçmişin gençliğime dayandığı, delikanlılık dönemine denk geldiği gerilerde; rahmetli babamın başında siyah tel saç bulunduğu zamanda, sakalı ak bıyıkları simsiyah karışımı eskisinde, orta yaşını almış hayat mesafesiyle örtüşen zamanı gündeme getirmektedir niyetim, bu yazıda. O zamanlarda, yani, yaşına yorulmuş babamın daha baston kullanmadığı ömrün kalıbında, ihtiyarlığa henüz yaşlanmamış yetişkinliğinde, domates- biber gibi sebzelerin yaşam geçimine kamga oldukları tarih diliminde, Mamuşa imajını oluşturan kolaja ışık tutan renkler indinde, velhasıl devrin dünyaya bakış açıdan bir tadım sunmaktır niyetimiz.

Evet, ilk durağımıza geldik. İlk durağımız Priştina. Priştina pazarında sebzeler marka. Markaya vurulan damga 'Mamuşa.' Geçmişle geleceğe yürüyüşün yol işareti, her zaman olduğu gibi, bundan böyle de olması gereği Mamuşa kaşesidir. Tahıl üretimine öncelik yaptığı tarihinde olduğu gibi, sebzeçilik kültürüne geçildiği de birinciliği kimseye kaptırmaması, meşaleyi yarınlara taşıması olasılığını göstermiştir. Ticarete belli etmiştir. Eğitime itaate gafletten uyanışı, takdire şayan mesafe kaydettiği söylenebilir. Eskiye saygı, büyüklerle övgü edebi, uygarlık varlığın muhafazakârlığını ve ecdadın inşa ettiği kültür seviyesini korumakla mükellef Mamuşa gerici değil, olması için gayret gösterişi ve direnişi küçümsemelelidir.

Değişime ayak uydurmak başarısı, güne yeni uyanmak anlamına indirgetilemez. Değer, anı yapımı olacak bir şey değildir; olamaz. Geçmişin derinliğine kök salan, yarınları biçimlendiren günün terzisidir değer, böyle bilinmesinde yarar var. Kalıcılığı, geçmişten ayağını kesmeden, geleceğe sarsılmasına izin vermeyerek ileriye yürümekle sağlamaktadır. Uzun süreli bir yapıştırı değer. Akımı durdurulmayan hayat izlerinde yürürken, yaşamın oluşturduğu değerleri devşirerek inşa edilen uygarlığın verisi olarak betimlenebilir. Onun için ve ondan dolayı diyoruz ki: Yeni oluşumlara ışık tutacak geçmişten alınacaklar, geleceğe ayak uydurmalarıyla ölçülmelidirler. Eskinin yeniye biçimlendirmesi değerlendirildiğinde istikbalin yol seçimi, geçmişe gölge düşürmeden gelecek nesle vasiyet, sonraki kuşaklara nasihat, yarınların yarınlarına veraset ekleyerek, ecdadın zincirine türetecek halkaların çoğalması anlamında yapılmalıdır.

Unutmayalım, geleceğin beklentileri geçmişin derin köklerinde yatar. Kazılara gerek yoktur. Beyinlerde aranmalıdır. Akıl tutulmalardan kurtulmak başta gelir. Zihin bozukluğuna uğramadan uyanılmalıdır. Uyandırılmalıdır.

Kültür diyenlere, öğretmenliğe yükselmiş gibi öğretmeye kalkışmalarına bakmayın, boş beyinli dik baş eğitimcilerin söylediklerine takılmayın çünkü bize sahtelik yakışmaz. Yakışmaz çünkü biz eskiden beyefendi bir milletiz. Kültür dedikleri varlığın ekiciyiz biz, adına ekin demişiz. Yarınlar dün de görünür demiş ecdat; ekini olan hasatını toplar. Geçmişimiz eskiye dayandığından dolayı geleceğimizin uzun vatı bellidir. Kimse endişe etmesin. Günlük sıkıntısına aldırmasın.

Kültür neymiş ki? Sözün gelişi. Eyvah, böyle bir şeyi kim diyebilir? Olur mu hiç? Neden mi bunları söylüyoruz? Anlatalım. Al renkli üzüm salkımın incir gibi dizilmiş kırmızı tanelerine bakmış genç, yutkunarak. O kadar merak sarmış, o kadar imreniş kaplamış ki yutkunurken adem elması devamlı, bir yukarıya binmiş bir aşağıya inmiş, bir yükselmiş bir düşmüş, aşağı yukarı oynarcasına. Satıcının dilini anlamış, üzümü beğeniden çıkarmış, küsüne lanet etmiş, kıl payı olayın kabar-

ması yatıştırılmış, kavga uzaklaşmış, beladan kaçınılmış. Akşamın hayrı, sabahın şerrinden değersiz olurmuş. Bize büyüklerimizin miras emaneti anılmış, anlaşılmış. Büyükler söz konusu olunca, sözlerine riayet eksiksiz olduğu herkesin malumdur. Olmuşu var diyelim. Geçmiş konuşuyoruz ya, geçmişte hep öyle olmuş, inanılmaması ayıba gelir.

Gelelim mevzuumuzun an yerine. Pazar kapanır kapanmaz, yaşanan tatsız olayı unutmaya getirecek ve tatlıya bağlayacak adımlar atılmış. Zeço Aga'nın hanında kocaman çanağa doğranmış domates, biraz da eklenmiş biber, azıcık soğan da unutulmamış, varsin kaşık sallansın, boğaza dizilmiş somun lokmaları iniversin, aç karınlar doyurulsun denilmiş, huzursuzluk yaşanan yüreklerle. Yemeğin içine muhabbet karışınca tat artmış, kalpler yumuşamış, diller tatlılaşmış, sohbet ısınmış, anlatılar istişare sofrasına dökülmüş.

Tam da o sırada ne olmuş?

Bakalım:

Acı bibere mi, saçma sözlere mi yüzler buruşmuş, boş havaya nefes üflenmiş. Dert edilecek bir gelim değilmiş... Lakin ... Ama ... Her neyse artık. Her hangisi içini acıtmış olsa, rahatsızlık inkâr edilmeyecek kadar çehreye yürümüş. O kadar. O kadarda durmuş. Sıkılan canlar sabırdan frenlenmiş, sohbet kesintiye gelmemiş. Sohbet devam etmiş, iyiliğini de kaybetmemiş, Türkçe beğenilmez, dedirmişe ters gelinmemiş, terbiye dersi verilmiş.

Dinleyelim:

Çocuk yaşıdaymış, Mamuşa'ya ilk gidişinde, yaşlı adamın anlatı muhabbetinden anlaşılan. Hasan oğlu Behçet Efendi, biricik oğlu Hasan'ı sünnet edeceği düğüne denk gelmişmiş. Kaldırım taşına binmiş, 'Potocer' dedikleri tellalın omuzunda davul, tokmağını dikkate çekmek, sesini düğüne davet için kullanmış. Tellalın dilinde, köyün imamı bütün köyü düğüne davet ettiğine şaşakalmış. Zamanın delikanlısı, şimdinin ihtiyarı, anlatan yaşlı adam da düğünün içine girmişmiş. Bundan böyle, hacıların kutsal topraklara geldiklerinde yaşadıkları heyecanı yaşamış adam, Mamuşa'ya her gidişinde. Yaran ettiği çok insan olmuş bu köyde. Hepsisi de hanedan. Gidişleri de sıklaşmış, dostlukları artıkça. Hacı Hasanlara misafir olmuş, Caminin ek binasında, Fettah'ın köpüklü kahvesini içmiş, Emo Goran da yemek yemiş, Hasan Muharrem'in odasında yatmış, Fettah Âdem'le tanış olmuş, Fettah Babo mütercimlik yapmış, Rüstem Beg'in anılarını dinlemiş, Bahto ile ideaya girmiş. Türkçe öğrenememiş fakat onu konuşanları çok sevmiş.

Biraz daha inelim Mamuşa gerçeğine. Büyük denilse de o bir köy. 'Bir,' birilerin biri, rakamların numarası değil, O, 'TEK' bir oluyor. Yalnızca terk edilmiş tek-in biri. Okyanusta bir ada misali. Özelliğindeki özelliği, inceliği ve narın oluşu olsa gerek. En azından biz öyle biliyoruz. Öyle duymuş, öyle kafalınmışız. Kalın kafadan atmıyoruz, bildiklerimizi söylüyoruz. Bunun da böyle bilinmesini istiyoruz. Kuru isteğimizden değil, bütünün duyduğu gereğinden. Tek başına kuvvetiyle yaşar, kuvvetinde yaşar derler. Eskiler öyle demişler. Tek başına bir köy dimdik ayakta nasıl durur dersiniz? Kuvvet veren tek güç, kaşesinden başka bir şey olduğunu, olabileceğini düşünmüyoruz. Tekliğini korumaya yeterli olacak gücün kuvvetini veren kudret olduğunu, bilhassa ve bilhassa anlamında görmeliyiz. Aklın ermediği savunma erdemliğin görülmeyenini de eklediğimizde, özün bütününü, büyütünün büyüklüğü görülür, görüşlerde anlaşılır. Dolayısıyla incitilmeyen değerlerin mührü hiçbir zaman

pas tutmaz.

Mamuşa öyle bir şeydi, tarih boyunca. Geçmişinin hangi aşamasına bakılsa, her döneme damga vuracak kaşesi eksik değildi. Tokluğu hiç görülmemiştir. Aslı tanıtladığından gerçek tanınması atılamayan: narın çiğdiyle, çürümez nüvesiyle, lekelenmeyen özülle, tükenmez özelliğiyle, geçmişin akım dönüm duvarlarını yıkmaya başaran ve direne direne bu günlere gelen bir 'Çınardan' bahis ediyoruz. Bu gerçeğe karşı durulamayacağı müddetçe, herkes ve bütün durumu kabul edecek. Başka ihtimaller kalmaz. Durum değerler babında yoğruldukça, kabullenmek kalır tek seçenek.

Hayali istekler üzerinden, ezbere gelen laf etme gibi niyetim yoktur. Tecrübeden yararlanarak, geçmişin verdiği ipuçlarından hareketle düşünce tahmin yürüterek öngörülerde bulunmaya çalışıyorum. Dolayısıyla, yaşananlar aynasından yansımaların ışınlarıyla günümüzü aydınlatırsak, sevmeyenlerin sevmedikleriyle seilmeyene takdiri saygı gösteriler, yalnızlığa götürmezler, ancak ve ancak, tek kalmasına özen göstererek özelliğinde yaşama devam etmesi sağlanır. Geçmişin biraz daha uzağına dürbünleri uzatırsak, bütün içinden hiçbir zaman kopmadan, özelliğini, benliğini sergilediği değerlerle korumaya başarmış, geleceğe damla damla akmaya devam edişini görmüş oluruz. Mamuşa denilen budur, böyledir. Gelin, isterseniz Avrupa kıtası Türk simgesi diyelim.

Kürsüden inmeyen olumlu ayrıcalığını nasıl yaşadığını anlatmak o kadar kolay değildir elbette. Ayrıcalık üstünlüğünü ayrıci baskılardan savunmak ve hususiyetlerini azınlık durumunda korumak, her babayığidin harcı değildir. Mamuşa olmadığında pek de görülmez, onun dışında yaşandığı bilinmez denilebilir. Bu işler öyle basite indirilemez. Özelliğin zenginlikleri bir nefeste bitmez. Küçülmeye çalıştığı tarih dilimleri hatırlandığında, nasıl yükseldiği pek söylenmez. Mamuşa'ya mahsus hadiselerin getirilerin nesle verileri ve kuşaktan kuşağa taşıdığı yaşananlar, geçmişte olmuşluğa dayatılamaz. Dürbünleri geleceğe çevirdiğimizde, geçmişe mukayyet gösterilmişlerini seyretmeliyiz. Uygarlık peteğine biriktirilmiş sarsılmayan değerleri canlandırmaya devam etmedikçe, istikbalî ikbal direğine bağlayamayız. Geçmiş değerlerimizle geleceğe göğüs kabartmayı bilmesek, çelik yelek ardında gizlenmek para etmez.

Tarihi mücadelemez bakıldığında, hep değer üretmekle yolumuza devam etmiş, kıymet bilenlerle ayakta durmaya başarmışımızdır. Yıkılmayan çelik duvarımız insanlık olmuştur. İnkâra getirip incitmeye çalışanların hepsi, her zaman, insanlık beçliliğinde durdurulmuşlardır, değerler duvarına yersgü (yarsa) gibi çarpılmışlardır. Laf olsun diye, kelimeleri cümleye yerleştirmeye naz satmıyoruz, geçmişteki aslı esasıyla hadiselerin hatıralarını güncelleştirmeye çalışıyoruz. Örnekleri üç-beşte durmaz, sayıya getiremeye zor görünse de, olayların kabarık oldukları söylenebilir. Hatırlardan birini aktarmaya çalışalım.

Aramıza örülen sınırlar döneminin çok ötesinde, Buyanova 'ya rahat rahat gidildiği zaman içinde, rahmetli dayım, piyasada sattığı zerbavattan elde ettiği paranın gerisini evden getirdiğini parayla, üç büyük baş hayvan satın alma niyetini karşılayacak parayı sağladığı inancıyla yola çıkacaktı. Babamın kayıncosu olan dayım, damadın yardımını isteyerek, kasabanın pazarını yapan Perşembe günün öğle sonrası yola çıkmışlar. Gilan'dan tabi ki. Az buçuk paraya otobüs bileti her ikisini kasabaya götürür, ardında hayvan pazarına yaya uğrarlar.

Pazara, hayvanların her çeşidiyle dolup taşmış bir zamanda ulaşmışlar. Küçükbaş, büyük baş, manda, inek, sağmal, buzağılı, kısır; bineklerden: katır, eşek, at, çekicilerden öküz, beygir. Hayvan denilen türlerin bütünü, kanatlılar dâhil, yok yok bir hayvan pazarıyla karşılaşmışlar. İkinci ezanı duyulduğunda akşamı hatırlatmışlar birbirine. Dayımın pazarlığı henüz

bitmiş, üçün parası verilmiş, hayvanları devir teslimine geçilmiş. Uzun sürmemiş, el sıkışmalar ve helallaşmalar. Bir camız, iki inek, üçü de sağlısak oluyormuş satın alınanlar. Pazarı terk edecekken, iki kişi onları konuşmaya başlamış. Giyim kuşaktan sohbete girmişler. Konuştukları pek anlaşılmamış, tahmin yürüyüşten anlaşılabilceği kadarıyla, ayaklarında çarık, pantolona dikilmiş kumaşın namını nişanı kalmamış, yama üstüne yamalar aslını unutmamış durumlarını alaya alıyor olmalıydılar, bıyık altı gülüşlerine bakıldığında. Kısa bir aradan sonra, dudakları oruca pas tutmuş, başlarında keçe, susuzluğa kurumuş ağızlarında Türkçeyi duyduklarında, soytarıya seydettikleri yamalı giysilerinden bakışlarını alarak, konuştuklarına kulak kesip dinlemeye başlamışlar. Aralarında geçen sohbet manidardır. Çarıklarından görülen adamlar biz gibi köylü, başlarında da keçe oldukça dillerindeki Türkçe neyi söyler? Mamuşalıyı! O da ne demek? Anlayamasın' Memlekette tek demek. Akranı bulunmayan, tarihte yerini almış, eskilerden gelme, büyüklüğümüzün saygıdeğerleri, geleceğin belirsizleri.

Konuşanların yanında duran biri, ineğin yularını babamın eline sokarak, kalabalık içinde kaybolmuş. Ne para ne pul var ortada. Ne kimlik ne benlik ne ad ne mesken bilinirmiş. Ne pazarlık olmuş ne fiyat ne satış var ne alış- veriş. Yok olanlar peydahla varlık olmuşlar. Anlaşılmayanın anlamsız gerçeği yaşanmış. Babamın elinde yular, ona bağlı beğenilecek inek, o kadar basit bir bileşik. Gün bitimine az kalmış, akşamüzzerine inmiş güneş sıcağı, bilinmezlik sıkıntısında iki katına yükselmiş. Satan satmış, alan almış, pazar neredeyse dağılmış, kapanmak üzere. Yapacak bir şey kalmamış. Babamın elinde yabancı inek kalmış. Ne yapacağına medet aramış, sormuş soruşturmuş, çıkış yolu gösterilmemiş. İnek senin denilmiş, laf- söz etmeden. Bilmezliğe baş salanmış, omuzlar sıkılmış, geçip gidilmiş. Dayımın önünde üç satın alınmış hayvan, babamın elinde kalan inek, akşam neredeyse geleceğe yaklaşmış.

Pazarı terk etmişler, biraz sonra güneş onları terk etmiş, yol asfalt düşeli, trafikte dört baş hayvan, orucu açacak ne bir ekmek kııntısı ne ağızlarını ıslatacak bir damla su. Yola devam edilmiş. Hayvanlar hem ota aç hem suya muhtaçlanmış. Manda yürümek istemiyormuş, oruçlularına inat. Ayın ışık fenerinden parlaklığı siyah asfalt emiyor, bastıkları yer görülüyormuş. Sallanan ayaklarla asfalta yürümeye devam etmişler. Açlıktan bayatlamış gözler körlüğe geliyor, yol bitmek bilmiyormuş. Arkalarından gelen kamyon farların ışınları değiştiriyor, ikaz işaretini veriyormuş. Hayvanlar trafik işaretlerine mi uyacaklar ki, ağaların da böyle bir şeyden haberleri yok, yoldan yorulmuşlarına sarkmışlar, hiçbir şeyi umursamaları olmuyormuş. Adamlar canlarından bıkmış duruma düşmüşler. Buna karşın ve buna rağmen, bütün söylenenlerin yanında, demin bahsi kamyon farlar büyük bir işe yaramış, dolaylı olarak. Yani, demek gerekir ki, bir şeye yaramadığı denilmez. Yol kenarı mavi renk tenekeye, beyaz harflerle yazılmış 'Dobruçan' yazısını görmüşler. Babamın yüzünden kaçan kan inmiş. - Ömer, burası 'Dobruçan.' Bu bizim köy gibidir. Bu köy Türkçe konuşur, Türkçe yaşar. Merhametleri var, bundan öte bir adım sana eşlik etmem, sen utanmayasını seçersen, yüz kızartmayı istemezsen, benliğini korumaya istersen yürü, yoluna devam et, ben rezil olmaya razıyım, konak isteyecem, ayakta durmaya mecalim kalmadıkça ben nasıl yürüyeceğim. Ben bir kapıya dayanacam, kovulsam bile gitmem, kulak ver, dilimizi konuşan bir ses duyarsan haber ver. Burası bizim gibi değil aslında, karmaşığa gelmişler, azınlığa inmişler, göç işi berbat etmiş, terk ede ede yok olmaya gelmişler. Yine de, az da olsalar bile varlıkları var. Biz ona şükrederim. En azından bir geceye yatacak konağımız olsun, akıbet Allah kader.

- Açlığım, susuzluğum, yorgunluğum, çaresizliğim utancımı

aldı be damat, şu açık pencereden gelen ses sanki Türkçeyi söylüyor. Söylemesi Türkçe fakat sesin inceliği kadınsal oluyor. Ayıbım burada durdu, yoksa kapıyı çalacaktım.

Aralarında geçen sohbet bitmeden, mahrem bölümünde gelen kelimeler tekrarlarana tekrarlarana buyruk oluyordular: "Hayvanları avluya bırakın, biz hallederiz, çocuğu takip edin, odada biraz bekleyin, teravih bitmek üzere, adamlar gelecek."

Öyle de olmuş, karınlar doyurulmuş, kahveler pişirilmiş, muhabbet birbirine girmiş, sohbet ısınmış, samimiyet yorgunluğu almış, eskilerin dedikleri rivayetlere dökülmüş, aynılarda hemfikirlik sağlanmış. Köyün bütün yetişkinleri misafirhaneye akın etmiş, 'Abilikten' gelenleri karşılamakta adeta yarışa girmişler. Rivayete göre, İç Anadolu'nun Tokat veya onun bir yerinden üç kardeş gelmiş, ikisi Mamuşa'da kalmış, ortacı olanı buraya yerleşmiş, onu için ora köyü Dobraçın'a abi kalmış.

Sohbet sahura kadar gelmiş, uyku gözden, yorgunluk bedenden gitmiş. Hayatı boyunca, fırsattan yararlanarak tekrarlamayı bilen unutulmayan hadiselerden biri diyelim. Tabi ki bitmedi. Ya ineğin karşılığında yüklenmiş borç.

'Borç' dedik. Yasadan gelen, kontrattan geçen bir şey değil ki, lafı edilen kelime. Hukukun bahtından kaynaklanan, insan ilişkilerinde insanlığı yaşatan, ispatlımı yüce Rabbi olan Allah'a emanet eden kalbi sorumluluğundan gelmektedir. Mahkeme kararın zorlamasından değil, haramın günah getiri korkusundan ödeme gereğine icap edilmeliydi. Viddana hesap verme duygu hareketiydi babamın. Üstünlüğünden bahis etmiyorum, her sıradan Mamuşa'nın davrandığı örneğinden birini dile getirmeye çalışıyorum. Seçim, yaşamın bilgisi sağlamı olarak algılanmasına rica ediyorum. Sırf bildiğim için emsali misale getirmeyi uygun buluyorum. Büyük bir medeniyetin fakirhane ferdin yetişinden bahsediyorum. Emaneti bir kültürün peteğinden yalanılacak balın tadını gündeme getirmeye çalışıyorum. Hakiki olmak, hakkın emridir inancıyla hareket etmeyi borç bilen bir toplumsal birlikten söz ediyorum, bir olayın örneği üzerinden.

Her zaman, her halükarda, varlığı gözde, sözü özde, hakikati hakta aramak boyun borcu olmalıdır. Dinimiz yerine getirme gereği, kültürün bize öğretisi, uygarlığın verisi, yaşamın örf-âdeti, alışkanlığın gerçeği olduğuna inanarak, devamın gelmesi önerilmektedir. Yaşanandan alınacak ilham, geleceğe ışık tutacak mahiyetinde olabilir. Takdir edilecek inancıyla gelişmelere kulak verelim.

Binaenaleyh, tam bir hafta sonra, kasaba pazarı gününde, adresi bilinmeyen inek sahibini aramaya gittiği rahmetli babam. Adını bilmediği köyün camisinde bulmuş. Mamuşa kaşesini bu kadar net hiç görmemiş, duymamış ve yaşamadığını şöyle anlatırdı; sözde geçmeyen özde ineği satanın ağızından aktarmaya başladığında:

- O ineğin çok hayrını gördüm. Paraya ihtiyacım satışı gönderdi. Hayvan bir mübarekti. Paraya muhtaçlığım bir yanda, ineği elden çıkarma acısı diğer yana denkleşiyorlardı, karasızlığımda. Pazara çıkardığım ineğin müşterisi olmasın gibisini istiyordum, yüreğimin derinliklerinde gezen dualarımda. Tam evime dönecektim, çok defa kulağıma gelmiş lakin gözle ilk defa Mamuşalıyı görüyordum. Tanışıklığımız yoktu tabi. Nereden? İlk defa görüşüyoruz. Konuşanlardan nerelilerinizi öğrendim. İşinizi bitirmiş, amacınıza ulaşmış, hedefinizi gerçekleştirmiş bir dönüş okunuyordu yüzünüzde. Bir daha görmeyecektim belki sizi pazarda. Eskilerden duymuşluğum var, Mamuşalıları hayvana bakar. Hayvan hakkına girmezlermiş denilirdi, büyüklerimiz arasında konuşmalarda, köy odalarında toplandıklarımızda. İnsanın hayvana karşı dini sorumluluktan konuşulduğunda, dili olan söz konuşmayan canlılara merhametten bahsedildiğinde, Mamuşa muhakkak anılırdı. Cuma vaazlarında da duymuşluğum olmuştur. Bütün bunları neden söylediğimi anlıyorsunuz her halde. Ben de ne

yapacaktım yani, en iyisi 'Zümrüt'ümü' takayım bu adamın eline dedim kendime, kendimce. Niye isim vermeden, nereden olduğumu demeden, bir şey söylemeden kaçıp gittiğimi soracaksın, sormadan söyleyeyim, tahmininiz gerçektir, almaya çağınızı bildiğim için, kendimi sevdiğim kadar sevdiğim ineğime ne diyecektim.

- İyi de ...

- Mamuşalı kardeş, oraya girme. Yaşamamış vakianın ayıbını yaşayacak surat görmedim seninkinde. Mamuşa'nın damgası bana yeterince güven veriyordu. Yalancının garantisine gerekçem yoktu. Konuştuğum dilde sesini yalanda boğandan bana ne? Yalancı benimki nasıl olabilir. Yürek yakan, yakının nasıl olabilir. Bana kötülük yapmayacağını severim ben, kim ne derse desin. İnancım olduğu için size ineği verdim. Paramı vermeyecek biriyle kelime anlaşılması neye yarar. Anlaşılmazlığın en anlaşılması o değil mi? Malımın karşılığını ödemeyeni neyleyeyim? Neyin nesini beğeneyim? Yalanın güzel dilini mi? Yalanın güzeli olmazsa, yalanı söyleyen dili de önem kazanmaz. Herhangi bir dili kastetmiyorum. İnsanın sözüne bağından konuşuyorum, hangi dili konuşursa konuşsun. Anlamışsındır umarım dediklerimi. Alınmamışsın inşallah, dil sürçmesi oluşsa af ola. Helal edersin artık. Değil mi?

- Orası öyle, şüpheniz olmasın, yediğimiz- içtiğimizle azalttığımıza Rabbi kat kat fazlasını versin, Allah bereketini artırsın, bana izin, yani ...

- İzin Allah'tan. Yüce Rabi izin verecek ki, öğle namazını kılaçağız, ikinci namazında cemaatle kucaklaşacağız, akşam yemeğini imamla paylaşacağız, kahvelerimizi köy sakinleriyle yudumlayacağız, halallığı yarına erteleteceğiz, yolun açık olması dileğine güller dikerek uğurlayacağız.

Mamuşa'dan notlar denilecek arasında değerlendirilecek değerlerin zengin bir hazineye sahip olduğu gerçeğini aktırmaya devam edilmesine soydaş hemşerileri davete çağırıyorum. Arkası geleceği inancıyla konuya nokta vuruyorum. Kapatmıyoruz. Bu ikinci hatırlatmaya da bir virgül kayarak, umutları bir sonraki durağa bağlayalım.

Mamuşa damgasına ikinci kaşeyi vururken, üzerinde daha çok durulması gereği hisleriyle sözlerime son verirken bir tavsiyede bulunmak niyetiyle, kısa hatırlatma bulunmak isterim. Mamuşa mührü altında ortak değerlerin paylaşım faydalarından yararlanmak istenirse, adını yaşatmak ve geleceğini sağlama almak düşünülürse, uğuruna yapılmasında kolları sıvama hazırlığın varlığı gösterilirse, yürekler buna çarparsa beklentiler yeni bir aydınlığa kavuşabilir. Nasıl mı? Geçmiş anımsayarak geleceğe yürümemiz olmazsa olmaz sahnesinde gösterilirse, yapılması lazım gelen tek şey, istikbale götürecektir yolun seçimi, eski toprak dediğimiz sağlamlığın zemininde oturtulmalıdır. Aksi takdirde, dar çıkarları kısa bir süreye yalayıp günlük aldatılara uyulursa, asırların birikimleri elbette bir gün yıkılır. Telifisi olmayacak biçimde elden kaybolur. Bir defa elden gidenin geriye dönüşü imkânsız kadar zor olduğu söylenir. Haklılığına inanması geliyor.

BU MEMLEKETTE BİR HAYALDİR YAŞAMAK

Elif Köprülü, Kerkük/İrak

Fatima

8 Ağustos 1989

Altın rengindeki tirabzana zar zor tutunabilmişti. Gözleri hiçbir şeyi göremez halde idi adeta. Daha fazla dayanamayıp, durduğu yerde düşüp kaldı. Dizlerini geçen ve başına zorla iliştirilen bezi almaya çalıştığında zor bela kurtulabilmişti ondan. Tekrar ayağa kalkmayı denedi, başaramıyordu... Gözlerine siyah perdeler inmiş gibi idi. Aşağıdan gelen ve gitgide yükselen bağırışma seslerini duydu. Sesler kendisine doğru yaklaşıyordu. Ve çok geçmeden boğuk bir hâl alan sesler, yavaş yavaş kayboldu...

Kulağında derin bir ağrı hissetti. Elini başına götürdü. İki parmağı ile dokundu. Parmağı kanlar içinde kaldı. Tırnaklarına kan doldu. Yanaklarına inen parmakları ile birlikte bir sızıntı halinde akmaya başladı. Boynuna doğru süzüldü. Tekrar tirabzana tutunmayı denese de elleri kayıyordu. Gözlerini açamıyor, açtığında da hiçbir yeri net göremiyordu. Gözlerinde, bir tül perde vardı, göremiyordu...

21 Mayıs 1985

Güllü

Mayıs ayında, hâlâ bahar havası sürüp gidiyordu. Evlerinin bulunduğu mahallelerde oynayan çocuklar, o kocaman ağacı gördüklerinde durup hayranlıkla izliyorlardı. O ağacı kesmeye kıyamıyordu hiç kimse. Mahalleli ne çok emek vermişlerdi Cihan Bey'in nar ağacına. Evlerinin hemen önündeki kaldırımda seneler önce dikilen nar ağacına, bir de isim koymuşlardı. Narin...

Sabahın köründen uyanıp, yaşlı annesine ekmek yapmak için yardım ederken, büyük ve epeyi bollukta olan bahçelerini temizlerken ve bir de Narin'i sularken yardım ederdi ona Güllü. Henüz 14 yaşında, çiçeği burnunda, açmamış bir gül goncası, bir cumbut idi adeta. Güllü... Adına ne de çok yakışıyordu ay yüzü... Annesi Zariye Hanım, kırkıdan sonra doğurmuştu onu. Konu komşunun, eş dostun dediği gibi hasta bir kız çocuğu değil de, çok sağlıklı ve nur topu gibi ay yüzlü bir kız doğurmuştu. Gelen giden bakakalmış, izleyip durmuş, kıskanıp iç geçirmişti. Ona baktıkça tükürüklerini yutmuş, gıpta etmişlerdi. Aradan birkaç hafta geçince de Güllü aniden hastalanmış, sapsarı kesilmişti. Gitmedik doktor, almadık ilaç kalmamıştı. Gezmedik hoca, seyyit, alim, okumadık dua kalmamıştı. Aradan günler geçmiş, Güllü aniden iyileşmişti.

"Yüce Tanrım'ın mucizesi, evimizin güllü, evimizin neşesi..."

İlk adımlarını atmaya başladığında, babasına dedesinin emaneti olan Narin'in gölgesinde güneşten gizlenmişti. Bulutlar toplanıp da yağmur yağınca, dallarının altında durup yağmurun dinmesini beklemişti. Biraz daha büyümüş, evcilik oynamıştı. Biraz daha büyümüş, sek sek oynamış, biraz daha büyünce de göz-yumma oynamış, gözlerini yumup, gözlerini örttüğü kolunu bu ağacın gövdesine dayamıştı.

"Babav geldi. Altı Kur'an getirip. Ege dönerse bu altı Kur'an seni vursun..!"

Bir, iki, üç, dört...

9 Ağustos 1989

Fatima

Gözlerini açtığında nerede olduğunu ayırt edemedi Fatima. Başı zonkluyordu. Yanıbaşında konuşmakta olan iki kişinin seslerini duyuyordu. Birisi, eşi Sabri idi. Doktora bir şeyleri izah etmeye çalışıyordu. Kollarındaki morluklar, vücudundaki darp izleri...

"Sabri Bey, merdivenden düştü diyorsunuz. Ama vücudundaki

izlere bir bakın hele. Nasıl bir merdivenmiş bu böyle?", diyordu yaşlı doktor. Üzerindeki dişdaşesini çekistirip sağ elinin avucunda eteğini toplastırın Sabri, gözlerini doktordan kaçırmaya çalışıyordu. Gözlerini kaçırıyor, sıklıkla kapıya bakıyordu. Alnındaki ter damlaları, boncuk boncuk olmuştu.

"Düşmüş, düşmüş işte doktor. Durumuna bakman için getirdik seni, soruşturma mı yapıyorsun?", diye karşılık veriyordu Sabri. İkisi de aynı anda başlarını çevirip, yatakta uzanmakta olan Fatima'ya baktılar. Gözleri dolmuştu.

"Fatima kızım, iyi misin?", diyerek yanına oturdu yaşlı doktor. Elini götürüp yaralı alnına dokundu.

"İyisin, değil mi?"

Fatima başını evet anlamında salladı.

"Pekala, sana bir haberim var, aslında ikinize de bir haberim var Sabri bey. Bu haber çabucak toparlanmanı sağlayacaktır, eminim."

"Nedir haberin?", diye sorduğunda kaşları çatıktı Sabri'nin.

"Selima doktor söylemem için sıkıca tembihledi. Gözünüz aydın! Yakında anne olacaksınız Fatima kızım. Gözün aydın..!" Dakikalarca dolan gözleri artık dayanamadı. Sola doğru çevirdi başını. Duvara baktı, baktı ve göz yaşları sel olup aktı...

21 Mayıs 1985

Güllü

Keşke zamanı durdurabilse idi insan. Ne de çabuk büyüyordu çocuklar. Daha dün gibi hatırlıyordu kızının ilk yaş gününü. Narin'in yanında durmuş, yalın ayak, kırmızı ellerini üzerindeki papatyaya desenli sarı elbiseye silmiş, parmaklarının izleri kalmıştı. Şimdi ise bu görüntüyü, tıpkı kızına vasıf ettiği gibi çizdiği levhada görebiliyordu.

"Bak anneciğim, tam da söylediğin gibi saçlarımı epeyi dağınık çizdim. Kaküllerimi görüyor musun? Aynanın karşısında kestiğin tarafına bak. Tam da söylediğin gibi biraz yamuk durmuş gibi çizdim. Nasıl buldun anneciğim?"

Renkli günlerini yâd ettiren, rengarenk levhadan zorlanarak ayırdı gözlerini. Ve kızının yüzüne baktı. Gözleri dolmuştu. Kırpikleri birbirine değdiği anda, birkaç damla yaş, gülümseyen dudalarının kenarlarından aktı...

Güllü'nün, resim yapmaya başladığı ilk günden itibaren en iyi çizimleri, hep Narin'inkiler oluyordu. Bir kere annesini çizmişti. Narin'in gövdesine belini dayamış halde oturuyordu. Altındaki kilimi çizerken kırmızılı ve beyazları unutmamıştı. Bir de arasına işlenen sarılar... Hakikaten de gerçek gibi idi. Annesinin elindeki yünün rengi daha açıktı. Haki ile beyaz bir kazak örüyordu kızına. Narin'in dalında, muhtemelen bir yabancının attığı çizik de duruyordu. Dallardaki nar çiçekleri, kıpkırmızı, göz alıcı...

Bir diğer tablosunda babasını, bir diğerinde rahmetli dedesini, bir diğerinde ise mutlu aile tablosunu çizmişti. Çizdikçe çizmiş, bazen onu efsanevi bir canavara bile benzetmişti. Bazen de kanatları olan bir ağaç. Güllü'nün hayal dünyasında, böyle şeyler hep mümkündü...

10 Ağustos 1989

Fatima

Akşam yemeğini, kraliyet ailelerinin salonlarından ayırt edilmeyen, üç katlı villanın salonunda yemişlerdi. Kuş sütü, yılan başı eksikti sofradan... Muhtemelen bunun dışında, her şeyi hazır bulundurmışlardı. Pahalı meyvelerden, doyum olmaz içeceklerden, görüntüsü bile mest etmeye yeten yiyeceklerden bolca, tabaklardan taşarcasına koyup, hazırlamışlardı. Yemek vakti

Hikaye

gelip çatmış ve kalabalık aile sofraya oturmuşlardı. Sabri'nin ailesini ağırlamış, baldan şirin şerbetler ikram etmişlerdi. Lokumların tadı, damaklarında kalmıştı.

Epey büyük, iki kanatlı, bahçeye açılan dev kapı ardına kadar açıktı. Bahçeden esen hafif bir meltem vardı. Havuzu gören beyaz pencerelerin yanında, loş ışıkların altında duruyordu Sabri. Yanında babası ve babasından iki yaş büyük amcası duruyordu. Ellerindeki cam bardaklar, tepesine kadar içecek doluydu. Henüz bir yudum bile almamışlardı. Gergin oldukları, Fatima'nın da gözlelerinden kaçmıyordu. Hatta, daha önce Sabri'yi hiç bu kadar gergin görmemişti...

Kendisi ise bir kenarda oturmuş, bir çobanın zenginlik dolu tarlanın yanındaki çamurlu yoldan koyunlarını geçirmekte olan yorgun görüntüsünün çizildiği tabloyu arkasında bırakmıştı. Bir Sabri'ye baktı, bir de babasına. Sonra da gözlerini amcasının üzerine dikti. Salonun diğer köşesinde olmalarına rağmen, konuşukça boynunda belirginleşen kan damarlarını görebiliyordu. Göz göze geldiklerinde ise, bakışlarını ondan hemen kaçırmıyordu. Henüz masada oturmakta olan kadınlara, kızlara baktı. Midesinin bulandığını hissetti. Elini karnına doğru götürdü. Ve bir süre öylece dalıp kaldı...

22 Mayıs 1985

Güllü

Gün henüz ağarmadan açmıştı gözlerini. Duvarlarda asılı halde duran tabloları bakıp bakıp, ardından bakışlarını tavana dikiyordu. Ekmeğin hamurunu yoğurmak için, annesinin uyanmasını bekliyordu. Çok geçmeden, habersizce uykuya dalan gözleri, annesinin "Güllü, Güllü'm?!", diyerek seslenmesi ile tekrar açıldı.

"Anneciğim, uyanmışsın!"

Birlikte avluya çıkıp, tendirin yanına gittiler. Mutfaktan getirdikleri unu, teşt denilen demir leğenlere döktüler. Ardından avludaki su borusundan temiz bir kovanın içinde su getirdiler. Hamur yoğuruldu, tendir yakıldı, Güllü, yere oturup, iki kolunu kucağında birleştirdi ve annesini izlemeye koyuldu. Annesi hamurları elinde güzelce açıp, daireler yaptı ve toprak tendirin duvarlarına yapıştırdı. Şişini aldı, ekmeği kontrol etti. Bir yandan da kızına, gençlik günlerini anlattı...

Komşuların ekmeği pişmişti. Kendi ekmeği de pişene kadar, Güllü ekmeği sahiplerine dağıtmaya gitmişti. Annesinin çeyizinden aldığı çiçekli kumaşlara sarılan ekmeği sırtlamıştı. Mahalle aydınlık, henüz kuşlar yeni yeni uçuyordu. Gök gözlerini açıyor, aydınlanıyordu. Güzelim mahallede, bir o kapıya, bir diğer kapıya, bir öteki kapıya vuruyordu. Ekmeği de hızla, titizlikle verip, aldığı paraları da gül kurusu rengindeki dizlerinin altına zor yetişen elbisesinin cebine koyuyordu. Arada bir parayı kontrol ediyor, düşürmediğinden emin oluyordu. Avucunda sıkıca tutup, sevincinden daha fazla zıplayıp, hoplayıp diğer evlere doğru koşuyordu. Son evin de kapısını çalıp, ekmeği verdi. Parasını aldı. Büyük, ela gözleri parıl parıl parlarken, simli tokalarla bezettiği saçlarını, kulaklarının arkasına yerleştiriyordu. Narin'in yanına vardı, dallarına dokundu. Yanına yaklaşan siyah aracı fark etmedi bile. Üzerine dikilen bir çift gözden, haberdar olmadı...

11 Ağustos 1989

Fatima

Gözlerini açtığı anda, pencereden sızan ışıklar onu hoşnut etmiyordu artık. Başını çevirip sol tarafına baktı. Sabri yerinde yoktu. Saate baktı. Öğlene yakın olmuştu. Bunca saattir deliksiz bir uykuda uyumuştu. Rüyasını bir türlü hatırlayamıyordu ancak, sanki annesini görmüş gibi hissediyordu. O sabah annesini, kendisine daha yakın hissediyordu.

28 Mayıs 1985

Güllü

"Olmaz, olamaz. Bunu nasıl kabul ederim anneciğim? Bana ne

söylediğini babam iştirse ne olur?", deyip ağlamaya başlamıştı Güllü.

"Ama yavrum, biricik kızım, bundan babanın haberi var."

"O razı mı? Böyle bir şeye izin verebiliyor mu?", dediğinde oturup kalmıştı yere. Gözyaşları eteğine damlayıp duruyordu. Yanakları al olmuştur, gözyaşları onu yakıyordu.

"Razı değil!"

"Sen nasıl razı olabiliyorsun o zaman, anneciğim?"

"Olmak zorundayım, olmak zorundayım yavrum. Senin için ve baban için razı olmak zorundayım..."

"Ne demek oluyor bu sözlerin anneciğim, neden mecburmuş gibi konuşuyorsun?"

"Mecburum kızım, mecburum..."

18 Ağustos 1989

Fatima

Gözlerini açtığı anda, pencereden ışık süzmüyordu o gün. Başını çevirip sol tarafına baktı. Sabri orada değildi. Yine erkenden çıkıp gitmişti. Son birkaç gündür, canına kaseden kişi gitmiş, yerine, ona hayaletmiş gibi davranan birisi gelmişti adeta. Eskiden döven, hakaret edip aşağılayan kişi değildi bu. Aslında bir tek kendisine karşı değildi bu tavır. Ziyafet yemeği verilen günün akşamında başlayan bir gerginlik vardı. Ne olduğunu anlamıyordu Fatima. Sabri'ye bir şeyler sormaya hiç niyetli değildi. Ancak yine de, aklını kurcalayan şeyler vardı. Bunun sebebi, çocuk değildi...

Bunları düşünürken, bir anda derin bir sancı hissetti. Hızla yerinden fırladı. Karnı içeriden yarılıyormuş gibi idi adeta. Gözlerini yumdu, dişini sıktı, ve o hafta, bir buçuk aylık bebeğine veda etti...

Durumu Sabri'ye açıklamamıştı. Açıklayamıyordu. Ondan korktuğu kadar, hiçbir şeyden korkmuyordu. Aslında asıl korkusu Sabri değildi. Ailesi...

Yıllardır tehdit altında yaşıyordu Fatima. Henüz ondört yaşında iken aralarında tamı tamına yirmibeş yıl yaş farkı olmasına rağmen onu zorla sahiplendiği günlerinde Fatima'ya acımamıştı. Fatima'yı annesinden, babasından ayırırkenki çaresizliğini unuttuğu gibi, adını da zorla Güllü'den Fatima'ya değiştirdiğini unuttuğu gibi, ailesinin yaşamı ile onu tehdit ettiğini unuttuğu gibi, geceler boyu karanlık koridorlarda döverek ardından sürükleyip odasına götürdüğünü unuttuğu gibi, bunu da kolaylıkla unutabiliyordu. Her türlü suçu, işleyebilirdi... Narin'in bütün tablolarını da, kendisi yakmıştı. Eşinin hamile olduğunu öğrenmeden bir gün öncesinde de odada asılı halde duran son tablosunu da koparıp atmıştı. Güllü'nün sel olup akan gözyaşları, umurunda bile olmamıştı...

"Kızınızı bana vereceksiniz, buna mecbursunuz!", demişti Sabri. Ekmeği dağıtmaya gittiği günün sabahında, mahallede görmüştu onu. Kerkük'ü ziyaretinin ardından Bağdat'a dönünce, ilk işi Güllü'nün annesine haber göndermek olmuştu. Kadıncağzı reddedince zorbalık başlamıştı.

"Eşin ölür, kızın ölür, evin yıkılır, altında kalırsın..."

Zoraki mecbur olmuştu, istemeyerek, hoş dualar etmeyerek... Bundan da kötüsü, Güllü'nün ne o zaman olup bitenden haberi olmuştu, ne de Kerkük'e döneceği zamandan...

21 Eylül 1989

Günlerdir Sabri'nin uğramadığı üç katlı villa, bir anda tiz çılgınlarla sarsılmaya başladı. Kapılar hızla vuruyor, ziller durmadan ötüyordu. Sabri'nin annesi ve kardeşleri eve gelmiş, ortalığı ayağa kaldırmıştı. Fatima haberi, merdivenlerde almıştı...

"Sabri Bey'i öldürmüşler. Arabasını patlatmışlar. Sabri Bey ölmüştü!"

Bütün vücudu kaskatı kesildi. Kayınvalidesinin kendisine doğru geldiğini görünce hızla merdivenleri çıkıp odasına koştu ve kapıyı kilitledi. Birkaç Dinarı çekmeceden alıp koynuna sakladı. Pencereden kaçmayı düşündü. Ancak yapamazdı. Aşağısı di-

Hikaye

kenli otlarla çevriliydi ve üstelik çok yüksekti. O çözüm düşünürken odanın kapısı kırılmıştı çoktan. Kayınvalidesi saçlarına yapışmıştı Güllü'nün. Yüzünü paramparça etmiş, terliklerini de alıp, yalınayak sokağa atmıştı onu.

Gözyaşlarına hakim olamıyordu Güllü. Durmadan koşuyordu, ayaklarına batan taşlara, aldırış etmeden koşuyordu. Evden yükselen çığlık sesleri, git gide uzaklaşıyordu. Güllü, koşuyordu...

İkinciye yakın, Kerkük'e giden bir taksiyi ancak bulmuştu. Yaşlı, saçları ak bir adamcağız, ayakkabılarını çıkarıp ayağına giydirmiş, Kerkük'e kadar başından neler geçtiğini sorup durmuştu. Güllü'nün ağzını ise, bıçak açmıyordu. Gözlerini yola dikmiş, akan gözyaşlarını dindirmek için gayret ediyordu.

Kerkük'e vardıklarında akşam olmuştu çoktan. Yol ücretini verdikten sonra, bir taksi bulmak için kaldırıma çıktı. Bekledi, bekledi ve nihayetinde bir taksi ona doğru yaklaştı.

"Sizi dilenci zannetmiştim", diyordu taksici.

"Keşke dilenci olsaydım", diye iç geçiriyordu Güllü.

Bu bir zafer miydi, galip mi gelmişti Güllü? Yoksa özgürlüğün başlangıcı, kurtuluşun habercisi miydi...

Sokağın başında indi taksiden. Heyecandan kalbi yerinden fırlayacakmış gibi hissediyordu. Eve vardığında, yıllardır haber almadığı annesine, babasına doya doya sarılacaktı. Başından geçenleri anlatır mıydı, anlatmaz mıydı, karar veremedi. Tıpkı son kez ekmek dağıtmaya çıktığı gün gibi hissediyordu. Koşuyordu, zıplıyordu.

"Anneciğim, babacığım ben geldim. Güllü geldi", dediğinde sesi tonu neşe ile hüzün arasında sıkışıp kalmıştı. Hem ağlıyor hem gülüyordu. Hiç durmadan, eve doğru koşuyordu...

Adımları bir anda durdu. Yüreği burkuldu. Kalbindeki heyecan yerini acı ve şiddetli bir korkuya bıraktı. Burada neler olmuştu? "Yüce Tanrı, aklıma mukayyet ol" diyordu Güllü. Sesini duyunca dışarıya çıkan mahalleli, derin bir sessizlik içinde ona bakıyorlardı. Şen yuvaları, büyük bahçeleri yerle bir olmuştu. Koca bir yıkıntıdan ibaretti artık. Omuzuna dokunan komşular, ellerinden tuttular. Vücudu kaskatı kesilmişti. Onu kıpırdatmadılar...

Güllü evden ayrılp da Bağdat'a gittikten bir ay sonra olmuştu ne olmuşsa. Sabri, adamlarını gönderip mahallenin giriş çıkışını kapatmış. O gece sadece iki el ateş sesi duyulmuş. Ertesi gün ise ev buldozerlerle yıkılmış, darmadağın olmuş. Annesinin, babasının cenazesi bile bulunmamış...

1 Aralık 1989

Güllü

Hava bulutlu. Buz gibi esen yeller Güllü'nün çökmüş yanaklarını kesmekte. Okuldan yeni dönen öğrencilerin ona verdikleri renkli tebeşirler ile yere bir şeyler çizmekte. Narin'in gövdesine dayamış belini. Şimşek seslerini duyuyor. Ardından sağanak yağmur başlıyor. Yere çizdiği Narin'in gölgesinde oturan mutlu ailesi, yağmur damlaları ile dağılıyor, suya karışıp, bulanıklaşıyor...

1 Irak Türkmenleri'nin kullandığı bir terim olan *cumbut*, henüz açmamış gül demektir.

2 Bir şeye bakarken *tükürük* yutmak, bir inanışa göre o şeye sahip olmasını sağlar.

3 Göz Yumma(saklambaç) adı verilen bir çocuk oyununun başlangıcında söylenir. Yukarıda bahsi geçen cümle de, kimseye bakıp görmemesi için, korkutmak amaçlı söylenir.

4 Arapça bir terim olan *dışdaşe*, Arap erkeklerinin sıklıkla giydiği bir giysidir. *Entari**

5 Irak'ın para birimi

Mamuşa'nın 102 yaşındaki en yaşlı sakini

'İMAM HACI MAHMUT EFENDİ HAKKA YÜRÜDÜ (1920-2022)

Hacı Hafız İsmail oğlu Hacı Mahmut Efendi 20 Ekim 2022 Perşembe günü Mamuşa'da 102 yaşında iken vefat ederek Hakka yürüdü. Medrese eğitimi görmüş, güçlü hafızlardan ve imamlardan Hafız Hacı İsmail'in 10 çocuğundan ilki olan Hacı Mahmut Efendi, Mamuşa'nın soylu ailelerinden biri olan Hacıasanlar ailesinde 1920 yılında dünyaya geldi. Her ne kadar doğum yılı resmî olarak kayıtlarda 1923 yılını geçse de asıl doğum yılının babası

ve arkadaşlarının söyledikleri gibi 1920 yılı olduğu bilinmektedir.

Kendisi de imam olan babası Hacı Hafız İsmail her ne kadar oğlunun da kendisi gibi Medrese eğitimi almasını istemiş ise de o, kalabalık bir aileyi oluşturan üyelerin zamanla aileden ayrılp kopması sonucu medrese eğitime devam edememiştir. Bu yüzden babası Hacı Hafız İsmail oğlunu bizzat yetiştirmeye karar verir. Böylece ağır bir sorumluluk üatlenen Mahmut efendi çalışkanlığıyla bir yandan ova ve hayvan bakımı işlerinde aile büyüklerine yardımcı olurken, diğer yandan babasından önce Kur'an sonra da İslami bilgiler eğitimi almaya başlar. Bu alanda kendisini iyice geliştirir. Hatta nerede ise Mevlid-i Şerif'in tamamını ezberler. Babası tarafından oluşturulan bir gurupla beraber önemli gün ve gecelerde o yanık sesiyle Mevlithan olarak görev alır ve dinleyiciler tarafından zevkle dinlenirdi. Zamanla çocuklarının da

artık yetişmesi ve ova yükünün omuzlarından kalkmasının ardından 1979 yılında Mamuşa'nın hemen yanı başında bulunan Medveça köyünde -Cuma ve Ramazanları kıldırmak üzere imamlık görevine başlar ve bu görevi başarıyla tamı tamamı 24 yıl sürdürdükten sonra görevini gönül rahatlığıyla kendi yetiştirdiği ve bugün Mamuşa yeni Camii imamı görevinde bulunan oğlu Hacı Salaydin efendiye devreder.

Hacı Mahmut Efendi, bölgemizin çok yakından tanıdığı İslam alimi, şair ve yazar Hafız Nusret ve eğitimci-gazeteci-yazar Aladdin Morina'nın da ağabeyi idi. Hacı Mahmut Efendi bilgili ama yumuşak huylu ve mütevazı duruşuyla Mamuşa ve etraf köylerle çok sevilen bir şahsiyetti. Mamuşa'nın en yaşlı sakini olarak 102 yaşında veta etmesi Mamuşa halkını olduğu kadar imam olarak görev yaptığı komşu köy ile kendisini tanıyan ve seven çevre köylerde yaşayan halk kitlelerini de derin bir hüzne boğdu. Bunun en büyük göstergesi cenaze merasimine katılan geniş halk kitlesi oldu. Yaşlılık sebepleri nedeniyle 20 Ekim 2022 günü Hakka yürüyen ve 21 Ekim Cuma günü toprağa verilen Hacı Mahmut Efendi arkada bıraktığı dört kardeş, dört erkek çocuk ve iki kız evlat ile sevenlerini büyük bir yasa boğdu. Mamuşa dergisi olarak kendisine Allah'tan rahmet, dergimiz yazarlarından Yeni Camii İmamı oğlu Salaydin Efendi'ye, Anadolu İlkokulu Müdürü olan torunu Erol Mirina ile yakınlarına baş sağlığı, sabır ve selamet diliyoruz. Mekanı cennet olsun...

Değerli okurlar bu sayımızdaki Çocuk - Öğrenci Bahçesi sayfalarımızda Mamuşa "Anadolu" İlkokulu öğrencileri tarafından Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ü 10 Kasım ölüm yıldönümü nedeniyle anmak için kaleme alınmış eserleri sergiliyoruz.

MAVİ GÖZLÜ

Selanik'te bir bebek dünyaya geldi
Mavi gözlü, sarı saçlı
Bu bebek büyüdü, asker komutan oldu
Meğerse Türk askeri olarak doğmuş.

İsmi Atatürk, düşmana korku
Eşe, dosta güven veriyor.
Savaşlara girdi yorulmadan
Savaşıkça zafer kazandı durmadan.

Türkiye'yi şaha kaldıran Atatürk
10 Kasımda hayata veda etti
Bugün milyonlarca insan
Atatürk için göz yaşları döktü

Mavi gözlüyü görmeden sevdik
Sarı saçlıyı duyarak sevdik
Gönlümüzde bir çınar sevdik
Emanetin, emanetimizdir Atam.

Hayrunnisa Eren, VI-2

ÖZGÜRLÜK

Her insan özgür olmalı
Özgürlük varsa hayat var
Özgürlük bizim hakkımızdır
Her insan özgürce yaşamalı.

Özgürlük her renkte
Her dilde, ırkta olmalı
Özgürlükte adalet, saygı
Özgürlük kuş olmak gibidir.

Özgürlük nefestir, umuttur
Özgürlük herkese eşit olmalı
Özgürlüğümüzü alamaz kimse
İnsanlar, kuşlar özgür olmalı.

Anlamlıdır herşey özgür olana
Paha biçilemez özgürlüğün değeri
Dünyada herşey özgür olmalı
Özgürlük bir nefestir çünkü.

Gümüş Morina, IX-1

ATATÜRK SEVGİSİ

Kasım 1938
O günden bu yana
Herşey çok renksiz.
Hayat seninle başkaydı
Atam
Şimdi sensiz ne yeni yılların gelişi,
Ne de mevsimlerin gidişi parlak.
Bu vatani yaratan sensin
Bize emanet edip, yürüten bizleriz.
Sonsuza kadar senin yolunda,
Senin izinde olmaya çalışacağız.
Senin adınla var olan,
Senin yolunla başlayan
Bu vatan sonuna kadar senle
Birlik beraberlik içinde olacak.

Vildan Mazrek, IX-1

ARKADAŞ

Sırtını yasladığın kişidir
Derdine derman
Sırrını saklayan
Karanlığı aydınlatan

Her zaman sana inanan
Seni kötülüklerden koruyan
Her zaman destek veren
Arkadaştır arkadaş

İyi yoldan yürüten
Kötü yoldan koruyan
Canını bile veren yoldaş
Arkadaştır arkadaş.

Arkadaş bir dağ gibidir
Arkadaş bir çınar gibidir
Yüküne yük olan
Yüküne merhem olan arkadaş

Musa Şala, IX-1

10 KASIM

Doldu yine gözlerimiz
Atamızın öldüğü yıldönümü
Herkes Anıtkabir'e toplandı,
Atamızı anmak için.

Toplanmıştı Türk Milleti,
İslanmıştı her yer,
Hiçbirimizin acısı sönmüyor
Atatürk'ün ölümüne.

Minel Bayraktar, VIII-1

10 KASIM

Sarsılmıştı Dolmabahçe
İslanmıştı tüm Türkiye,
İnmişti kara bulutlar Anıtkabir'e
Solmuştu tüm çiçekler 10 Kasım'da.

Atam izndeyiz, her zaman anıyoruz,
Acımız ne büyük bilsen,
Yüzler gülmüyor Atam,
Sensiz bir gün dendiğinde.

Seni görmeden sevdim her an,
Ağlamayacağız, seni anacağız.
Sevgin yaşayarak gönüllerde,
Bayrak dalgalanacak kabrinde.

Melek Morina, VIII-1

ATAM

Düşmanların elinden
Bizi kurtaran Ata'm
Adını mertçe duyuran Ata'm
Yılmadan yorulmadan çalıştın.

Destana destan katan
Bir bölünmez vatansın
Ey ölümsüz Ata'mız
Sensiz dünya dar gibi.

Her an acın var gibi
Yüzler gülmüyor Ata'm
Adını anıyoruz her zaman
Adı büyük anlı şanlı Atatürk

Abidin Morina, VI-3

10 KASIM

Saat 09:05 geçe
Bir kara bulut
Gelmiş Anıtkabir'e
10 Kasım acı ekti yüreklere
Unutmadık unutmayacağız.
Emanetini koruyoruz,
Sen rahat uyu Atam
Biz senin yolundan gideceğiz.

Sebil Mazrek, VIII-1

ATATÜRK

Selam olsun Balkanların kalesinden
Selam olsun Mamuşa Anadolu okulundan
Okuyan öğrencilerden, öğretmenlerden.
10 Kasım Atatürk'ü ananlara
Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'ne
Dağına, taşına, o verimli ovasına selam olsun.
Selam olsun Balkanların küçük kalesinden,
Umutlar, sevgiler yaşarız içimizden Atatürk'e.
O biziz, O bizleriz hep beraberiz tüm dünya Türkleri.
Hepimiz bir parçayız, biz kardeşiz.
Atatürk'ü sevenler tüm dünyaya barış olsun
Atatürk'ü ananlara, sevenlere, sayanlara...
Atatürk'ü yaşarız biz Balkanlardan
Biz Atatürk'ün elçileriniyiz
Atatürk imzası var toprağında ovasında
Seni seviyorum, sana selam olsun...

**Fatime Morina
VIII-3**

10 KASIM

Her milletin tarihinde bir kahraman vardır, bizim kahramanımız da Mustafa Kemal Atatürk'tür.
Bu hüzünlü günde de Ata'mızın varlığını hissediyoruz.

Atatürk'ün devrimlerine ve fikirlerine sahip çıkarak Türkiye'yi ileri taşımalıyız. Atatürk'ü önce iyi tanımalı sonra da gelecek nesillere en iyi şekilde tanıtmalıyız.

Mustafa Kemal Atatürk vatanı için seve seve canını verecek bir liderdi. Atatürk çalışkan ve disiplinli bir devlet adamı olmasının yanı sıra , sevgi dolu, şefkatli ve yardımsever bir insandı. İleri görüşlülüğü sayesinde vatanını gelebilecek tüm zararlardan korumuştur.

1937 yılından başlayan hastalığı 1938 yılına kadar sürmüştür. Kasım ayı sönüp giderken bir gün vardı ki, sadece bir liderin hayata veda ettiği tarih değil, parlayan güneşin solduğu ve gülümsemelerin yüzlerden silindiği tarihtir. Kurtuluş mücadelesinin de başına, geçmiş Türk'ün yüceliğini herkese kanıtlamış olan bu lider hayata gözlerini yumarken arkasında öksüz ama geleceğe dair umutla bakan bir Türkiye bıraktı. Bu yüzden 10 Kasım'ı sadece yas günü olarak değil, Atatürk'ün fikir ve düşüncelerinin daha iyi anlaşıldığı gün olarak ta anmamız gerek.

Her Türk genci hala ölümsüz olan bu kahramanın izinden gitmelidir, her ne olursa olsun hakikati bulacaktır çünkü onun yolunda gitmek bile hakikati bulmaktır gençler için.

"Benim naci vücutum elbet bir gün toprak olacaktır, ancak Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır."

Onu görmek demek yüzünü görmek değil, onu görmek demek duygu ve düşüncelerini anlamak ve düşüncelerini hissetmektir. Yine de bitmedi yasımız, her 10 Kasım 09:05 acısını derinde hissediyoruz.

Türklerin Atasını özlemle anıyoruz

**Rabia Bayraktar
VII-1**

Bursa ile Konya'da 15. kez düzenlenen Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni Çerçevesinde

Türk Dünyası Şairleri Bursa İle Konya'da Buluştu

Bundan otuz yıl önce, 1992 yılında ilk kez Bursa'da başlatılıp sonraki yıllarda da Türk dünyasının çeşitli kentlerinde Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni adı altında her iki yılda bir düzenlene gelen şölenin ilkinde de katılan Kosovalı Türk şairleri İskender Müzbeg ile dergimiz yazarlarından Altay Suroy 13-16 Ekim tarihlerinde Bursa ile Konya'da 15. kez gerçekleştirilen buluşmada saygın ödüllere layık bulundular.

Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni'nin ilki 1992'de Bursa'da, daha sonra Almatı (Kazakistan), Aşgabad (Türkmenistan), Girne (Kıbrıs), Strasbourg (Fransa), km Ak-mescid (Kırım), Üsküp (Makedonya), Bakü (Azerbaycan), Prizren (Kosova), Bişkek (Kırgızistan), Kazan (Tataristan), Türkistan (Kazakistan), Ederne ve İstanbul'da düzenlenmişti. Geleneksel olarak her 2 senede bir defa gerçekleştirilen Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni'nin on beşincisi bu yıl 13-16-Ekim 2022 tarihleri arasında tekrar Bursa ve Konya'da yapıldı. Otuz sene önceki ilk şölene katılan ve hala hayatta olup bu yılki şölene de davet edilen şairlerden bir kısmı söz konusu şenliğe teşrif ettiler. 30 yıllık geçmiş olan bu yılki şölene 15 ülkeden toplam 75 şair katıldı. 3 gün Bursa'da, 1 gün de Konya'da Bursa ve Konya Büyükşehir Belediyeleri'nin ev sahipliğiyle icra edilen şölene

katılan şairler şöleni izlemeye gelen şiirseverler karşısına çıkarak şiirlerini okudular.

İlk kez 1992 yılında başlatılan ve her iki yılda bir kez olmak üzere şimdiye dek 15 kez düzenlenen şölenlere Türk dünyasından gelen yüzlerce şair birbirleriyle tanıştı. Binlerce şiir okundu. Binlerce kitap basıldı. Binlerce katılım beratları, 45 Büyük Ödül verildi. Bütün Türk Dünyası'nda ve diğer ülkelerde yaşayan kardeş şairler bir çatı altında toplandılar.

Türkçe'nin en son düzenlenen 15. Uluslararası Şiir Şöleni'ne ülkemizi temsilen katılan İskender Muzbeğ ile Mamuşa Dergisi yazarlarından Altay Suroy 30 yıl önceki ilk şölene katılan şairler sıfatıyla katılım beraatlarını alırken İskender Muzbeğ Süleyman Çelebi Ödülü'ne, Altay Suroy ise Şölen Özel Ödülü'ne layık bulundular.

Altay Suroy ile
İskender Muz-
beg bir arada

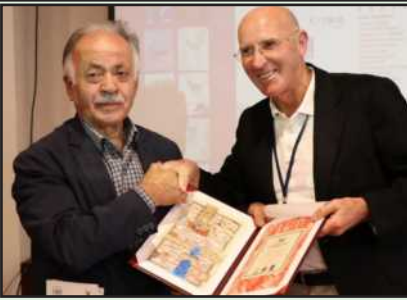

Altay Suroy
şiir okuyor

OTUZ YIL ÖNCE

Yıl 1992, yaş 42, Bülbüldere'nin Saray sokağında
Çocuktum, babam72 yaşında hayattaydı çünkü
Babanın ölümünden sonra babayı miras alırım bizde
Siyaset değişti, ülke karıştı, hak ihlalleri başladı
İstifa ettim yargıçlıktan, savaş çıgıllıkları başladı
Bizimkiler halen Yugoslavya Türküydük.
Otuz yıl önce dünya nüfusu yarı yarıya daha az idi
Açlık vardı, savaşlar vardı, hak ve adalet için güya.
Ben şiir okuyordum Bursa'da Koza Han'da
Türklüğün misafirlikte kalan çocukları adına
Özlemden, mülteci durumuna düşmemek için
Sağır kulaklar duymadı ama kayıtlara geçti çağrımız
Otuz yıl önce avukattım sosyalist rejimli ülkede
Henüz beş kitapta derlenmişti şiirlerim
Üsküp'te Birlik, Sevinç, Tomurcuk ve Sesler
Priştine'de Tan, Çevren, Kuş ve Çığ okunuyordu
Öksüz kalan çocukların halini yaşayarak
Türkçenin bayrağını taşıdılar 1999 yılına kadar.
Otuz yıl önce tanıştık olduk ülkenin yıkılıp bölünmesine
Yeni bir ülkenin kurulup ayakları üstüne kalkmasına
Yerimizden kımıldamadık koruyarak öz benliğimizi
Bükmeye çalıştılar, kemerli köprüye dönüştük.
Ömrümüzün sermayesi çok mu çok azaldıysa da
Bekçiliğimiz devam ediyor kutsal Evladı Fatihanda...

Altay Suroy ken-
disinelayık görü-
len Şölen Özel
Ödül'nü alırken

PALMİYE

Deniz sahilinin en güzel ağacı
Meyve vermeyen süs ağacı
Sırtımı yaslandım kilim örgüsü gövdeni
Sararmış dalların arasında tek bir yeşil yaprak
Derin soluk ile yarı selam verir yaşama
Sahile vuran denizi kabartan dalgalar
Geri geri çekilip yeniden canlanan sular
Alır benden balıklara yem yapar özlemimi
Umutlarımı kül eden yangın gibi
Meyve verenden çok süs ağacının sevildiği bir vakitte
Çare bulunur mu hiç sırtını gövdeye yaslanmış dertliye.

MAMUŞA'DA YAYIMLANAN DERGİLERDE EDEBİYAT

Cemali TUNALIGİL

Türk Dünyası ve Balkanlarda yaşayan Türklerin kültür ve edebi merkezlerinden biri Kosova'dır. Balkan coğrafyasının bu küçük fakat kültürel ve edebi açıdan zengin içeriklere sahip olan bir bölgesidir. Prizren, Priştine, Mamuşa, Gilan, Dobruçan, İpek, Vulçitrin, Mitroviça gibi şehir ve kasabalar yüzyıllardır Türk Edebiyatı, Türk Dili, Türk Kültürü, Türk Folkloru, Türk gelenek ve görenekleri ile basın-yayım çalışmalarının yoğun olarak yaşatıldığı ve hala yaşatılmakta olduğu merkezlerdir. Bu merkezlerden biri asırlardır köylüsüyle, öğretmeniyle, aydınıyla, siyasetçisiyle Türklüğün ayakta kalabilmesi için mücadele veren Mamuşa'dır. 1990'lı yılların ikinci yarısında Yugoslavya'da yaşanan iç kargaşalar neticesinde devlet himayesinde çıkan haftalık "Tan" gazetesi, aylık Çevren, Kuş, Çığ dergileri önce sayfalarının azaltılıp daha sonra da özellikle Kosova savaşının hemen akabinde bu yayınların tamamen durdurulması Kosova Türk halkı arasında büyük bir üzüntü yaratmıştır.

Bu boşluğu doldurmak için önce 1999 Ocak ayında Mamuşalı aydınların bir araya gelmeleriyle "SOFRA" adında kültür, sanat ve edebiyat dergisi, ardından Mayıs 2002 tarihinde "DERYA" dergisi ve geçen yıl yani haziran 2021 tarihinde Mamuşa Belediyesi Eğitim-Kültür ve Spor Müdürlüğü girişimiyle "Mamuşa" adında yeni bir dergi yayın hayatımıza kazandırılmıştır.

1999-2005 yılları arasında çıkan Sofra ve Derya dergileri Türk Edebiyatı ve Türk Kültürü açısından önemli ölçüde başarı kaydetmiş, edebiyat ve kültürümüzün önemli şahsiyetlerinin dikkatlerinin ve beğenilerinin çekim odağı olmuş, bu ilgiyi ve beğeniyi bugün elimizde bulunan 1, 2, 3, 4, ve 5. sayılarındaki bol içerikli edebi, kültür, sanat, folklor yazılarıyla "Mamuşa" dergisi de çekmeyi başarmıştır. Haziran 2021 yılında çıkmaya başlayan Mamuşa adındaki bu yeni dergi Mamuşa Belediyesi Eğitim-Kültür ve Spor Müdürlüğü'nün yayını olarak çıkarılmaktadır. Derginin Yayın Yönetmeni Reşit Hanadan'dır.

Mamuşa'da yayınlanan her üç dergide de sadece Kosova'daki Türk edebiyatından değil, Türk Dünyası Edebiyatı, Balkan Türk edebiyatı, Anavatan Türk edebiyatı ve kültürüyle ilgili her konuda yazılara sayfalarında yer verilmiştir. Bu araştırmamızda sırasıyla her üç dergide sergilenen Türk edebiyat örnekleri üzerinde durmaya çalışacağız.

Ocak 1999 yılında yayın hayatına başlayan "SOFRA" dergisi 1979 yılında bir gurup arkadaşımızla kurduğumuz ve bir dönem başkanlığını da yaptığım Aşık Ferki Türk Kütür ve Güzel Sanatlar Derneği yayını olarak çıkmaya başlamış, 1. ila 10. sayısına kadar Yazı Kurulu Başkanı Şükrü Mazrek, Yazı İşleri Sorumlusu Arif Bütüç-Özhan olup son dört sayısının ise Yazı İşleri Sorumlusu görevini gazeteci-yazar Reşit Hanadan yapmıştır.

Sofra dergisinin ilk sayısında (Ocak 1999, s. 8) Reşit Hanadan'ın "Yugoslavya Türk Edebiyatında Mamuşa" adlı tanıtma ve değerlendirme yazısı yer almaktadır. Yine aynı sayıda gazeteci yazar Nuhi Mazrek tarafından yapılan araştırmada "Türk Tiyatrosunda Mamuşa Tarihi ve İnsanları" konusu ele alınıp ayrıntılarıyla işlenmiştir. Bu arada aynı sayıda Prof. Dr. Tacida Hafız'ın Kosova halk Edebiyatı Saz Şairlerinden Aşık Ferki'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri" (Sayı:1, Ocak 1999), bende-

nize ait olan "Orda Bir Saat Kulesi Var" başlıklı araştırma yazısında hem kültürümüz ve hem de edebiyat tarihimiz için önemli bir konuya parmak basılmıştır.

Prof. Dr. Nimetullah Hafız da "Yugoslavya'da Çağdaş Türk Edebiyatına Genel Bir Bakış" adlı yazısıyla edebiyatımızla ilgili ayrıntılı bilgiler vermektedir.

Sofra dergisinin her sayısında Mamuşa'da yetişen şair ve yazarların eserleri ve özgeçmişlerine yer verilmiştir. Dolayısıyla derginin ikinci sayısında Prof. Dr. İrfan Morina'nın "Mamuşa Ağzı'nın Fonetik Özellikleri" inceleme yazısına yer verilmiştir. (Sayı:2, Yıl:1, S.10.). Bu sayıda yine Prof. Dr. Tacida Hafız'ın "Yugoslavya'da Türk Halk Türkülerinin Durumu" konulu çok değerli bir araştırma yazısı yer almaktadır. (S:2, Yıl:1, S.15.). Ayrıca bu sayıda yine bize ait olan ve Yugoslavya (Kosova) Türk Edebiyatında roman türüne ilk eser sayılan Reşit Hanadan'ın Sel romanı hakkında "Sel, Yugoslavya Türk Edebiyatında ilk Köy Romanı" adlı eleştiri türündeki yazımıza da yer verilmiş bulunmaktadır.

Cemali Tunalıgil Feyyaz Sağlam ile birlikte

Derginin üçüncü sayısında merhum şair ve yazarımız Ahmet S. İgciler, "Prizren- Mamuşa Yazarları" başlıklı yazısında her şair ve yazarı birer dörtlükte anlatmıştır. Örneğin, bir dörtlükte R. Hanadandan'dan söz ederken yazarı "Romanda Reşit Hanadan/Esin aldı güzel yardım,/ Kopmadı edebi daldan,/ Mamuşa kitap yazarı." (Sayı:3, S.15.) dizeleriyle anlatmaktadır.

Sofranın 4. Sayısında bendenize ait olan ve Türklük konusunun işlendiği "Bu Toprağın Sesi" adlı manzum esere yer verilmiştir. Şiirin ilk dörtlüğü "Sen yoksun diyene!/ Ben Türküm diyorum,/ Sen Türk değilsin diyene!/ Ben, soyum, özüm Oğuz'dur diyorum."/ mısralarıyla devam etmektedir. Aynı sayının 16. sayfasında Bahtiyar Sipahi-oğlu'nun "İnsan, Şair ve Mücadeleci Olarak" adlı yazısında Akif'in şairciliği, sanatı ve kişiliği işlenmiş. Uzun yıllar Kosova'daki priştine üniversitesi Filoloji Fakültesi Türkoloji Kürsüsü'nde okutman olarak görev yapmış olan Bekir Ay, "Türk Edebiyatı ve Türkçe'nin Gelişimi" başlıklı güzel bir çalışması yer alıyor. /S:4, S.20.). 4. sayının 31. sayfasında Reşit Hanadan'a ait "Kış Baba Gerçekten Gecikmiş miydi?" adında çocuklarla ilgili hikayeye yer verildiği görülüyor.

Sofra dergisinin 5-6. sayısında (Ocak-Mayıs, 2000) bendenize ait olan "Mamuşa Türk Ağzı'nın Özellikleri" adlı inceleme yazısı yer almaktadır. Yazı derginin bundan sonraki her sayısında bölüm bölüm yayınlanmıştır.

Derginin 7. Sayısında (Ekim 2000,S,24) Balkanlar Türk Edebiyatı çerçevesinde kıymetli hocamız Feyyaz Sağlam'ın "Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı"yla ilgili araştırma yazısı yer alıyor. Aynı sayının 27. sayfasında yakın zamanda ağır bir hastalığa yakalanarak vefat eden şair ve yazar Şükrü Mazrek "Mamuşa'da Türk Kültürü ve Türk Yazını" adlı yazısında Mamuşalı şair ve yazarlardan, onların eserlerinden örnekler vererek bahsetmektedir.

Bahtiyar Sipahioğlu "Kosova'da Türk Edebiyatı" adlı yazısında (Sayı: 9, Yıl 3,Nisan-Mayıs,2001) bu edebiyatın 15. y. yıldan günümüze kadarki gelişiminden, yaşanan zorluklardan, şair ve yazarlardan bahsetmektedir. Derginin aynı sayısında (Sayfa,44) benim imzamlı kaleme alınan "Şair Mehmet Akif Kimdir?" adlı yazıda; Akif'in ailesi ve kim olduğu, Akif'in kişiliği, Türklüğü ve sanatçılığı konusu ayrıntılı bir şekilde araştırılıp incelenmektedir.

Sofra dergisinin en son sayısı olan 14. sayısında Feyyaz Sağlam "Bulgaristan Türkleri Edebiyatında Köroğlu" konusunu ele alıp anlatırken Bulgaristan şairleri tarafından Körüğü'na adanan şiirler üzerinde durmaktadır. Bu son sayıda Ethem Baymak'ın "Balkan Türk Halkı Edebiyatında Roman ve Reşit Hanadan" (Sayfa,22,23) adlı incelemesi de dikkate değer. Yine bendenize ait olup basından yeni çıkmış olan Reşit Hanadan'ın "Taş Yerinde Ağırdır" romanı hakkında yazmış olduğum "Kosova Türkü'nün Çilesini İrdeleyen Bir Yapıt"(Sayfa,24), aynı roman hakkında Nuhi Mazrek'in "Türk İnsanınin Kaderini Anlatan Bir Roman" adlı her üç inceleme yazısı da yazarın "Taş Yerinde Ağırdır" eseriyle ilgili önemli değerlendirme yazılarıdır.

Mamuşa'nın ikinci önemli dergisi Mayıs 2002 yılında Arif Bütüç tarafından çıkarılmaya başlanan "Derya" dergisidir. 13 sayıdan ibaret olan bu derginin Mayıs-Haziran ilk sayısının 20. sayfasında Prof. Dr. Nimettullah Hafız "XIII. yy Türk Halk Ozanı Yunus Emre Günümüzde de Dünya Yazarlarından en Değerlilerinden Biridir"adlı makalesinde halk şairimizi her yönüyle anlatmaktadır. Derginin aynı sayısında Balkan Türk edebiyatı, özellikle de Batı Trakya Türk Edebiyatı'yla haşır neşir olan değerli bir edebiyat araştırmacısı Feyyaz Sağlam'ın "Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Folkloru'nun Balkanlar Türk Folkloru İçindeki Yeri" adlı araştırma yazısı da dikkatleri üzerine çekmekte. Derya dergisinin yine 1.sayısının 38.sayfasında "Kosova'da Osmanlı Döneminde Bir Değerli Türk Şair Hacı Ömer Lütfü" adlı yazının araştırmacısı Prof. Dr. Tacida Hafız, şairin edebi kişiliği hakkında bilgi sunarken şiirlerinden de örnekler vererek, şairin edebi fikirlerini gün yüzüne çıkarmaya çalışmıştır.

Bu birinci sayıda Dr. Şaban Kalkan'ın (S,39) Bulgaristandaki Türk şiirini tarihi gelişimiyle ilgili gelişme ve ya-

şanan zorluklardan bahsedilen "Bulgaristan Türklerinin Şiirine Tarihi Bir Bakış" adlı çok önemli araştırma ve inceleme yazısına yer verilmiştir. Derginin ikinci sayısında şair ve araştırmacı yazar Altay Suroy'un yeni çıkan "Kosova'da Türk Kültürü veya Türkçe Düşünmek" adlı kitabının tanıtıldığı yazıda eleştirel düşünceler dile getiriliyor.(S:2,Temmuz-Ağustos 2002.).

Üçüncü sayıda merhum şair ve yazar Şükrü Mazrek tarafından kaleme alınmış "Mamuşa'da Genç Kızların Söylediği Türküler" adlı değerli bir derleme çalışmasına yer verildiği görülüyor. Derginin hemen her sayısında Kosova, Türkiye ve Türk Dünyası şair ve yazarlarından şiirler ve nesir yazılarına yer verilmiştir.

Bahtiyar Sipahioğlu Üsküp doğumlu şairimiz "Yahya Kemal Beyatlı ve Şiirlerindeki Vatan Hasreti"konulu yazısında şairi her yönüyle ele alırken kılıç hakkı olan topraklarımızın haksız bir şekilde elimizden alınmasının acısını mısralara döktüğü şiirlerinden örnekler vermektedir. (Yıl1, Sayı:4. Kasım-Aralık 2002. "Zeynel Beksaç'ın Şiirlerinde Türkiye" konulu yazıda Fahriye İpekçioğlu, şairin anavatan sevgisini dile getirdiği şiirlerinden örnekler vererek, Beksaç'ın kişiliği, şairliği ve sanatçılığı özelliklerinden bahsediyor. (Sayı:5. Yıl, 2 Ocak-Şubat,2003.). "Kosova'da Türk Şiiri"yle ilgili bir inceleme yazısında Nermin Sipahioğlu, şairlerimizin dörtlüklerinden örnekler vererek şiirimizi değerlendirmektedir.

Derginin 11. sayısında 1920 yılında Yugoslavya Krallığı döneminde Sırp polisi ile çıkan kanlı bir çatışmadaki olayın anlatıldığı "Zun Mamuşa" adlı destana yer verilmiştir. (S:11,Yıl:4.Ocak-Şubat 2005. Nusret İ. Morina). Derya dergisinin son sayısı olan 13. sayısında halk türküleriyle ilgili derleme yazısı "Mamuşa'da Söylenen Halk Türküleri " (S:13.Yıl:4, Mayıs-Haziran,2005. Bahtiyar Sipahioğlu.). Bu son sayıda ayrıca Feyyaz Sağlam'ın "Türk Dünyasında Kullanılan Alfabeler" yazısında başlangıçtan günümüze kadar kullanılan alfabelerin gelişimi ve özellikleriyle birlikte kullanılan bölgelerden bahsediliyor. (S:13. S.26,Yıl:4,Mayıs-Haziran,2005.).

Mamuşa'da hazırlanıp yayınlanan üçüncü dergi Haziran-Temmuz 2021 yılında Mamuşa Belediyesi Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından çıkarılan "Mamuşa" Toplum Bilim Kültür Sanat dergisidir. Yayın yönetmeni Reşit Hanadan'dır.

Derginin ilk sayısında bana ait olan, Osmanlı döneminden günümüze kadar Yetişmiş ve eser veren "Mamuşa'da Yetişen Alimler" (S:1,Yıl:1,S,10,11, Haziran2021.) araştırma yazısı yer alırken, yine bana ait olan (Sayı:3, İlkbahar 2022),11. İla 13. Sayfalarında "İstiklal Marşı Şairi Mehmet Akif Ersoy ve Çanakkale Şehitleri Anısına" adlı araştırma yazımda Akif'in kişiliği,sanatı ve Çanakkale Savaşı'nın önemi dile getirilmektedir.

1.sayının 19.sayfasında"Mehmet Çavuş Geliyor" adlı hikayede Reşit Hanadan önemli bir konuyu işlemiş. 1999 Kosova Savaşı'nın haziran ayında sona ermesiyle Kosova'ya ayak basan Türk taburuna bağlı bir bölük asker adı Mehmet olan bir çavuşun komutasında Mamuşa'ya gönderilir Osmanlı askeri olarak birçok cephede savaşmış yüz yaşlarındaki Mamuşalı Çanakkale Gazisi Aslan Onbaşı, konuşlanmak üzere köylerine gelen bölüğün başındaki kmutanın Çanakkale'deki komutanı Mehmet Çavuş olduğunu zannederek Mamuşa'ya ayak basan Türk Birli-

ğinin komutanını bütün köy halkı ile birlikte ailece köy meydanına karşılamaya çıkar. Kendi komutanına benzettiği bölülün başındaki yüzbaşının aslında Çanakkale Savaşı esnasındaki komutanı Mehmet Çavuş'un torunu olduğu anlaşılınca yaşlı gazi Aslan Onbaşı gözyaşlarına hakim olamaz...

Aynı sayının 25. sayfasında ölümünün 700. Yılı dolayısıyla 2001 yılının UNESCO tarafından dünya genelinde Yunus Emre Yılı olarak ilan edilmesi dolayısıyla ünlü şair "İnsanlığa Barışı Öğreten Dünya Şaairi" başlığı altındaki yazıyla şiirlerinden örnekler verilerek tanıtılmaktadır. Derginin bu sayısında ayrıca Mamuşalı şairlere yer verilmiştir. 28ve 29. Sayfalarda "Prizrenli Sevdalinka'ya" adlı şiirinde İrfan Morina geçmişin özlemini, "Mamuşa" adlı şiirinde Aladdin İsmailoğlu doğduğu yere özlemini dile getirirken, yine bana ait olan "Neyleyim Böyle Baharı" adlı şiirde bendeniz de 1999 Kosova Savaşı'ndaki yaşanan çileleri anlatmaktayım. Aynı sayfalarda Türkiye'nin Salihli kentinde yaşayan Mamuşa akökenli İbrahim Hanadanoğlu "Prizren" ve "Mamuşa" başlıklı rubailerinde yıllarca ayrı kaldığı doğum yerine duyduğu özlemini dile getirmektedir. Bu sayıda Refki Taç'ın "Sevdim Seni", Şükrü Mazrek'in "Kır Çiçekleri", Cavit Şallı'nın "Sofra", Suphi Mazrek'in "Zaman Umurumda Değil" adlı şiirlerine yer verilmiştir.

Derginin 2. sayısında Mamuşalı şair ve yazar Refki Taç'ın hala yayınlanmamış "Parçalanmış Bütün" adlı romanından bir kesit verilmiştir. (Sayı:2,S,22-25,Ağustos-Eylül 2021.). Kosova Çocuk edebiyatı yazarlarından Enver Baki'nin "Büyüdüm mü Boksör Olacağım" başlıklı çocuk hikayesine yer verilmiştir. Ayrıca bu sayıda edebiyatımızın güçlü şairlerinden Yahya Kemal'in öğretmenlere adanmış olduğu "Türk Öğretmenlerine" adlı şiiri (Sayı:2,S,17.), halk Edebiyatı ozanı Aşık Veysel'in "Okul" adlı şiiri (Sayı:2, S,26) ile Çocuk bahçesi sayfasında Mamuşa Anadolu ilkökulu öğrencilerinin şiirlerine yer verilmiştir.

Mamuşa dergisinin 3.sayısında ağırlıklı olarak Çanakkale Savaşı'nın yıldönümüyle ilgili nesir yazıları ve şiirlere yer verilmiştir. "Şu Boğaz Harbi Nedir? Var mı ki dünyada eşi? /En kesif orduların yükleniyor dördü beşi." Dizeleriyle başlayan ve Çanakkale Savaşında dünyanın en güçlü ordularını yenen Türk milletinin gösterdiği kahramanlıkları anlatan Mehmet Akif'in "Çanakkale Şehitlerine" (Sayı:3,S,15, İlkbahar 2022) adlı şiiri yer almaktadır. Mart ayı Türk tarihinde önemli bir yer almaktadır. 12 Mart "İstiklal Marşı"mızın TBMM'nde ilk defa okunuşunun yıldönümü, 18 Mart "Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü"dür. Bu münasebetle "İstiklal Marşı Şairi Mehmet Akif Ersoy ve Çanakkale Şehitleri" Anısına başlıklı araştırma ve inceleme yazım yer almaktadır. (Cemali Tunalıgil, Sayı:3,S,11-12,İlkbahar 2002). Prof. Dr. Salih Okumuş'un "Reşit Hanadan ve Hikayeciliği" başlığı altında yazarın hikayeciliğini işlediği önemli bir inceleme yazısı yer alıyor. Mr. Fikret Morina'nın "Mamuşa'da söylenen Ata Sözleri ve Deyimler'in Türkiye Türkçesiyle karşılaştırmasını yaptığı araştırmasınaa da bu sayıda yer verilmiştir. (Sayı:3 S, 24-26,2022).

Bu sayıda ayrıca edebiyatımızın ünlü hikaye yazarı Ömer Seyfettin'in ölüm ve doğum yıl dönümü münasebetiyle "Başını Vermeyen Şehit" adlı hikayesine de yer verilmiş olduğunu gmrüyoruz. Halk edebiyatımız ozanlarından Âşık Veysel'in ölüm yıldönümü nedeniyle "Kara Toprak" adlı şiirine, Altay Suroy (sayfa:23) ile yine aynı sayfada İb-

rahim Hanaedanoğlu'nun şiirlerine yer verilmiştir.

Mamuşa dergisinin 4. sayısının 10. İla 12. sayfalarında Bahtiyar Sipahioğlu'nun "Tarihin Tozlu Raflarında Unutulan Âlimler" başlıklı araştırma yazısında şimdiye kadar Mamuşa sakinlerinden olup adı pek duyulmayan sözlük yazarı Muratoğlu Müezziz Yunus'la ilgili önemli bir araştırma yazısı yer almaktadır. Sayfa 26'da yer alan Prof. Dr. Bilge Ercilasun'un "Türk Romanında Kosova'dan Bir Ses: Reşit Hanadan" başlıklı inceleme yazısında Reşit Hanadan ve eserlerinin incelendiği görülüyor Hikâye sayfasında Enver Baki'nin "Çocukların Bayram Sevinci" (S,35), Kerküklü yazar Elif Köprülü'nün "Dönmeyen Yolcular" adlı hikâyeleri yer almaktadır. 35.sayfada Türk edebiyatının ünlü şairlerinden Nazım Hikmet'in yıllar önce dünya'da nükleer savaşın korku ve endişelerini dile getirdiği "Bulutlar Adam Öldürmesin" adlı şiirine yer verilirken, sayfa 36'da KIBATEK Genel Başkanı Dr. Mevlüt Kaplan "Prizren" adlı şiirinde ata topraklarına duduğu özlemi usta bir şair edasıyla dile getirmektedir. Sayfa 38'de Kerküklü şair Mehmet Ömer Kazancı ise "Geriye Bir Duan Kalıyor Tanrım" adlı şiirinde Kerkük Türklerinin yaşadıkları zorluk ve yalnızlığın çilesini dizelere döküyor.

Derginin bu yılın sonbahar sayısı olarak hazırlanan en 5. sayısında da edebiyatla ilgili çok sayıda ürüne rastlıyoruz. Bunlar rasında bendenizin "Atatürk" ve "Silkelenen Sen" başlıklı şiirleri, Prof. Dr. Salih Okumuş'un "Kosova'da Türkçe Yayımlanan Bir Gazete: TAN" başlıklı araştırması, İbrahim Hanadanoğlu'nun "Bize Ne Oldu" başlıklı şiiri, Feyyaz Sağlam'ın "Mamuşa'da Yayımlanan Dergiler" adlı incelemesi, Altay Suroy Recepoğlu'nun "Osmanlıda Bir İhbarname Öyküsü", Dr. Taner Güçlütürk'ün Reşit Hanadan tarafından yazılan "Rumeli'den Çıktık Yola" başlıklı incelemesi, Bahtiyar Vahapzade'nin "Türkiye-Azerbaycan" adlı şiiri, Enver Baki'nin "İlk Zil Sesi", Irak-Kerküklü yazar Elif Köprülü'nün "Kerkük'te Çocuk Olmak" başlıklı öyküsü, Reşit Hanadan'ın "Ayrılık" adlı öyküsü öne çıkıyor.

Sonuç olarak son yıllarda Kosova'da edebiyat, kültür ve sanat eksikliğini hissettiğimiz son çeyrek asırda, Kosova savaşından önce bu boşluğu Sofra ve Derya dergileri bir nebze olsun gidermiştir. Ancak bu dergiler 1999 Kosova Savaşı'ndan sonra maddi sıkıntılar nedeniyle yayın hayatlarını sonlandırmak zorunda kalmışlardır. Yirmi yıllık bir aradan sonra Mamuşa Belediyesi Eğitim Kültür ve Spor Müdürlüğü'nün gayretleri, değerli arkadaşımız Reşit Hanadan'ın girişimleri ve dergiye yazı gönderen kalemşörlüğümüzün katkılarıyla Mamuşa'nın edebiyat ve kültür tarihinde "Mamuşa" dergisi, üçüncü dergi olarak yerini almaktadır.

Mamuşa dergisi görüleceği üzere Sofra ve Derya dergileri gibi zengin içerikli edebiyat, kültür, sanat yazılarıyla sadece Kosova Türk edebiyatı sair, yazar ve araştırmacılarına değil, Anavatan Türkiye, Balkanlar ve Tüm Türk Dünyası edebiyatları ve temsilcilerine de kucak açmış bulunmaktadır. Onlarla manevi bütünleşmeyi amaç edinmiştir. Söz konusu edebiyatlar arasında manevi bir köprü kurmak için mücadele vermektedir. Bu mücadelenin örneklerini derginin şimdiye kadar çıkan tüm sayılarında da görmekteyiz.

Derginin uzun ömürlü olması dilekleriyle...

XVII. Uluslararası “KIBATEK” Yaz Edebiyat Buluşması’ndan Notlar

İZMİR-SEFERİHİSAR İLÇESİ TÜRK DÜNYASI EDEBİYATÇILARINI AĞIRLADI

Bu yılki Geleneksel XVII.Uluslararası Kıbrıs-Irak-Balkanlar-Avrasya Türk Edebiyatları Kurumu (KIBATEK) Yaz Edebiyat Buluşması 30 Eylül 1-2 Ekim 2022 tarihlerinde İzmir’in Seferihisar ilçesinde yapıldı.

Bu yılki KIBATEK Yaz Edebiyat Buluşması Türkiye’den Doç Dr. Mehmet Yardımcı, Cafer Öz, Türkiye dışından Dr. Mustafa Ziya, (Irak Türkmeneli), Zeynep Naçıvanlı (Azerbaycan), Darika Adatovna (Kırgızistan), Cemali Tunalıgil ile Aziz Serbest (Kosova), Süleyman Rusoviç (Sırbistan -Sancak/Yenipazar), Şevket Balay (Arnavutluk) ve Gülçin Balat (Kuzey Makedonya) olmak üzere çok sayıda şair, yazar ve bilim adamının katılımıyla gerçekleşti.

C.Tunalıgil şiir okurken

30 Eylül 2022 Cuma günü başlayan Yaz Edebiyat Buluşması’na on ülkeden katılan misafirler saat 13’te Seferihisar Belediye Meclis salonunda bir araya gelerek belediye yöneticileriyle yapılan tanıtım görüşmesinde evsahibi yöneticilere ülkeleriyle ilgili geleneksel hediye ve kitaplarını hediye ettiler.

İzmir Seferihisar Sığacık kasabasında yapılan edebiyat buluşması ilçede büyük ilgi gördü. Buluşmanın ilk gününde Kaleiçi ziyaretleri ve tarihi turistik mekanlarda, özellikle tarihi Kaleiçi hamamında yapılan müzik ve şiir dinletisi şiir severler tarafından ilgiyle izlendi. Buluşmanın ikinci günü olan 01 Ekim 2022 Cumartesi günü etkinlikler bildirilerin sunulmasıyla başladı. Bu arada Ankara’da tedavi gördüğü hastanede vefat eden Kosova Yazarlar Birliği üyesi Şecaettin Koka için düzenlenen anma toplantısında

KIBATEK kurucusu ve onursal başkanı Feyyaz Sağlam merhum un yaşamı ve sanatı hakkında bir konuşması yaptı.

Sığacık Teos Yazarlar Evi salonunda gerçekleştirilen XVII. Seferihisar Uluslararası Edebiyat Buluşması’nın ilk konuşmacısı buluşmaya onur ülke Kosova’yı temsilen katılan şair ve araştırmacı yazar Cemali Tunalıgil, edebiyatseverlere 1999 Kosova Savaşı öncesi ve sonrası Mamuşa’da Çıkan Dergilerde (Sofra, Derya, Mamuşa) Edebiyat” konulu bildirisini sundu. Söz konusu bildirisinde adları geçen dergilerde yayınlanan edebi yazıları değerlendirip dergilerin görsel tanıtımını yapan Tunalıgil, konuşmasının devamında bu dergilerin Kosova Türk edebiyatı ve kültürünü bu zor dönemlerde ayakta tutmayı başardıklarını söyledi. KKTC, Irak, İran (Urumçi), Romanya ve diğer ülkelerden gelen katılımcıların kendi ülkelerindeki edebi gelişmelerle ilgili konuşmalarını yapmalarının ardından buluşmaya şölenin onur ülkesi Kosova’nın ikinci temsilcisi olarak katılan gazeteci, yazar ve şair Aziz Serbest, Kosova Savaşından sonra Prizren’de çıkan “Türkçem” ve “İmza” dergilerinin Türkçemizin ayakta kalmasına sundukları katkı ve önemi örneklerle ve görsel olarak tanıttı.

Aynı akşam Sığacık Yazarlar Evi’nde şiirlerin okunduğu galada, kendi yazdığı şiirini okuyan yle KKTC İzmir Baş-

konsolosu Ayşen Volkan İnaniroğlu, büyük ilgi gördü. Ayrıca etkinliğe katılan Seferihisar Belediye Başkan Vekili Sinem Koç, başkan yardımcısı Ayşen Volkan, Yelda Celiloğlu, Nuriye Heptelikçi ve şölen süresince konukların yanından hiç ayrılmayan Kordinatör Cafer Öz de kendi şiirlerini okudular. Şiir gecesi Almanya’da yaşayan Arnavut caz sanatçısı Eda Zara’nın nikel darbuka ve bendir sazları eşliğinde gerçekleştirilen canlı müzik dinletisiyle sona erdi.

İzmir- Seferihisar’da gerçekleştirilen bu yılki XVII.Uluslararası KIBATEK Yaz Edebiyat Buluşması KKTC İzmir Başkonsolosu Ayşen Volkan İnaniroğlu’nun katılımcılara takdimnameleri sunmasıyla sona erdi.

Cemali TUNALIGİL

“KIBATEK” Onursal Başkanı Feyyaz Sağlam: “KOSOVA’DA GÜÇLÜ BİR TÜRK EDEBİYATI GELİŞİYOR”

Değerli okurlar Kosova Türk Edebiyatını temsilen katıldığımız Uluslararası KIBATEK Yaz Edebiyat Buluşması esnasında bu değerli kurumun Onursal Başkanı Feyyaz Sağlam ile Mamuşa dergisi okurları için yaptığımız kısa söyleşiyi atarıyoruz:

- Hocam kendinizi kısaca tanıtır mısınız?

- Teşekkür ediyorum. Kosova’da Türkçe’nin yeni kalesi Mamuşa dergisini ve okuyucularını selamlıyorum. Dergiye uzun ömürler diliyorum. Ben Konya doğumluyum. 1985 yılında İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden mezun oldum. Akademik sınavları kazanarak aynı üniversitede Türk Dili Okutmanı, Çağatay Türk Lehçeleri/Türk Dünyası Edebiyatları Öğretim Görevlisi olarak 34 yıl çalıştım. 2000 yılında emekli oldum. 14 yaşımdan beri yazı hayatının içindeyim. İlk çalışmam 15 yaşında ortaokul öğrencisiyken yayınlanmıştı. Akademisyen olunca hocalarımın da yönlendirmesiyle Balkanlar’da (Özellikle Batı Trakya’da) Türkçe, Türk Edebiyatı, Türk Kültürü üzerinde çalışmalara başladım. 1985 yılından bu yana Balkanlarla ilgili yazılarım, kitaplarım, bilimsel organizasyonlarım gündeme gelmektedir.

- Hocam Kosova ile ilişkileriniz üzerine neler söylemek istersiniz?

- Balkanlar üzerine araştırmalara başladığımda Kosova’da güçlü bir Türk Dili, edebiyatı, kültürü, geleneği olduğunu fark etmem geç olmadı. Siz dahil çok sayıda Kosova Türk şair, yazar, gazeteci, akademisyenle kişisel dostluk ilişkileri kurdum, geliştirdim. 1996’da Kosova’ya ilk ziyaretimi yapmıştım. Tan, Çığ, Çevren, Esin, Sofra,

Derya, Yeni Dönem, Bay, Türkçem, İmza ve son olarak Mamuşa dergi ve gazetelerinde yazı ve şiirlerim yayınlandı. Zeynel Bektaş, Osman Baymak, Mehmet Bütüç, Burhan Sait, Agim Rifat Yeşeren, Aziz Serbest gibi Kosovalı edebiyatçıların kitapları üzerine yazılar yazdım. Sizin iki kitabınızın editörlüğünü yaptım. Türkiye’de (sanırım ilk kez) Kosova Türkleri Edebiyatını üniversite ders kitaplarına alan ve okutan bir hocayım. Türkiye’de ve de

C.Tunaligil(sağda) Feyyaz Sağlam ile

gişik ülkelerde organize ettiğim uluslararası etkinliklerde mutlaka Kosova Türkleri edebiyatlarının da yer almasına özen gösterdim. Kosova ile sizlerle sağlıklı ve köklü, çok yönlü dostluk ilişkilerimiz devam ediyor, edecek.

-Hocam sizin adınızın geçtiği yerde mutlaka KIBATEK adı da geçiyor. Bu konuda bilgi verir misiniz?

- Kısaltılmış adı KIBATEK (Kıbrıs Balkanlar Avrasya Türk Edebiyatları Kurumu) olan bu organizasyonun uluslararası platformun projesi 1997 yılında görevli olduğum Dokuz Eylül Üniversitesi’nde tarafımdan hazırlanmıştı. Dil-edebiyat-çeviri konularıyla sınırlıdır, uluslararası gönüllü bir akademidir. Projede 24 yıldır şairler, yazarlar, çevirmenler, yayıncılar ve akademisyenler 47 ayrı ülkede KIBATEK adına

çalışmalar yürütmektedirler. Üniversitede yıllardır vermekte olduğum Türk Dünyası Edebiyatları / Çağdaş Türk Lehçeleri dersleri dışında böylesi uluslararası bir projeyi gerekli gördüm. Kosova dahil, 12 ülkeden dostlarımla bu projeyi müzakere ettikten sonra 1998 yılında İzmir ve Gazimağusa (KKTC) da yaptığımız toplantıda kuruluşunu gerçekleştirdik. Halen birlikte çalıştığımız ülke sayısı 47’dir. Hollanda’dan Avusturya’ya; Rusya’dan Kırgızistan’a KIBATEK adına 22 ülkede (Kosova dahil) etkinlikler yaptık. Yine Kosova dahil 8 ayrı ülkeden 106 kitap yayınladık. Çeviri hizmetlerimiz edebiyat alanında devam ediyor.

- Son etkinliğiniz 17. Uluslararası KIBATEK Yaz Edebiyat Buluşması üzerine bir şeyler söyler misiniz?

- KIBATEK olarak her yıl aralık ayında İzmir’de büyük edebiyat şölenimiz yapılmakta. (16-20 arası ülke katılıyor.) Ayrıca 17 yıldır İzmir’in turistik ilçesi Seferihisar’da “ KIBATEK Uluslararası Yaz Edebiyat Buluşması” etkinliğimiz var. Bunların dışında İzmir’de ve diğer şehirlerde yerel, ulusal, uluslararası başka bireysel etkinliklerimiz de olmaktadır. Bu yılki yaz şölenimize Kosova dahil 10 ülke katıldı. Kosova bu yılki onur konuğu ülke idi. Kosova ile ilgili bildiriler, Mamuşa dergisinin tanıtımı gibi hususlar dikkati çekti. İnşallah yeni etkinliklerimizde Kosova Türkleri yine aktif olarak yanımızda olurlar.

-Hocam çok teşekkür ediyoruz, Kosova’ya, Kosova Türk halkına olan ilginizin devamını diliyoruz. Biz de Mamuşa dergisi olarak inşallah her zaman sizin yanınızda olacağız.

- Ben de teşekkür ederim. Kosova’daki tüm dostlara selamlar, sevgiler, saygılar.

C.Tunaligil

Feyyaz Sağlam’ın KIBATEK Yayınları arasında çıkan “Balkan Rubaileri” Adli şiir kitabında Kosovalı şair-yazar dostlarına adadığı rubaileri

-Değerli dostum Agim Rifat’a-

Prizren deli bir sudur, ruhuma derin derin akan
Suzi Çelebi’ye, Hacı Ömer Lütfi’ye, arır görürüm o an,
Tito, özyönetim, özyönetim biraz şurda kalsın da,
“Bir 34 Rubai Daha” tadı gayrı bize ne zaman?

- Reşit Hanadan’a saygıyla-

Bir köydeyim ötelerde, gönlüm şimdi Aşık Ferki’de,
Belki Tokat burası, belki Ürgüp kimbilir?
Ne kuşlar gördüm Mamuşa’da bilseniz, gözleri çocuk,
Ne çocuklar gördüm bu köyde, gözleri Türkçe şiir.

*

Merhum Burhan Sait’in anısına-

Demir bir dağ misali Kosova, yer gök çelikten duvar
Günler uzun, günler kara, geceleri kurumuş bir pınar
Gördüm ya gözüne çakılı umudu, sarışın kızın
Son yangın yeri Gilan, Türkçem uykularda gizlenmiş nar.

ÜÇ AYLAR VE REGAİP GECESİ

Hazırlayan: Salaydin Morina
Mamuşa Yeni Camii İmamı

Mamuşa Dergisi'nin deperli okurları, sizleri Allah'ın selamıyla selamlıyorum. Rahmet ve mağfireti sınırsız olan Yüce Allah'ımız, huzuruna samimiyetle yönelen kullarına, fazileti büyük olan birçok gün ve geceler ihsan etmiştir. İşte üç aylar adı verilen Recep, Şaban, Ramazan ve bu aylar içinde bulunan Regaip, Mirac, Berat ve Kadir geceleri mü'minler için, Allah'ın rahmet ve mağfiretinin bol bol tecelli ettiği mübarek gün ve gecelerdendir. Peygamber (SAV) Efendimiz üç aylar yaklaştığı zaman şöyle dua ederlerdi: "Allahım bize Recep ve Şaban ayını mübarek kıl ve bizi Ramazana ulaştır." Kıymetli okurlar Recep ayı, Peygamber Efendimizin methettiği mübarek üç aylar mevsimin birinci ayıdır, Recep ayı Hadisi Şeriflerden bildiğimize göre kıymeti yüksek bir aydır. Recep Allah'ın ayıdır. Allah'ın ayı demek, Allah'ın rahmetini kullarına saçtığı ay demektir. Allah'ın kullarına ikram ettiği ay demek oluyor. Peygamber Efendimiz Recep'ten sonra gelen öteki ay için "Şaban, o da Benim ayımdır. Ramazan ise Ümmetimin ayıdır..." demiş. Recep ekme ayıdır. Toprağı sürme ayıdır; tarla hazırlanmadan olmuyor. Şaban ayı bakma ayıdır. Ramazan da mahsulü toplama ayıdır. Peygamber (SAV) Efendimiz Recep ayı girdiğinde daha da ibadete düşer, orucu tutmayı sıkılaştırmış. Efendimizin en çok oruç tuttuğu ay Ramazandan sonra rRecep ayıdır. Hazırlık işte böyle olur. Allahu Teala orucun sevabını Ben vereceğim diyor. Çünkü oruç nefsi zayıflatır, günahları eritir. Çok çok sevap kazandırır. İnsan oruç tuta tuta salihleşir. Manevi bakımdan yükselmeye devam eder. Değerli okurlar, bu kutsal kandil gecelerinde camiler dolmakta, Kur'anlar, mevlidler okunmakta, salavat'ı şerifler getirilmekte. Dualar edilerek yüce Allah'tan bütün insanlar için af ve mağfiret istenmektedir. Bu kutsal kandiller vesilesiyle inançlarımız kuvvetlenmekte ve gönüllerimiz günah kirlerimizden arınmaktadır.

İnsanlar kardeş olma şuuruna ererek birbirlerine karşı sevgi, saygı ve hoş görü duygularıyla Regaip ve Miraç gibi mübarek geceler ve ilahi tecellilerle şereflendi. Recep ayının ilk Cuma gecesi, Regaip gecesi, yirmi yedinci gecesi Miraç gecesidir. Miraç gecesi; Allah'ın en sevgili ve Habibi olan Muhammed Mustafa (SAV) Efendimizi Mekte'deki Mescidi Haram'dan, Kudüs'teki Mescidi Aksa'ya götürdüğü ve oradan da göklere yükselttiği gecedir. Miraç gecesi Cenabı Hakkın Hz. Peygambere büyük ilahi sırlarını gösterdiği kendi ayetlerini ve kainatın sırlarını seyretirdiği, mü'minlere namazın farz kılındığı ilahi lutuflarla dolu olan bir gecedir.

Üç ayların ikincisi ise Şaban ayıdır. Bu ay da Hz. Peygamberimizin değer verdiği, ve bol bol ibadet ettiği ve oruç tuttuğu bir aydır. Nitekim bu ayın on beşinci gecesi Berat gecesi olarak adlandırılmaktadır. Nitekim bir Hadisi Şeriflerinde Hz. Peygamber (SAV) Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Şaban'ın on beşinci gecesini ibadetle, gündüzünü de oruçla geçirin!" O gece Allahu Teala buyuruyor ki; "Yok mu af isteyen affedeyim. Yok mu rızık isteyen rızık vereyim. Ne isteyen varsa, istesin vereyim..." Bu hal sa-

baha kadar devam eder. İşte bundan dolayı, bu geceyi ibadetle geçirmek, büyük bir sevaba vesile olur.

Üç ayların üçüncüsü ise mübarek Ramazan ayıdır. Allahu Teala, mübarek Ramazan ayını diğer aylarda bulunmayan hayır ve bereketli bir çok özellikle süslemiştir. Bu ay mü'minler için rahmet ve mağfiret ayıdır. Ramazanın evveli rahmet, ortası mağfiret sonu da cehennem azabından azad olma ayıdır. Bu ay şifa ayıdır, hayır ayıdır, bu ay oruç ayıdır, sahuru, iftarı, teravihi, dolan camileri, dinlenen vaaz ve mukabeleri ile bereket ayıdır. Şefaate ayıdır. Bu ay öz ifadeyle Kur'an ve oruç ayıdır. Peygamberimiz (SAV) Hadisi Şerifinde şöyle buyurmaktadır: "Kim, inanarak ve mükâfatını Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa, geçmiş günahları affedilir." Bu ay içerisinde bin aydan daha hayırlı olan Kadir gecesi bulunmaktadır. Ayeti Kerime'de "Kadir gecesinin ne olduğunu sen nereden bileceksin...." diye Yüce Allah bu soruyla bu gecenin önemini vurguluyor. Sonra Kadir Gecesi'nin faziletini üç maddeyle şöyle açıklıyor: "1Kur'an-ı Kerim bu gece inmeye başlamıştır. 2. Kadir Gecesi bin aydan da hayırlıdır. 3. Melekler ve ruh o gece Rablerinin izniyle her iş için iner." Ayette ruhtan kasıt Cibrail'dir.

O halde mühim olan kardeşlerim, üç ayları ve mübarek geceleri fırsat bilerek kendimizi bir an önce hesaba çekeelim. Allahü Tela'nın kurtarıcı dini olan slam'a uygun yaşayalım. Allah'ın rahmet ve mağfiretine kavuşmak, O'nun rızasına nail olmak için bu feyizli gün ve geceleri gafletle geçirmeyelim. Bu aylarda daha çok Kur'an-ı Kerim okuyalım. Allah'ü Teala'ya tövbe istiğfar edelim. Çok çok kaza namazı kılalım. Peygamberimize /SAV/ bol bol salatu selam getirelim. Camilere oşup vaazlı nasihat dinleyelim. Büyüklerimizi komşularımızı, hastaları ziyaret edelim. Kimsesizlerin, yoksulların gönüllerini alalım. Çocuklarımıza dinimizi öğretilim. Bu mübarek ayların, gecelerin feyiz ve bereketini onlara anlatalım.

Sonuç olarak gönülleri ferahlatan kutlu şu üç ayların halkımıza ve tüm islam alemine hayırlara vesile olmasını, huzur ve mutluluk içerisinde kavuşmayı Cenab-ı Allah'tan niyaz ederim. Üç aylarınızı tebrik eder, Allah'ü Tela'dan bütün müminlere sıhhat ve afiyetler niyaz ederim. Allah'a emanet olun.

Kosova'daki özel sektörün ilk girişimcilerinden biri olan Birlik Şirketi yetkilisi Halil Morina:

“KOSOVA’NIN İLK ÖZEL UN FABRİKASINI DAHA 1978 YILINDA KURDUK”

Değerli okurlarımız, bu sayımızda sizlere daha eski Yugoslavya döneminde, özel sektörün yeni yeni filizlenmeye başladığı 1970’li yılların ortalarında da özel sektörün buralardaki ilk girişimci sıfatıyla önce un fabrikası, ardından da çuval fabrikası kurularak Mamuşa’da sanayinin gelişmesine katkı sunmaya başlayan “Birlik” Şirketi sahiplerinden Halil Morina’ya ve bu şirketin çalışmalarını tanıtacağız.

- Sayın Halil Morina okurlarımız için kısaca özgeçmişinizi anlatır mısınız?

-Tabii, memnuniyetle... 1951 yılında Mamuşa’da doğdum. Tahir Bey diye çağrılan Morina ailesine mensup 6 erkek kardeşin en küçüğüyüm. İlkokulu Mamuşa’da tamamladım. Liseyi ise Prizren’de okudum. O yıllarda maddi imkanımız elvermediği için yüksek eğitime devam edemedim. Babam ve ağabeylerim tarımcılıkla uğraşıyorlardı. Dolayısıyla eskiden beri ata mesleği tarımcılıkla uğraşan bir aileden gelmekteyim. Dört çocuk babasıyım.

-Sosyalist bir sistemle yönetildiği gerekçesiyle özel sektörün gelişmesine imkan tanınmayan o zamanki Yugoslavya’da ilk özel girişimci sıfatıyla bu işe nasıl başladığınızdan bahsedebilir misiniz?

-Her şeyin, ekonomi, sanayi ve ticaretin dahi devlet denetiminde olduğu o yıllarda ilk özel un fabrikasını kurmak için gerekli izinleri çok uzun ve zor bir mücadelenin ardından alabildiğimizi hatırlıyorum. 1978 yılında kurduğumuz Birlik Şirketi çerçevesinde ilk olarak un fabrikası ile faaliyet göstermeye başladık. Mamuşa buğdayından öğüttüğümüz unlarımızı satın almak için Kosova’nın her yöresinden gelen müşterilerimiz vardı. 90’lı yılların başında komünist partisinin yıkılıp tek partili istemden çok partili sisteme geçilmesiyle birlikte özel sektörün gelişmesi için daha elverişli koşullar yaratılmıştı. Bundan yararlanarak 1997 yılında Kosova’da ilk olarak ham maddesi polipropilen olan çuval fabrikasını kurduk. Un fabrikası ve dokuma çuval

fabrikası ile faaliyetlerini sürdüren şirketimiz 45 yıldan bu yana müşterilerine etmektedir. Birlik Şirketi, geçen yıllar içerisinde elde ettiği bilgi ve birikim sayesinde dinamik, gelişen ve ileri teknolojilere yönelen güçlü kadrosu ile bu günlere gelmiş bulunmaktadır.

-Biraz da çalışmalarınızı, kapasitelerinizi, neler ürettiğinizi anlatır mısınız?

-Memnuniyetle... Birlik şirketi 3.000 m2’si kapalı olmak üzere toplam 10.000 m2’lik alan üzerine kurulu tesislerinde 50 kişilik işletme ekibi ve uzman kadrosu ile yıllık 12 milyon adet polipropilen çuval üretimini gerçekleştirmektedir. Buğday sektöründe de müşterilerine piyasada aranan, rağbet gören kusursuz ürünler sunmaktadır. Amacımız; 2023 yılından itibaren yeni aldığımız makinelerimizi de devreye sokup kapasitemizi artırıp yıllık üretimimizi 30 milyon çuvala çıkarmaktır.

-Ürettiğiniz üretimleri satmakta sıkıntılar var mı, genelde nerelere satıyorsunuz?

-Ürettiğimiz ürünlerimizi genellikle yurt içinde satıyoruz. Bu arada komşu ülkelerde de müşterilerimiz vardır. Başta Arnavutluk olmak üzere Makedonya ve Sırbistan’a da un ve çuval ihraç etmekteyiz.

Halil Morina (sağdaki) çuval fabrikasına gelen ziyaretçilerle sohbet esnasında

- Sadece Mamuşa’nın değil, aynı zamanda Kosova’daki özel sektörün de ilk temsilcilerinden biri olarak genç girişimcilere ne tavsiye ederdiniz?

-Gençlere tavsiyem, ilk önce iyi bir eğitim almaları ve kendilerini geliştirebilecekleri bölümler seçerek gelecekte iş imkanları olan tercihler yapmalarıdır. Teknolojinin geliştiği bu dönemde özellikle en çok sıkıntı yaşadığımız Elektrik, Elektronik Mühendisliği ile Makine Mühendisliği alanlarında imkanların daha yaygın ve uygun olduğunu söyleyebilirim.

-Son dönemlerde kosovalı gençlerin işsizlik nedeniyle Avrupa ülkelerine göç ettiklerine tanık oluyoruz. Bu konuda neler söylemek isterdiniz?

-Son zamanlarda görülen Avrupa’ya yönelik bu göç tabii ki bizi de derinden etkilemekte ve üzmektedir. Halbuki biz işçi bulma konusunda sıkıntılar yaşıyoruz. Çalışanlarımızın yüzde elliden fazlasını komşu köylerden getirmekteyiz.

-Sayın Halil Morina Mamuşa Dergisi olarak verdiğiniz bilgiler için teşekkür eder, çalışmalarınızda daha nice başarılarla imza atmanızı dileriz.

-Ben de verdiğiniz bu söyleşi fırsatı için Mamuşa dergisine, size teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Nazmi Morina

“Mamuşaspor” Futbol Okulu Kurucusu Lütfi Mazrek: “OKULUMUZUN KAPISI FUTBOLA AŞIK OLAN HERKESE AÇIKTIR”

Lutfi MAZREK'in girişimiyle 2017 Yılında, beldemizde kurulan Mamuşaspor Futbol Okulu küçük büyük tüm sporseverlere kapılarını açmış bulunmaktadır. Bu konuda konuşurken “Amacımız okulumuzda yetişmekte olan öğrencilerimize kendi alanlarında ad yapmış hocalarımızın denetiminde spor bilinci, ahlakını aşılayıp yeteneklerini geliştirerek kendilerine gerekli olan fiziksel ve zihinsel gelişmeyi sağlamaktır...” diyen Lutfi Mazrek'le okurlarımız için yaptığımız söyleşiyi aktarıyoruz:

-Sayın Lütfi Mazrek sohbetimize başlarken sporla ilgili ilk çalışmalarınızdan bahseder misiniz?

-Memnuniyetle... Çalışmalarımıza Kosova'nın 1999 yılı ortalarına kadar devam eden NATO müdahalesi sonucu özgürlüğüne kavuşmasıyla birlikte başladım. Savaş sona erer ermez ilk işimiz hemen futbola aşık çocukları, gençleri toplayarak Mamuşaspor A takımını kurmak oldu. O günden beri spor faaliyetlerinin içerisinde yer almaktayım.

- Mamuşa'da böyle bir spor faaliyetine başlamak nasıl aklınıza geldi?

-Daha küçük yaşlarımdan beri hep böyle bir spor faaliyetinde yer alma hayalleri kuruyordum. Şimdi bu hayallerimi gerçekleştirmenin, Mamuşalı genç sporculara faydalı olabilmenin mutluluğunu yaşıyorum. Futbol okulunu açmadan önce Kosova genelinde katıldığımız turnuvalarda başarılı olup kupalar kazandıktan sonra 2017 yılında M. F. O'nu açma kararı aldık.

- Hem büyük hem de küçüklerin katıldığı takımlarınız var. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

-Doğrudur. Söylediğim gibi futbol okulunu açmış bulunuyoruz. Okulumuz dahilinde futbol takımlarımız da var. En küçük takımımız Kinder takımı. Okulumuz dahilinde U11, U13, U15 ve U17 takımları yer almakta. Okulumuza şu an itibarıyla kayıtlı ve lisans sahibi olan 80 futbolcumuz bulunmaktadır.

Lutfi Mazrek küçük oyuncularla birlikte

- Şimdiye kadar elde ettiğiniz başarılar hangileridir, anlatır mısınız?

-Memnuniyetle anlatayım. Daha ilk yıldan itibaren kupalar kazanmaya başladık, 2017 yılında Arnavutluk'ta düzenlenen uluslararası bir turnuvada U13 ve U15 takımlarıyla Kosova'yı temsil ettik. 2019 yılında Ferizovik'te düzenlenen, 18 takımın katıldığı uluslararası diğer bir turnuvada U13 takımıyla 1. olduk. 2021 yılında Kosova Kinder Ligi'nde 1. olduk. 5 yıl içerisinde tek bir sarı veya kırmızı kart görmeden ligin en disiplinli takımı seçildik. Aynı zamanda 2020 yılında oyuncularımızdan Gufran Mo-

rina ve 2021 yılında Resul Mazrek'i Kosova Milli Takımı'na gönderme başarısı elde ettik.

-Mamuşalı gençlerin spora, dolayısıyla bu takımlara sizce ilgileri yeterli mi?

-İlgi çok büyük ve Mamuşa'da çok yetenekli genç

Mamuşaspor oyuncularları bir maç esnasında

sporcularımız var, Kosova Milli Takımı'na, hatta Türkiye Milli Takımı'na gidebilecek yetenekte sporcularımızın olduğuna inanıyorum. Yeter ki spor için gerekli olan şartlar sağlanıp sporcularımızın yolu açılsın. Futbola ilgi duyan herkese kapılarımız açıktır.

-Size maddi açıdan yardımcı olan kuruluşlar var mı? Saha, araç-gereç, malzeme konusunda sıkıntılarınız oluyor mu?

-Maalesef şu ana kadar kuruluşlardan gördüğümüz yardım ve destek çok az. Yalnız bırakılmak, araç-gereç, malzeme eksikliği gibi sıkıntılarımız var. En büyük eksikliğimiz ise ne yazık ki Mamuşa'da bir futbol sahasının olmaması. Mamuşa Belediyesi bütçesinde spor etkinliklerine yönelik bir ödeneğin ayrılması gerekir. Belediyenin yanı sıra özellikle Kosova'da faaliyet gösteren Türkiye kökenli kurum ve kuruluş ile şirketlerden daha fazla ilgi gösterip yardımda bulunmaları konusunda beklentilerimiz var.

-Son zamanlarda çalışmalarınıza hız verdiğinizizi öğrendik. Bu konuda bilgi verir misiniz?

-Son zamanlardaki çalışmalarımız çerçevesinde, Kosova Futsal 1. Ligi'ne Mamuşalı gençlerden oluşturduğumuz bir takımla katıldık. Her hafta Kosova Futsal 1. Ligi'nde müsabakalar yapmaktayız. Hedefimiz Mamuşaspor A Takımı'yla Kosova liginde sürekli yer almak ve milli takımlara gidecek yeteneğe sahip sporcu yetiştirmektir.

-Mamuşa Dergisi olarak verdiğiniz bilgiler için teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

-Size ve Mamuşa Dergisi'ne çalışmalarınızı tanıtmak konusundaki bu fırsat için teşekkür ederim.

Gülhan Krüezi